චිංගීස් අයිත්මාතව්

ගුරු ගීතය

චිංගීස් අයිත්මාතව්
1928-2008

චිංගීස් අයිත්මාතව්

ගුරු ගීතය

නවකතාවකි

චිංගීස් අයිත්මාතව්

ගුරු ගීතය

අනුවාදය

දදිගම වී. රොද්රිගු

ISBN 978-624-5937-11-0

පරිගණක සකැසුම

මාලක ලලනජීව

මුද්‍රණය සහ ප්‍රකාශනය

සී/ස. කැනොල් පබ්ලිෂිං හවුස් (පුද්.) සමාගම

2023

ශ්‍රී ලංකාවේ මුද්‍රණය කරන ලදි

මම කවුළුව හැරියෙමි. කාමරය තුළට සිසිල් සුළං හමා එයි. නිල්වන් පැහැදිලි අඩ අඳුරේ හිඳ, මගේ චිත්‍රවල තිබෙන කටු සටහනින් යුත් රූප හා දර්ශන දෙස මහත් ඕනෑකමින් බලන්ට වීමි. ඒ කටු සටහන් කීපවරක්ම මකා දමා මුල සිටම අඳින ලද ඒවා ය. එහෙත් චිත්‍රය ගැන යමක් කීමට උචිත වේලාව නොවෙයි මේ. ප්‍රධාන දේ තවම අතට අසුවූ නැති හැඩයි. සිත තුළ දෑතින් බදා අල්ලාගත නොහැකි ප්‍රීතියක් ඇති කරමිනි, එය පැන නගින්නේ. ගිම්හානයේ අරුණෝදය මෙන් වැඩී එන පැහැදිලි බවකින් හා ස්ථිර ගතියකින් යුතුව සැනෙකින් එය පැන නගී. අරුණෝදයේ නිසලතාවට වැදෙන මම කල්පනා කරන්ට වීමි. මා මෙසේ හැසුරුණු වාර අපමණ ය. මගේ චිත්‍රය තවම සිතුවිලි මාත්‍රයකට පමණක් සීමා වී තිබෙන බව ඒ හැම වාරයකදීම මට ඒත්තු ගියේ ය.

අවසාන නොකළ දෑ ගැන කිට්ටු යහළුවන්ට දන්වා සිටීම අනුමත කරන එකකු නොවෙමි, මම. දැඩි ඊර්ෂ්‍යාවකින් යුතුව මගේ වැඩ දෙස බලන නිසා නොවේ මා එසේ සිතන්නේ. අද තොටිල්ලේ නැලවෙමින් සිටින දරු පැටියෙක් හෙට මොන විධියට හැදී වැඩී නැගී සිටිති ද යන්න සිතා ගැනීම අමාරු කාරියක් නිසා ය. ඇඳ අවසාන නොකරන ලද චිත්‍රයක් ගැන තීරණය කිරීමද අසීරු වැඩකි. එහෙත් මේ වර මගේ රීතීන් මම කඩා දැමුවෙමි. අවසාන නොකළ ඒ චිත්‍රය ගැන මහ හඬින් කියා

පැමටත්, එයටත් වඩා ස්ථිර ලෙස කියන්නේ නම්, ඒ ගැන මිනිසුන්ගේ අදහස් උදහස් දැන ගැනීමටත් මට වුවමනා වී ඇත.

එය අභිලාෂයක් නොවේ. ඒ කාරිය වෙන අන්දමකට කළ නොහැකි ය. ඒ බර තනිවම ඉසිලීමට ම සවි ශක්තියක් නැති නිසාය. ඉතිහාසය මගේ සිත පුබුදුවාලී ය. චිත්‍ර ශිල්පියකු ලෙස තෙලි තුඩ ගැනීමට පොළඹවන ලද්දේත් ජීවන පුවතකි. එහෙත් ඒ ජීවිත කතාව කොතරම් විශාලදැයි කියතොත්, එය බදා අල්ලා ගැනීමට මට නොහැකි ය. මගේ අදහස් සම්පූර්ණයෙන්ම කියා පෑමට තරම් ශක්තියක් මා තුළ ඇතැයි මා නොසිතන හෙයින් මම බිය වෙමි. ජනතාවගේ උපදෙස් මට අවශ්‍ය ය. තීරණය ගැනීමට ඔවුහු මගපෙන්විය යුත්තා හ. ජනතාව සිතින් මා සමග, චිත්‍රය අසල සිටිය යුතු ය. ඔවුහු මා මෙන්ම කැළඹීමට පත්විය යුත්තෝ ය.

හදවත් තුළ ඇති දයාන්විත බව ගැන දුක් නොවන්න. මා සමීපයට එන්න. ඒ කතාව කීම මගේ යුතුකමකි.

★ ★ ★

අපේ අයිලය[1] කුර්කුරේඋව පිහිටා ඇත්තේ උස් කඳුවැටි අසල වූ පුළුල් නිම්න භූමියකය. කඳුවැටි අතරින් ගලා බසින කුඩා ගංගාවලින් වැඩි හරියක් අපේ අයිලය හරහා දිවෙයි. අපේ අයිලයට පහළින් කසාක්ස්තානයේ ස්ටෙප්ස් බිම්වල කොටසක් වන, කහ පැහැති මිටියාවතකි. එය වටා කළු පැහැති යෝධ කඳුගැට පෙළකි. මිටියාවත හරහා වැටී තිබෙන දුම්රිය පාර බටහිරින් ක්ෂිතිජය දක්වා විහිද යන්නේ සමතලා බිමක් පසුකැරමිනි.

1 අයිල් - කිර්ගීස් සෝවියට් සමූහාණ්ඩුවේ ගම්බද පරිපාලන ඒකකයකි.

එහෙත් අයිලයට ඉහළින් කඳු ගැටයක් මත පොප්ලර් ගස් දෙකකි. මට බහ තේරෙන අවදියේ පටන්ම ඒ ගස් දෙක දැක පුරුදු බව මතක ය. කොයි පැත්තේ සිට අපේ කුර්කුරේඋවට ඇතුළු වුණ ද පළමුවෙන්ම ඇසට හසුවන්නේ මේ ගස් දෙකය. කන්ද මත පිහිටි පහන් කණු සේ ය, ඒවා. දුම්රියෙන් බැස ස්ටෙප්ස් බිම හරහා අයිලය දෙසට ගමන් කරන මට පළමුවෙන්ම දකින්ට ලැබෙන්නේ අර පොප්ලර් ගස් දෙක ය. එසේ වීමට හේතුව ළමා කාලයේ දී ලබන හැඟීම් මිනිසකුට වඩාත් අගනා නිසා ද නැතිනම් වෘත්තියෙන් මා චිත්‍ර ශිල්පියකු නිසාදැයි කීම උගහට ය.

ඒවා එතරම් උස් නොවූව ද බොහෝ ඈත සිට බලනවිට නොපෙණුන ද, මගේ ඇසට ඒවා අසු වෙයි, මනැසට දැනෙයි.

ඈත පෙදෙස්වල සිට අපේ කුර්කුරේඋවට මා පැමිණි වාර බොහෝ ය. එහෙත් හැමදාම හදවත කකියන පාළු බවකින් යුතුව මම කල්පනා කළෙමි: "අර පොප්ලර් නිමුල්ලු, ගස් දෙක ඉක්මනින් පෙන්වි ද? අයිලයට හනිකට යා හැකි වේ ද, පොප්ලර් ගස් සහිත කඳුගැටයට යාමට හැකි ද? ඊට පස්සේ ඒ ගස් යට සිටගෙන හිත ප්‍රීතියෙන් උතුරා යනතුරු කොළවල 'සර සර' යන හඬ ඇසීමට ඇත්නම්."

අපේ අයිලයේ නොයෙක් වර්ගවලට අයත් ගස් එමට තිබේ. එහෙත් අර පොප්ලර් ගස් විශේෂ තැනක් ගනී. ඔවුන්ගේ බස විශේෂ එකකි. එය ගීතයෙන් පිරි ජීව ප්‍රාණයකි. රෑ හෝ දවල් හෝ කොයි වේලේ හෝ මෙහි ආව ද, මොවුහු දෙදෙන ඒ මේ අත වැනෙති, උන්ගේ අතු එකිනෙකා වැළඳ ගනිති. විවිධ ස්වරමාලා අනුව ගයන්නාක් මෙන් කොළ හා අතු ශබ්දයන් නගති. නිහඬව හමන සුළං පහර වැලි

තලාව මත නටන්නාක් මෙනි. වරෙක නොපෙනෙන ගිනි දළුවක් සේ හද කිති කවමින් උණුසුම් කෙඳිරීමක් අතු දිගේ දිව යන්නා සේය. සැනෙකින් ඇති වන, දැඩි නිහැඬියාවකි. පොප්ලර් ගස් එකවර නැගී සිට අනතුරු හඟවමින් හඬ නගා සුසුම්ලන්නේ යමක් ගැන පසුතැවිලි වෙන්නාක් මෙනි. වැහි කුණාටු සහ සැඩ සුළං පහරට හසුවන පොප්ලර් ගස් අතු සොලවමින් වැරෙන් ඒ මේ අත වැනෙයි, හඬ නගයි. ඒ පීඩාවට අසුවන කොළ ගැලවී වැටෙයි. දැවෙමින් නගින ගිනි දළු මෙන්, එවිට ඒ තුරු පෙනේ.

ඊට අවුරුදු ගණනකට පසු මම එහි රහස දැන ගතිමි. කඳු ගැටය මත තිබෙන මේ පොප්ලර් ගස් දෙක සුළං පහරට විවෘත වී නග්න වී සිටී. වායු පීඩනයේ ඉතා සුළු වෙනස්වීමකට පවා ඒවා හසුවෙයි. ඉතා සැහැල්ලු සුළං පහරට පවා හැම කොළයක්ම අසුවන්නේ සියුම් ඉඳුරන් ඇතියවුන් සේ ය.

ඒ චාම් ඇත්ත සොයාගැනීම නිසා මම කලනොකිරුණෙමි. ඒ ළමා හැඟීම් මා කෙරෙන් වෙන් වූයේ නැති අතර අද දක්වා එය මම ආරක්ෂා කරගෙන සිටිමි. කඳු ගැටය මත පිහිටි පොප්ලර් ගස් දෙක අතර අද දක්වා එය මම ආරක්ෂා කරගෙන සිටිමි. කඳු ගැටය මත පිහිටි පොප්ලර් ගස් දෙක අදත් මට පෙනෙන්නේ අපූරු ජීවමාන වස්තූන් ලෙසිනි. මගේ ළමා කාලය කොළපාට මායාකාරී වීදුරු කැබැල්ලක් මෙන් ඒ ගස් යට නැවතිණ....

ගිම්හාන නිවාඩුවට පාසල වැසීමට පෙර දා අපේ කොලු නඩය කඳුගැටයට වැදුණේ කුරුලු කූඩු විනාශ කිරීම සඳහා ය. කෑකෝ ගසමින්, උරුහන් බාමින් කඳුගැටයට නගින හැම වාරයකදී ම, යෝධ - පොප්ලරයන් දෙදෙනා ඒ මේ අත වැනෙමින්, සිය

සිසිල් සෙවණින් හා කෝමල හඬ පතුරුවමින්, අප සාදරයෙන් පිළිගන්නේ යැයි කියා පෑවාක් මෙන් මට දැනිණි. පාවහන් නැති මුරණ්ඩු කොල්ලන් වන අපි එකා පිට එකා නගිමින් ගස් බඩ ගාන්නෙමු. අතු රිකිලි ගානේ ඇදෙන අප කුරුල්ලන්ගේ රජය ආක්‍රමණය කරන්නේ වේගයෙනි. බියපත්වන කුරුළු රංචු අපට උඩින් කෑකෝ ගසමින් පියාඹති. කුරුල්ලන්ගේ කන්දොස්කිරියාව අපි ගණනකටවත් නොගත්තෙමු. ගස් මුදුන දක්වා නැංගෙමු. කවුද වැඩිය නිර්භීත, කවුද වැඩිය දක්ෂ ! - හිටි හැටියේ ඒ සා උස් මුදුනක සිට, කුරුල්ලෙක් ඉගිලෙන උසක සිට, ඉන්ද්‍ර ජාලමකින් මෙන් අප ඉදිරියේ ඉමක් නැති විශාල ලෝකය දිස් විය.

මහ පොළවේ දැවැන්ත බව අප පුදුමයට පත් කළේ ය. අතු උඩ සිට මේ පුදුම දර්ශනය දෙස බලන අපට හුස්ම ගැනීමට පවා නොහැකි ව, ගල් ගැසුණාක් මෙන් දැනෙයි. ලෝකයේ විශාලම ගොඩනැගිල්ල සමූහ ගොවිපොළේ අස්සගාල බව අපගේ වැටහීම වුව ද, මෙතැන සිට බලන විට එය පෙනෙන්නේ කුඩා මඩුවක් මෙනි. අයිලයට පිසුපසින් පැතිර ඇති නැවුම් ස්ටෙප්ස් බිම් දැඩි උෂ්ණය නිසා ඇති වන රත් වූ වාතයෙන් පැන නගින පටලයට අසුව අතුරුදන් වී යන්නාක් සේ ය. ඇස්වලට පේන තෙක් දුර තිබෙන බොර - නිල් පැහැති අහස දෙසත්, දසත පැතිර යන මහපොළොව දෙසත් බැලුවෙමු. ඉස්සර ගංගා නදී ඇතැයි සැක නොකළ තැන්වල, නොදුටු තැන්වල ගංගාවන් ගලා බසින සැටි දුටිමු. ඈත ක්ෂිතජයේ රිදී කෙඳි සේ ගංගා නදී දිස් විය. අතුවල නිසලව ඉන්නා අපි මෙසේ සිතුවෙමු. : මේ ලෝකයේ කෙළවර ද, නැතිනම් තවත් ඈතට අහස විහිදී යන්නේ ද, එහි

වලාකුළු තිබේ ද, ස්ටෙප්ස් බිම් හා ගංගා නදී තිබේ ද? අතුවල අප ඉන්නේ හුස්ම පවා නොගනිමිනි. සැඩ සුළංවල අපූරු හඬත්, එයට මිතුරකු ලෙස පිළිතුරු දෙන තුරු ලතාවල කොළ ඈත රටවල අරුම පුදුම තොරතුරු ගැන කියන්නාක් මෙන් නගන හඬත් අපට ඇසිණි.

පොප්ලර් ගස්වල හඬ මා කන්හි වැකුණු විගස මගේ හදවත බියෙන් සහ ප්‍රීතියෙන් සැලෙන්ට විය. ඒ හඬ ඈත රටවල් ගැන කියාපාන්නාක් මෙනි. එදා ම විසින් කල්පනා නොකරන ලද දෙයක් තිබිණ: කා විසින් ද ඒ ගස් පැල කරනු ලැබුවේ? මේ ගස් සිටවූ මිනිහා එදා දුටු සිහිනය කුමක් ද, ඒ අප්‍රසිද්ධ පුද්ගලයා මේවා පැල කළේ කිනම් බලාපොරොත්තුවකින් ද?

පොප්ලර් ගස් සහිත කඳුගැට පෙදෙස හඳුන්වන්නේ 'දුයිෂෙන්ගේ පාසල' නමිනි. නැති වූ අශ්වයකු සොයන්නෙක් තමාට හමුවන එකකු අමතා මෙසේ ඇසූ බව මතක යඃ "ඒයි, යාලුවා මගේ අස්ස මාල්ලාව උඹ දැක්කේ, එහෙම නැද්ද?" - ඔහුට නිතර ලැබුණේ මෙවැනි පිළිතුරකි. "අන්නර අර උඩහ පැත්තෙ දුයිෂෙන්ගෙ පාසල ළඟ උන් ඊයේ රෑ තණකොළ කෑවා, එතනට ගියාම උඹේ එකාව හොයාගන්ට පුළුවන්." වැඩිහිටියන් අනුකරණය කරමින් අපි, කොල්ලෝ කල්පනා නොකර මෙසේ කෑ ගැසුවෙමු. "කොල්ලනේ, යමුද දුයිෂෙන්ගේ ස්කෝලෙට, පොප්ලර් ගස්වලට නැගලා කුරුලු කූඩු අවුස්සන්ට!"

ඉස්සර කාලේ ඒ කඳුගැටය මත පාසලක් තිබුණු බව කියනවා මා අසා ඇත. එහෙත් අපට එහි හෝඩුවාවක්වත් සොයා ගැනීමට නොහැකි විය. එහි නෂ්ටාවශේෂ හෝ සොයා ගැනීමේ අදහසින් ළමා කාලයේ දී මා ඇවිද මහන්සිවූ නමුදු කිසිවක්

සොයාගැනීමට අපොහොසත් වීමි. පාළු කඳුගැටය 'දුයිෂෙන්ගේ පාසල' යැයි හැඳින්වීමට පුදුමයට කාරණයක් විය. ඒ දුයිෂෙන් කියන්නේ කාටදැයි මම වැඩිහිටියන්ගෙන් ඇසුවෙමි. එක් මහල්ලෙක් ඕනෑ එපාවට මෙන් අතක් වනමින් මෙසේ කී යː "කවුද දුයිෂෙන්? තොණ්ඩි බැටළුගමගේ පරම්පරාවෙන් එන උන්දෑ තමයි ඒ. ඔය සිද්ධිය බොහොම පරණ එකක්. ඒ කාලේ උන්දෑ කොම්සොමොල් තරුණ සංගමේ හිටියා. ඔය කඳුගැටේ උඩ තිබුණා පාළු මඩුවක්. දුයිෂෙන් ඒ මඩුව අස්පස් කරලා ස්කෝලයක් දමල ළමයින්ට ඉගැන්නුවා. ඒක නමින් විතරයි ස්කෝලෙ හැටියට තිබුණේ. ආ ඒ කාලෙ තමයි කාලෙ. අස්පයකුගේ බෙල්ලෙන් අල්ලලා උගේ පිට උඩ ඉඳගන්ට පුළුවන් හැම එකාම ඒ දවස්වල ලොක්කෙක්. දුයිෂෙන් ද ඒ වගේමයි. හිතට ආ හැම දෙයක්ම කළා. දැන් ඒ මඩුවෙන් ලී පතුරක්වත් හොයාගන්ට බැහැ. වෙච්ච ප්‍රයෝජනේ නම ඉතුරු වුණ එක විතරයි..."

මා දුයිෂෙන් දැන සිටියේ මඳ වශයෙනි. ඔහු මහළු වියේ පසුවෙන්නෙකි. රාජාලියකුගේ මෙන් දිගැති ඇස්බැම්වලින් හෙබි හෙතෙම උසැති ශාන්ත පුද්ගලයෙකි. ඔහුගේ ගෙවත්ත පිහිටියේ ගඟෙන් එගොඩ දෙවැනි කඩය පිහිටි වීදියේ ය. අයිලයේ හිටි දවස්වල දුයිෂෙන් සමූහ ගොවිපළේ මිරාබ්[1] ලෙස වැඩ කළේ ය. ඔහු කාලය ගත කළේ කුඹුරුවලම ය. කලාතුරකින් ඔහු අපේ වීදිය ඔස්සේ අසු පිටින් ගමන් ගත්තේ, සෑදලයට බැඳි විශාල කෙත්මෙනයකුත්[2] සමඟ ය. අශ්වයා ද හාම්පුතාට සමාන බවක් දැරී ය. උෟ ද ඔහු මෙන් කටු ගොඩකි, සීන් කකුල් ඇත්තෙකි.

1 මිරාබ් - වාරිමාර්ග පාලකයා

2 කෙතමෙන් - ගොවිතැන් කිරීම සඳහා භාවිතා කරන උදැල්ල වැනි ආයුධය

මහලු වයසට පත් දුයිෂෙන් පසුව ලියුම් බෙදීමට පටන් ගත්තේ ය. එහෙත් මා කියන්නේ ඒ ගැන නොවේ. කොම්සොමොල් සාමාජිකයකු වශයෙන් මා එදා හිතින් මවා ගත්තේ වැඩෙහි දක්ෂ, බිණීමෙහි සමත් අසරුවෙකි. ඔහු අයිලයේ සිටින සටන්කාමීන් අතුරෙන් අතිශය තියුණු සටන්කාමියා ය. ඔහු රැස්වීම්වල කතා කරයි. කම්මැලියන්ට සහ හොරුන්ට එදිරිව පත්‍රවලට ලියයි. එහෙත් දිගැති යටි රැවුළක් සහිත මේ ශාන්ත පුද්ගලයා ඉස්සර කොම්සොමොල් සාමාජිකයකුව සිටියේ යැයි හිතින් මවාගැනීමෙහි පවා මම අසමත් වීමි. එයටත් වඩා මහ පුදුමය තරමක් අකුරු උගත් මේ මිනිහා ළමයින්ට උගැන්වීම යි. එවැන්නක් අවබෝධ කරගැනීමට මගේ බුද්ධිය ඉඩ නොදෙයි! එළිපිටම කියන්නේ නම් මෙය ද අපේ අයිලයේ තුඩ තුඩ පවතින කටකතන්දරවලින් එකකැයි මම සිතුවෙමි. එහෙත් සත්‍යය එයට හාත්පසින්ම වෙනස් විය.

පසුගිය සරත් සමයේ දී මට අයිලයෙන් විදුලි පණිවුඩයක් ලැබිණි. ගමේ සමූහ ගොවිපොළේ වැර යොදා සාදා නිම කළ අලුත් පාසල විවෘත කිරීමේ උත්සවයට එන ලෙස කරන ලද ආරාධනයකි, එය. එවැනි ප්‍රීතිමත් දවසක ගෙදරට වී සිටීමට මට නොහැකි නිසා මම එහි යාමට සැණකින් තීරණය කළෙමි. උත්සවයට දවස් කීපයකට කලින් මම එහි ගියෙමි. අයිලයේ ගොඩේ ඇවිද දර්ශන කීපයකට වුවමනා කටු සටහන් අඳිමියි සිතාගතිමි. ආරාධනා ලැබූවන් අතර මහාචාර්ය සුලෙයිමානවා මැතිනිය ද වූවා ය. දවස් දෙක තුනක් මෙහි නවතින ඈ පසුව මොස්කව් යන බව මට දැනගන්නට ලැබිණි.

ඒ තේජාන්විත කාන්තාව ළමා වියේ දී නගරයට ගියේ අපේ අයිලයේ ඉපදී හැදී වැඩුණු පසුව

බව මම දනිමි. නගර වැසියකු වූ පසුවය මා ඇය හඳුනාගත්තේ. තරබාරු කයකින් හෙබි ඈ එකල මැදිවියෙහි පසුවූවා ය. මනා සේ පීරන ලද ඇගේ හිසකෙස් අතරින් පතර පැසී තිබිණි. සුප්‍රසිද්ධ මේ කාන්තාව සරසවියේ විද්‍යා - අංශයක් භාරව සිටි අතර දර්ශනවාදය ගැන දේශනයන් කළා ය. විද්‍යා පීඨයේ සේවය කරන්නී, නිතර පාහේ විදේශ සංචාරයේ යෙදුණා ය. වැඩ කටයුතු බහුල කාන්තාවක් වූ ඈ සමග ළඟින් ආශ්‍රය කිරීමට මට අවස්ථාවක් නොලැබිණි. එහෙත් කොහේ හමුවුණ ද, ඒ හමුවීම් ඉතා කෙටි වුව ද ඈ අයිලයේ තොරතුරු මගෙන් අසයි. මගේ චිත්‍ර ගැන ඇගේ අදහස් කියා පායි. මම ඈට මෙස් කීමට ඉටා ගතිමිඃ

"අල්තීනායි සුලෙයිමානවා, අයිලයට ගිහිං ගම්මුන් හමුවෙලා කතා බහ කිරිම හොඳයි නෙවද. ගම්මු ඔබ ගැන හොඳින් දන්නවා. ඔබ නිසා ආඩම්බර වෙනවා. ඒ ගොල්ල ඔබ ගැන දන්නෙ අයිලයට ලැබෙන ආරංචි අනුවයි. එහෙත් සමහරු මෙහෙම කියනවා. අපේ සුප්‍රසිද්ධ මහාචාර්යතුමී අප සමග ආස්සරය කිරීමට වැඩි කැමැත්තක් නැහැ. ඈට අපේ අයිලයට - කුර්කුරේඋවට එන පාර අමතක වෙලා."

"සත්තකින්ම අයිලයට ගිහිං එන්ට ඕන." යැයි තරමක් අපහසු ලෙස අල්තීනායි සුලෙයිමානවා කියයි. "කුර්කුරේඋවට යන්ට මටත් හොඳටම ආසයි, එහෙ ගිය කාලයක්වත් මතක නෑ. අයිලයේ අපේ නෑයින් නැති එක ඇත්තයි. ඒ වුණාට, සත්තකින්ම අයිලයට යන්ට ඕන. අයිලයට ගිහිං එන්ට ලොකු ආසාවක් මා තුළ උපන්නා."

පාසල විවෘත කිරීමේ මංගල මහා සභාව පටන් ගැනීමට ඔන්න-මෙන්න කියා තිබියදී සුලෙයිමානවා මහාචාර්යතුමිය අයිලයට පැමිණියා ය. ඇගේ

මොටෝ රථය දුටු සමූහ ගොවියෝ වැල නොකැඩී මහපාරට දුව ආහ. අඳුණන අය මෙන්ම නාඳුණන අය ද, වැඩිහිටියන් මෙන්ම බාලයෝ ද, ඇට අත දී ආචාර කිරීමට ඉදිරිපත් වූහ. අල්තීනායි සුලෙයිමානවා මෙතරම් කුළුපග හමුවීමක් බලාපොරොත්තු නුවූ බව කිව යුතු ය. ඈ තරමක් කලබල වූ බව පෙනෙන්ට තිබිණි. දෑත් එක් කොට පපුව මත තබාගත් ඈ ගම්මුන්ට ආචාර කළේ හිස සහ උඩුකය ද පාත් කිරීමෙනි. ඇය වටා රැස්වැ සිටි පිරිස අතරින් ඈ රැස්වීමේ සභාපති මඩුල්ල වෙත ළඟා වූයේ අමාරුවෙනි.

අල්තීනායි සුලෙයිමානවා සිය ජීවිත කාලය තුළදී රැස්වීම් සෑහෙන සංඛ්‍යාවකට සහභාගී වූවාට සැක නැත. ඒ රැස්වීම්වලදී ඈ ලැබූ ගෞරවය සුළුපටු නොවන අතර එයින් ඈ සන්තෝෂයක් ද ලබන්ට ඇත. එහෙත් මේ කුඩා ගම්බද පාසලේ දී ඇය පිළිගත් ගම්මුන් විසින් දක්වනු ලැබූ ළයාන්විත බව නිසා ඇගේ සිත කැළඹිණ. දෙනෙතින් කඩා හැලුණු සතුටු කඳුළු නවත්වා ගැනීම සඳහා ඈ දැරූ ප්‍රයත්නය ඉමහත් ය.

මංගල මහා සභාවේ කතාවලින් ඉක්බිතිව, පයනියර්වරු බාල දක්ෂයෝ මහත් ගෞරවයෙන් සුලෙයිමානවා මැතිනියට රතු ලේන්සුවක් ද, මල් කළඹක් ද පිළිගැන්වූහ. පාසලේ සමරු පොතේ පළමුවැනි අත්සන තැබීමේ ගෞරවය ද ඈට හිමි විය. ඉන්පසු පාසලේ ආධුනික නාට්‍ය කවයේ මෙහෙයවීමෙන් පවත්වන ලද විවිධ ප්‍රසංගය දකුම්කලු බවක් සහ ප්‍රීතිමත් බවක් ද ඉසිලී ය. අනතුරුව පාසලේ අධ්‍යක්ෂවරයා අමුත්තන් වූ අපට ද ගුරු පිරිසට සහ සමූහ ගොවිපොළේ ක්‍රියාකාරීන්ට ද තම නිවසට එන ලෙස ආරාධනා කළේ ය.

අල්තීනායි සුලෙයිමානවාගේ පැමිණීම නිසා ඇති වූ ප්‍රීතිය සැඟවීමට කිසිවකු ඉදිරිපත් නොවී ය. පට පිළිවලින් සරසන ලද පුටුවක් ඈ සඳහා වෙන් කර තිබිණ. හැම කෙනෙක් ම ඈ කෙරෙහි ගරු සැලකිලි දක්වීම් වස් විශේෂ උනන්දුවක් පෙන්වූ හ. මෙවැනි අවස්ථාවල දී සැමදා මෙන් හඬ නගා කතා කිරීම් ද, ප්‍රීතිමත් සාකච්ඡා ද, සච්දිය පිරීම් ද සෑහෙන්ට, කෙරිණ. ගම්බද ගැටවරයෙක් උත්සව පවත්වන ගෙට වැද විදුලි පුවත් මිටියක් ගෙහිමියා අත තැබී ය. විදුලි පුවත් අති'නත ගියේ ය. ආදි ශිෂ්‍යයෝ පාසල විවෘත කිරීම නිසා ශුභ පතමින් එවූ විදුලි පුවත් ය ඒවා.

"විදුලි පුවත් ගෙනාවේ අර දුයිෂෙන් ලොක්කාද?' යි අධ්‍යක්ෂ ඇසී ය.

"ඔව්, රැස්වීමේ දී මිනිසුන්ට ඇසෙන්ට කියවනු පිණිස වේලාසනින් විදුලි පුවත් ගේන්ට ඕනෑ නිසා අශ්වයාට පාර දිගට ම තැලුවා. ඒත් වේලාවට ගේන්ට බැරි වීම නිසා අපේ ලොකු උන්නැහේ කණගාටු වෙනවා." යැයි ගැටවරයා පිළිතුරු දුන්නේ ය.

"එයාට අසු පිටින් බැහැලා එන්ට කියාපන්!"

දුයිෂෙන්ට අඬ ගැසීම පිණිස ගැටවරයා ගියේ ය. මා අසල අසුන් ගෙන සිටි අල්තීනායි සුලෙයිමානවා තරමක් නොසන්සුන් වූවා ය. අමතක වූ දෙයක් හිටි හැටියේ සිහියට නගන්ට වෑයම් කරන්නාක් වැනි පුදුම ගතියක් පෑවා ය. ඔය කතා කරන්නේ කොයි දුයිෂෙන් ගැන දැයි ඕ මගෙන් ඇසුවා ය.

"ආ, ඒ සමූහ ගොවිපොළේ ලියුම් බෙදන්නා ගැන. මහලු දුයිෂෙන්ව ඔබ හඳුනනවා ද?"

අස්ථිර ලෙස හිස සෙලවූ ඈ නැගී සිටීමට සැරසුණා ය. එහෙත් එවේලෙම වාගේ අශ්වයෙක් ජනේලය පසු කර යන හඬ කණ වැකිණි. ගැටවරයා හැරී ආවේ ය.

"මම එයාට එන්ට කීවා. ලියුම් බෙදන්ට තියෙනවයි කියලා එයා ගියා."

"ඔහෙ ගිහිං බෙදපුවාවේ. නවත්වන්ට උවමනා නැහැ. නැත්නම් වෙන්නෙ මහල්ලන් සමග කයිකතන්දර කීමටයැ" යි එකකුගේ කටින් පිට වූයේ ඉබේටම මෙනි.

"ආ එහෙම කියන්ට එපා. අපේ දුයිෂෙන් ගැන දන්නේ නෑ. එයා නීතියට වැඩ කරන මිනිහෙක්. භාරගත් වැඩේ ඉවර කරන තුරු ඒ මිනිහා නවතින්නේ නෑ."

"ඇත්ත. ඒ මිනිහා පුදුම කෙනෙක්. යුද්දෙදි තුවාල වුණු නිසා උක්රයීනයේ ඉස්ප්‍රිතාලෙක හිටියා. ඉන් පස්සේ උක්රයීනයේ ම නැවතුනා. මෙහෙට ආවේ අවුරුදු පහකට ඉස්සෙල්ලා. නහින - දෙහින කාලෙ අයිලයට එන්ට ඕනැයි කියලයි මෙහෙ ආවේ. තනිකඩයෙක් මෙන් තවම ජීවත් වෙන්නෙ..."

"ඒ වුණත් මිනිහා ආවා නම් වඩාත් හොඳයි... ආ දැන් ඉතින් කමක් නෑ." යි ගෙහිමියා කී ය.

"සහෝදරවරුනි, අපි ඉස්සර දුයිෂෙන්ගෙ ස්කෝලෙ ඉගෙන ගත්තා. සමහරුන්ට මතක ඇති." අයිලයේ ගරු කටයුතු පැරැන්නෙක් සිය බීම වීදුරුව එසවී ය. "එහෙත් දුයිෂෙන් හෝඩියේ අකුරු සියල්ලම නොදන සිටියා වෙන්ට පුළුවන්." යැයි හෙතෙම ඇස් හකුළුවමින් හා හිස වනමින් කී ය. මවිතයට පත් වූ බවක් මෙන්ම උපහාසාත්මක බවක් ද ඔහුගේ විලාසය කියා පෑවේ ය.

"සත්තකින් ම, ඒ විධියට තමයි සිද්ද වුණේ." එකවර කීප දෙනෙක් කීහ.

හැම දෙනම සිනාසුනහ.

"ඒ ගැන මොනව කියනවද? දුයිෂෙන් ආරම්භ නොකරපු වැඩක් ඉතුරුවෙලා තියෙනව ද? අපි

හිතුවෙ එයා ඇත්තටම ගුරුවරයෙක් කියලයි.”

සිනා හඬ නිවී ගිය පසු බීම වීදුරුව අතින් ගත් මිනිසා දිගට ම කතා කළේ යː

“අපේ ඇස් ඉදිරිපිට මිනිස්සු හැදී වැඩී තියෙනවා. රට පුරාම කීර්තියක් දිනාගෙන තියෙනවා අපේ අල්තීනායි පඬිවරිය. අපි හැම කෙනකුම වගේ මැද පාසල ඉවර කරල තියෙනවා. බොහොම දෙනෙක් උසස් අධ්‍යාපනයක් ලබා තියෙනවා. අද අපේ අයිලයේ මැද මහා පාසලක් විවෘත කළා. අපේ ජීවිත කොතරම් දුරට වෙනස් වෙලා තිබේ ද යන්න එයින් පෙනී යනවා. අනාගයේදීත් කුර්කුරේඋ අයිලයේ දූ පුතුන් කාලය අනුව ඉදිරියෙන් ම යන අය වේවා යි පතා සව්දිය පුරමු!”

නැවතත් හැම දෙනාම ශබ්ද නගන්ටත්, මිත්‍ර ලීලාවෙන් කතා කරමින් සව්දිය පුරන්ටත් පටන් ගත්හ. එහෙත් අල්තීනායි සුලෙයිමානවා පමණක් ලජ්ජාවෙන් රත් පැහැගත් මුහුණින් යුතුව සිය බීම වීදුරුව දෙතොල් මත තබා ආපසු එය මේසය මත තැබුවා ය. උත්සව ප්‍රීතියෙන් කතාබහ කරමින් හුන් මිනිසුන්ට ඇගේ වෙනස්වීම නොපෙනිණි.

අල්තීනායි සුලෙයිමානවා කීපවරක්ම ඔරලෝසුව දෙස බැලුවා ය. අමුත්තන් මහ මගට බැස විසිර යාමට පටන් ගත් පසු දොළ පාර අසල සිටගත් ඈ මහත් වූ ඕනෑකමකින් යුතුව, කඳුගැට මත පිහිටි පොප්ලර් ගස් දෙස බලන්ට වූවා ය. සරත් සමය නිසා එහි කොළ රත් පැහැයක් ගෙන ඇත. ඈත ස්ටෙප්ස් බිම්වල නිල් පැහැති ක්ෂිතිජයේ හිරු බැස යමින් තිබිණි. නිවී යන හිරු එළිය පොප්ලර් ගස් මුදුනට වැටීම නිසා මලානික, දුක් මුසු රත් පැහැයක් ඇති විය.

මම අල්තීනායි සුලෙයිමානවා වෙත ගියෙමි.

"දැන් ගස්වල කොළ හැලෙන වාරය. වසන්තයේ දී ගස් පීදිගෙන එනවිට හැබෑ ලස්සන." යැයි මම ඇට කියුවෙමි.

"මමත් මේ දැන් හිතුවේ ඔය ගැනමයි." කියමින් දිග සුසුමක් හෙළූ ඈ මදක් නිසලව සිට තොල මතුලා යඃ "ඔව්, හැම ජීව ප්‍රාණියකට ම තමාගේම වසන්තයකුත් තමාගේ ම සරත් සමයකුත් තිබෙනවා."

වයසින් පැසුණු ඇගේ මුහුණේ හම හැකිලී ගොස් තිබිණ. ඇස්කර වටා පිහිටි රැළි දුක්මුසු බවක් දැරී ය. ඒ මත ශෝකය පළවන සෙවනැල්ලක් වැටුණාක් මෙනි. මා ඉදිරිපිට සිටින්නේ අල්තීනායි සුලෙයිමානවා පඬිවරිය නොව, දුකෙහිදී හඬා වැළපෙන, සැපෙහිදී සිනාසී ප්‍රීති වන කිර්ගීස් ගැහැනියක් බව සැණෙකින් මට පෙනී ගියේ ය. ඉතාම උස කඳු මුදුන්වලට පමණක් නොඇසෙන අපේ ගීතයන් ගයන ඒ සුන්දර තරුණ විය ගැන විද්‍යාධර කාන්තාව මතක් කළ සැටියකි, මට දැණුනේ. පොප්ලර් ගස් දෙස බලා සිටි ඈ යමක් කියන්ට මෙන් සූදානම්වූ නමුදු නිහඬ වූවා ය. හිටි හැටියේ ඇස් කණ්ණාඩි කුට්ටම පැළඳගත් ඕ මෙසේ ප්‍රශ්න කළා ය.

"මොස්කව් යන දුම්රිය මෙතැනින් යන්නේ එකොළහට ද?"

"ඔව්, එකොළහට."

"එහෙනම් මම ලෑස්ති වෙන්ට ඕන."

"ඇයි හිටි හැටියේ ම? ඔබ මෙහි දවස් කීපයක් නවතින්ට පොරොන්දු වුණා නේද, අල්තීනායි සුලෙයිමානවා. ගම්මු ඔබට යන්ට ඉඩ දෙන එකක් නැහැ."

"අපොයි බැහැ. මට හදිසි වැඩ තියෙනවා. දැන්ම යන්ට ඕන."

ගම්මුන් කොතරම් කරුණු පැහැදිලි කොට, සිය

අමනාපය ප්‍රකාශ කළ ද, අල්තීනායි සුලෙයිමානවා සිය අදහස වෙනස් නොකැරැ ගත්තා ය.

ඒ අතර අඳුර පැතිරෙන්නට විය. අමනාපයට පත් ගම්මුන් ඇට මොටෝ රථයට ගොඩවැදීමට ඉඩ දුන්නේ, ඇ නැවත සුමානයක් හෝ ඊට වැඩි කලක් ගමේ නවතින බවට පොරොන්දු වූ පසුව ය. අල්තීනායි සුලෙයිමානවා හැරලීම සඳහා මම දුම්රියපළට ගියෙමි.

හිටි හැටියේ ම ආපසු යන්ට තරම් අල්තීනායි සුලෙයිමානවා ඉක්මන් වූයේ ඇයි ? අද වැනි දවසක ගම්මුන්ගේ සිත් රිදවීම නුවණට හුරු වැඩක් නොවන බව නොකිවමනා ය. යන අතර ඒ ගැන ඇගෙන් ඇසීමට මා සූදානම් වූ නමුදු කතාව පටන් ගැනීමට ධෛර්යයක් මා තුළ නොතිබිණ. උපායයන් නොදන්නකු ලෙස පෙනී යතියි සිතූ නිසා නොව ඇගේ තීරණය වෙනස් කිරීමට බැරි බව පෙනීගිය නිසා ය. මා ඇගෙන් එවැනි ප්‍රශ්න නොඇසුවේ. දුම්රියපළට යන තුරු නිශ්ශබ්දව ගමන් කළ ඇ යම් කිසිවක් ගැන තදින් කල්පනා කරන බව පෙනෙන්නට තිබිණ.

දුම්රියපළට ළඟා වූ පසු මම ඇගෙන් මෙසේ ඇසුවෙමි :

"අල්තීනායි සුලෙයිමානවා ඔබ හිතේ අමාරුවකින් වගේ. ගම්මු ඔබගේ හිත රිදෙව්වා ද?"

"ඒක යස කතාවක්! හීනෙකින්වත් එහෙම හිතන්න එපා! මගේ හිත රිදුණේ කා නිසා ද? මම අමනාප වුණේ මා නිසාමයි."

අල්තීනායි සුලෙයිමානවා ගමින් පිටවූවා ය. දවස් කීපයකට පසු නගරයට ගිය මට හදිසියෙන් ඇගෙන් ලියුමක් ලැබිණි. බලාපොරොත්තු රහිත ලෙස තමා මොස්කව්හි නවතින බව සඳහන් කළ අල්තීනායි

සුලෙයිමානවා මෙසේ ද ලියුවා යඃ

"ම විසින් කළ යුතු වැඩ ගොඩක් තිබුණ ද ඒ සියල්ල අතපසු කරමිනි මා ඔබට මේ ලියුම ලියන්නේ... මා ලියන දේ වැදගත් යැයි ඔබ සිතන්නේ නම්, මා කියන දේ ගැන අනික් අයට විස්තර කිරීම සඳහා මේ ලියුම ප්‍රයෝජනයට ගන්නේ කෙසේ දැයි කල්පනා කර බලන ලෙස ඉල්ලා සිටිමි. මෙය වැදගත් වන්නේ අපේ අයිලයට විතරක් නොවේ. මුළු මහත් තරුණ පරම්පරාවටම ය. එවැනි තීරණයකට මා එළඹුණේ බොහෝ කල් කල්පනා කිරීමෙන් ඉක්බිතිව ය. මෙය ජනතාව ඉදිරිපිට කරන පාපොච්චාරණයකි. මගේ යුතුකම මවිසින් ඉටු කළ යුතු ය. වැඩි වැඩියෙන් ජනතාව මේ ගැන දැනගත් තරමට මගේ සිත් වේදනාව අඩු වනු ඇත. මා අමාරුවේ වැටේ ය යන බියෙන් කිසිවක් සැඟවීමට උත්සාහ කරන්ට එපා..."

ඇගේ ලිපිය නිසා ඇති වූ හැඟීමෙන් යුතුව මම දවස් කීපයක් ම ඇවිද්දෙමි. අල්තීනායි සුලෙයිමානවාගේ නාමයෙන් එම කතාව කීම හැර වඩාත් හොඳ ක්‍රමයක් සිතීමෙහි ලා මම අපොහොසත් වීමි.

★ ★ ★ ★

එය සිදුවුණේ 1924 දී ය. ඔව්, හරියට ම ඒ අවුරුද්දේ දී....

අද අපේ සමූහ ගොවිපළ තියෙන තැන ඉස්සර දුගී දුප්පත් අහිංසකයන්ගේ අයිලයක් තිබිණ. ඒ කාලෙදි මගේ වයස අවුරුදු 14කි. මා නැවතී සිටියේ මිය ගිය මගේ තාත්තාගේ නෑයකුගේ ගෙදර ය. මගේ අම්මා ද ජීවතුන් අතර නොවූවා ය.

සරත් සමයේ දී, තරමක් පොහොසත් ගොවීහු ශීත කාලය සඳහා කඳුකරයට ගියහ. ඉන් අනතුරුව සොල්දාදුවකුගේ කබායක් හැඳගත් නාඳුනන ගැටවරයෙක් අපේ අයිලයට ආවේ ය. මට ඔහුගේ කබාය හොඳ හැටි මතක තබා ගැනීමට හැකි වූයේ, එය කළු පැහැති ලොම් රෙද්දකින් මසා තිබුණු නිසා විය යුතු ය. මහ පාරවලින් ඈත් ව කොන් වී තිබූ කඳුවලින් වැසී ගත් අපේ අයිලයට රජයේ කබායක් හැඳ ගත් මේ ගැටවරයාගේ පැමිණීම විශේෂ සිද්ධියක් විය.

ඔහු යුද හමුදාවේ අණදෙන නිලධාරියෙකැයි යන රාවයක් පළමුවෙන්ම පැතිර ගියේ ය. ඒ අනුව ඔහු අයිලයේ මුළාදෑනියා වන බව කීය. ඔහු නිලධාරියෙකු නොවන බවත් මීට අවුරුදු කීපයකට පෙර අයිලයේ ඇති වූ දුර්භික්ෂය නිසා නගරයට ගොස් දුම්රිය කම්කරුවකු වුණු තෂ්තාන්බෙක්ගේ පුතා බවත් පසුව ආරංචි විය. තෂ්තාන්බෙක් ගේ පුතා දුයිෂෙන් අයිලයට පැමිණියේ පාසලක් පටන් ගැනීමට සහ ළමයින්ට උගන්වන්ට බව දැනගන්ට ලැබිණි.

ඒ කාලයේ දී 'පාසල' , 'උගැන්වීම' ආදී වචන අලුත් දේ හැටියට ගණන් ගත් ගම්මු ඒවා තේරුම් බේරුම් කරගැනීමට අපොහොසත් වූහ. එකෙක් එය අසන්ට ලැබුණු ආරංචි මාත්‍රයක් ලෙසත්, තවෙකෙක් එය ගෑණුන්ගේ ඕපාදූප වශයෙනුත් ගණන් ගත්තෝ ය. ගම්මුන්ගේ රැස්වීමක් නොකැඳවන්ට පාසල ගැන අමතකවන්ට ඉඩ තිබිණි. "මොකක්ද මේ රැස්වීමේ තේරුම, හැම පුහු දේකට ම රස්සාව අත හැරලා යන්ට වෙලා තියෙනවා." යැයි අපේ මාමා දෙඩුවේ ය. අශ්වයා සූදානම් කොට උඟ පිට නැගී ගත් මාමා රැස්වීමට

ගියේ ගමේ සැලකිය යුතු පුද්ගලයකු ලෙසිනි. ඔහු පිටුපස ගමන් ගත් අසල්වැසි ළමයින් සමග මම ද ගියෙමි.

රැස්වීම් තබන්නේ කඳු ගැටය අසල තැනක ය. අප එහි දුව ගියේ හති දමමිනි. අසරුවන්ගෙන් හා අනිකුත් ගම්මුන්ගෙන් පිරී පැවති රැස්වීම් පිටිය මැද සිටිගෙන කතා කරන්නේ සුදුමැලි මුහුණකින් යුත් කළු කබාය හැඳගත් අර ගැටවරයා ය. ඔහුගේ කතාව අපට හරි හැටි නෑසුණු බැවින් අපි ඔහුට වඩාත් ළං වීමට වෑයම් කළෙමු. එහෙත් ඉරුණු ලෝගුවක් හැඳ සිටි මහල්ලෙක් ඔහුගේ කතාවට බාධා කළේ ය.

"පුතේ, මේ අහපන්" යැයි ඔහු ඉක්කා ගසමින් සිය ප්‍රශ්නය ඇසුවේ ය. "ඉස්සර කාලෙ ළමයින්ට ඉගැන්නුවේ මුල්ලාවරු. උඹේ තාත්තා ගැන අපි දන්නවා. අපි වගේ එයත් දුප්පත් ගොවියෙක්. ඉතින් උඹ කොහොමද මුල්ලා කෙනෙක් වුණේ කියලා අපට විස්තර කරපන්."

"මම මුල්ලෙක් නොවෙයි, ලොකු උන්නැහෙ, මම කොම්සොමොල් (තරුණ කොමියුනිස්ට්) කාරයෙක්" යැයි ඉක්මණින් දුයිෂෙන් පිළිතුරු දුන්නේ ය. "මින් පස්සේ ළමයින්ට උගන්වන්නෙ මුල්ලාවරු නොව, ගුරුවරු. මම යුද හමුදාවෙ ඉන්න දවස්වල ඉගෙන ගත්තා. ඊට ඉස්සෙල්ලත් තරමක් ඉගෙන ගත්තා. මගේ මුල්ලාකමේ හැටි ඔහොමයි."

"ඒක අපූරුයි...."

"හරි හපනෙක්" යැයි පිරිස අතර හුන් සමහරු කෑගැසූහ.

"නුඹලාගේ ළමයින්ට උගන්වන්ට මාව මෙහාට එව්වෙ කොම්සොමොල් සංවිධානය යි. මේ කාරිය පටන් ගන්ට අපට ඕන ගේ කෑල්ලක්. තමුන්නාන්සේලාගේ උදව් උපකාර ඇතුව අන්න

අතන තියෙන අස්සගාල ශුද්ධ කරලා ස්කෝලෙ පටන් ගන්ටයි මම අදහස් කරන්නේ. ඒ ගැන මොකද තමුන්නාන්සේලා කියන්නේ ?"

අලුතෙන් අයිලයට ආ මේකා අප කොහාට එළවන්ට හදන්නේ ද? යන්න සිතින් නගන්නාක් මෙන් මිනිස්සු සිනාසෙන්නට වූහ. මෙතෙක් වේලා නිහඬව සිටි ප්‍රශ්න අසන්නකු වන සතිම්කුල් නිශ්ශබ්දතාව බිඳ හෙළී ය. අශ්වයා පිට ඉඳගෙන සිටි ඔහු ගම්මුන්ගේ කතාවලට කන් දෙමින් ඉඳහිට කෙළ ගසන්ට විය.

"ඒයි ඉළන්දාරියා, පොඩ්ඩක් නැවතියන්. මොකක්ද අපට ඔය ස්කෝලෙන් ඇති පරයෝජනේ?" යැයි ඇස් අඩවන් කරගත් සතිම්කුල් ඇසුවේ ඉලක්කයට වෙඩි තබන්නාක් මෙනි.

"මොකක්ද ප්‍රයෝජනේ ?" දුයිෂෙන් කලබල විය.

"හරියට හරි" පිරිසෙන් එකෙක් කියනු ඇසිණි.

පිරිස එකවර ඒ මේ අත හැරෙන්ටත් කෑගසන්ටත් පටන් ගත්හ.

"සත වරුස ගණනාවක සිට අපි ගොවිතැන් කරල ජීවත් වුණේ. කෙත්මෙනයයි අපට කෑම සොයා දෙන්නේ. අපේ දූ - දරුවො ඒ විධියටම ජීවත් වේවි. උන්ට අකුරු උගන්වන්නෙ මොන උලව්වට ද? ලොක්කන්ට තමයි අද්දියාපනෙ ඕන. අපි චාම් මිනිස්සු. ඔය නෙයියාඩම්වලින් අපිට වැඩක් නෑ."

කෑ කෝ ගැසීම ක්‍රමයෙන් නතර විය.

"ළමයින් ඉගෙනගන්නවා බැලීමට දෙමව්පියන් ආසා කරන්නේ නැද්ද?" යි තමා වට කරගෙන සිටියවුන්ගේ මුහුණු දෙස බලමින් තැති ගත් දුයිෂෙන් ප්‍රශ්න කළේ ය.

"අපි විරුද්ධ නම් නුඹ බලෙන් උගන්වාවි ද? ඒ කාලෙ ඉවරයි. අපි දැන් නිදහස් මිනිස්සු. කැමති

විධියට ජීවත් වෙනවා!"

දුයිෂෙන්ගේ මූණ රතු විය. වෙව්ලන අත්වලින් යුතුව හෙතෙම කබායේ බොත්තම් ගැළවී ය. කමිස සාක්කුව තුළින් ලහි ලහියේ කඩදාසි කැල්ලක් ගෙන එය දිගහැර සියලු දෙනාට ම පෙනෙන පරිදි හිසට උඩින් එසවී ය.

"ළමයින්ගේ ඉගෙනීම ගැන සඳහන් කරන සෝවියට් රජයේ මුද්‍රාව තබා ඇති මේ ලියවිල්ලට තමුසෙලා විරුද්ධයි? කවුද නුඹලාට ඉඩම් දුන්නේ, වතුර දුන්නේ, නිදහස ලබා දුන්නේ? කවුද සෝවියට් ආණ්ඩුවේ නීති රීතිවලට විරුද්ධ, කව්ද? උත්තර දීපල්ලා!"

"උත්තර දීපල්ලා." යන වචනය ඔහුගේ කටින් පිට වූයේ සණ්ඨාර නාදය මුසු වූ ශක්තියත් ක්‍රෝධයත් එක් කැරැමිනි. සරත් සමයේ නිසලතාව බිඳ හෙළමින් හෙණ පහරක් සේ පැතිර ගිය ඒ හඬ ඈත කඳුවල හැපෙමින් දෝංකාරය ඇති කළේ ය. කිසිවකු කතා කළේ නැත. හිස් පාත් කරගත් ගම්මු නිශ්ශබ්ද වූහ.

"අපි දුප්පත් ගොවියෝ. අපට හැමදාම හිරිහැර කළා. නින්දා අපහාස කළා. අපි අඳුරේ ජීවත් වුණා. සෝවියට් ආණ්ඩුව අපට ලියන්ට කියන්ට උගන්වා අපට ආලෝකය ලබා දෙන්ට යනවා. ඒ සඳහා ළමයින්ට අකුරු උගන්වන්ට ඕන..." ඔහු කතා කළේ සිහින් හඬකිනි.

දුයිෂෙන් ගොළු විය. එවිට මුල්ලා කෙනකු වූයේ කෙසේ දැයි ඇසූ අර වැරහැලි ලෝගුව හැඳ සිටි ගොවියා ශාන්ත ස්වරයකින් මුමුණුවේ ය.

"උඹට ඔය තරම් ඕන කමක් තියෙනවා නම්, උගන්වාපන් අපට මොකෝ.... අපි නීතිවලට විරුද්ධ නැහැ."

"එහෙනම් මට කරුණාකරලා උදව් වෙයල්ලා

අර කන්ද උඩ තියෙන බායිලාගේ[1] අස්ස ගාල ශුද්ධ කරලා ගන්ට ඕන. ගඟ හරහා ඒ දණ්ඩක් දාන්ට ඕන. ස්කෝලෙට දර ඕන...."

"ඒයි හාදයා, උඹ බොහොම කලබලයි, පොඩ්ඩක් නැවතියන්!" යැයි දුයිෂෙන්ගේ කතාවට බාධා කළ සතිම්කුල් කී ය.

දත් අතරින් කෙළ ගැසූ ඔහු ඇස් හකුළුවා ගත්තේ ඉලක්කයට වෙඩි තැබීමට මෙනි.

"ස්කෝලයක් පටන් ගන්ට යනවා කියලා නුම මුළු අයිලයට ම ඇහෙන්ට බෙරිහන් දෙනවා. නුඹ දිහා බලපන්. උඹට ගීත කබායක් නැහැ. අස්පයෙක් නැහැ. ගොවිතැන් කරන්ට අල්ලක් තරම්වත් කුඹුරක් නැහැ. හරකා බානක්වත් නැහැ! නුඹ කොහොමද ජීවත් වෙන්ට කල්පනා කරන්නේ, ඉලන්දාරියා? පිට අයගේ අශ්වයෝ එළවන්ට ද... අපට අස්පයො නැහැ. අස්ප ගාල් තියෙන එවුන් කඳුකරේට ගිහිං."

තදින් පිළිතුරු දීමට දුයිෂෙන් සූදානම් වූ නමුදු සන්සුන්ව මෙසේ කී යඃ

"කොහොම හරි ජීවත් වෙන්ට බලනවා. මට පඩි ලැබේවි."

"ඕක ඉස්සෙල්ලා කීවා නම් කතාව දුර දිග යන්නේ නැහැ නොවැ," යැයි කී සතිම්කුල් තමා ගැන සතුටු වෙමින් සෑදලය මත හරි - බරි ගැසී හිඳගත්තේ පිටි කොන්ද කෙලින් කරගනිමිනි. ඔහු ජයග්‍රාහකයකුගේ සිරියක් පෑවේ යඃ "දැන් ඔක්කොම පැහැදිලි ය. හාදයා, උඹේ වැඩ උඹ තනිවම කරගනින්. ලැබෙන පඩියෙන් ළමයින්ට උගන්වාපන්. ආණ්ඩුවට සල්ලි තියෙනවා. අපට කරදර කරන්ට එපා. දෙයියන්ට පිං සිද්ද වෙච්චාවයි අපට කට ළඟට එනකල් වැඩ කටයුතු..."

1 බායි - පොහොසතා

මේ වදන් කියා අවසන් වත්ම සතිම්කුල් තම අසු හරවාගෙන ගෙදර ගියේ ය. ඔහු පිටුපස ගමන් ගත් අනිත් අය ද ගෙවල් කරා ගියෝ ය. ලියවිල්ල අතේ ඇතිව දුයිෂෙන් ගල් ගැසුණාක් මෙන් බලාගෙන සිටියේ ය. අනේ දුප්පතා යන එනමං නොදැන බලා සිටි හැටි...

දුයිෂෙන් නිසා ම සිතෙහි උපන්නේ කණගාටුවකි. මා අසලින් ගිය මාමා මට කෑ ගසන තුරු මම දුයිෂෙන් දෙස බලාගත් වනම සිටියෙමි.

"ඒයි කොණ්ඩෙ කඩා ගෙන ඉන්න පිස්සී, උඹ මොනවද කට ඇරගෙන මෙතන කරන්නේ. හනික පල ගෙදර!" ළමයි රංචුවට එක් වීම සඳහා මම හනික දුවන්ට වීමි. "ඒ ගොල්ල හැම තිස්සෙම රැස්වීම් තියන්ට පුරුදු වෙලා!"

පසුදින අයිලයේ පැටික්කියන් වතුර ගෙන ඒම පිණිස ගිය විට ගඟ අසල දී ඔවුන්ට දුයිෂෙන් මුණ ගැසිණි. කෙත්මෙනයක්, ගල් කටුවක්, පොරවක් සහ අපූරු බාල්දියක් රැගත් දුයිෂෙන් ගඟ හරහා ගියේ ය.

එදා සිට හැම උදෑසනකම කඳු ගැටය මුදුනේ සිට පාළු අශ්ව ගාල වෙත අඩිපාර ඔස්සේ යන දුයිෂෙන්ගේ හුදෙකලා රූපය දක්ක හැකි විය. ඔහු ආපසු අයිලයට ආවේ ඇඳිරි වූ පසුව ය. විශාල පිදුරු මිටියක් හෝ කුරායා[1] මිටියක් කර ගසාගෙන ඔහු යන සැටි අපි හිඳ හිට දුටුවෙමු. දුර සිට ඔහු දකින කෙනෙක් සෑදලයේ පා වළලුවලට පා තබා නැගී සිට ඇස් හකුළුවා බලමින් පුදුමයෙන් මෙසේ කියයි:

"ඒයි බලපන්, අර දුයිෂෙන් ස්කෝලෙ මහත්තයා නොවෙද, තණකොළ මිටියක් කර තියාගෙන යන්නේ?"

---

1 කුරායා - ගිනි තැපීමට ගන්නා වියලි තණකොළ වර්ගයකි.

"ඔව් එයා තමයි."

"අනේ පව්, දුප්පතා. ස්කෝලෙ ගුරුකමත් ලේසි වැඩක් නෙවි."

"නුඹ හිතුවෙ මොකක් කියල ද? එයා මිටි කර ගහන්නේ බායිලා යටතේ වැඩ කරන දාසයෙක් වගෙයි."

"එයා කතා කරනකොට නම්, මහ ලොක්කෙක් වගෙ."

"එයා ළඟ ආණ්ඩුවේ මුද්‍රාව එක්ක ලියවිල්ලක් තියෙන නිසා තමයි ඒ විධියට මිනිහා කතා කරන්නෙ. ලියවිල්ලෙ බලය තමයි ඒ."

කඳු ගැටවල තිබූ වියළි ගොම මලුවලට පුරවා ගත් අපි දවසක් දා පාසල අසලින් ගියෙමු. ගුරුවරයා මොනවා කරන්නේ දැයි බැලීමට ආශාවක් අප තුළ ඇති වූයෙන් පාසලට ගොඩ වැදුණෙමු. ගොම මැටි ගා සාදන ලද පැරණි මඩුව ඉස්සර බායිවරුන් පාවිච්චි කළේ අශ්වගාලක් ලෙස ය. ශීත කාලයේ දී සහ අයහපත් කාලගුණය පැවති දවස්වලදී අශ්ව පැටවු මේ ගාලෙහි ලැග්ගාහ. සෝවියට් පාලනය පිහිටුවීමෙන් පසු බායිවරුන් වෙනත් ප්‍රදේශවලට ගියෙන් අශ්ව ගාල පාළු විය. කිසිවකු මෙහි ආවේ නැත. අශ්වගාල වටා වල් තණකොළ වැවිණි. එහෙත් දැන් මුලින් උදුරා දැමූ වල් පැළෑටි ආදිය මිටිවලට බැඳ තිබිණි. ගෙවත්ත පිරිසුදු කර තිබිණි. වැස්සට තෙමී තෙතබරි වී තිබුණු බිත්ති මැටි ගා ශුද්ධ කරන ලදී. සදාකාලිකවම එක් සරණේරුවක එල්ලෙමින් තිබුණු කබල් දොර ශුද්ධ කොට තීන්ත ගා නිසි ලෙස සවි කර තිබිණි.

කරෙන් සහ හිසින් ගෙන ගිය මලු බිම තැබූ අපි ගිමන් හරින්නට වීමු. ඇඟ පත පුරා මැටි තවරා ගත් දුයිෂෙන් දොර හැර ගෙන එළියට ආවේ ය.

අප දුටු ඔහු විස්මයෙන් බලා පසුව සාදරයෙන් පිළිග ත්නාක් වැනි සිනාවක් පා, නළලෙන් වෑරෙන දහදිය පිස ගනිමින් මෙසේ ඇසී යː

"කෙල්ලනේ නුඹලා කොහේ ඉඳල ද?"

වියළි ගොම පුරවාගත් මලු ළඟ වාඩි වී සිටි අපි ලැජ්ජාවෙන් එබිකම් කර බැලුවෙමු. අප ලජ්ජාව නිසා ගොළු වී සිටින බැව් දුටු දුයිෂෙන් දිරි ගැන්වීමක් ලෙස එක් ඇසක් හකුළුවා ගත්තේ ය.

"මලු නුඹලාට වැඩිය ලොකුයි නෙවැ. මෙහෙ ආව එක බොහොම හොඳයි. නුඹලා ඉගෙනගන්ට එන්ට ඕන මෙහාටයි. නුඹලාගේ ස්කෝලෙ සම්පූර්ණයෙන්ම වගේ ලෑස්තියි. ශිත කාලෙට ගිනි තපින්ට ළිපක් එහෙම හදලා දුම් පිට කිරීමට වහලට උඩින් බටයකුත් හදලා ඉවරයි. පේනවා නේද? දැන් ඕන ගිනි තැපීමට දර. කමක් නැහැ, ඒ වෙනුවට වල් තණකොළ හැම තැනම තියෙනව. බිමට පිදුරු දාලා උගැන්වීම පටන් ගන්නවා. කොහොමද ඉගෙන ගන්ට කැමති ද, ස්කෝලෙ එනව ද?"

නඩේ කෙල්ලන් අතුරෙන් වැඩිමහලු එකිය වූ මම පිළිතුරු දීමට ඉදිරිපත් වුණෙමි.

"නැන්දා අවසර දෙනවා නම් ස්කෝලෙ එනවා." යි මම කියුවෙමි.

"ඇයි අවසර දෙන්නෙ නැත්තෙ, අවසර දේවි. නුඹේ නම කොහොම ද?"

"අල්තීනායි" මම පිළිතුරු දෙමින් හැඳ සිටි ඉරුණු සාය අතරින් පෙනුණු දණහිස එක් අතකින් වසා ගත්තෙමි.

"අල්තීනායි, ලස්සන නමක්." යැයි කියමින් ඔහු පැවසුවේ හදවතට උණුසුමක් ගෙන දෙමිනි. "උඹ කාගෙ කවුද?"

මට අනුකම්පා කරන විට අසතුටු වූ මම නිශ්ශබ්ද

වීමි.

"එයා අම්මා අප්පා නැති අනාථ කෙල්ලක්. මාමලාගේ ගෙදර ජීවත් වෙන්නෙ." යැයි යෙහෙළියෝ කීහ.

"අල්තීනායි," කී දුයිෂෙන් මා දෙස නැවත වරක් බලා උණුසුම් ලෙස සිනාසුණේ ය. "උඹ අනික් ළමයින් ස්කෝලෙට අඬගසාගෙන වරෙන්. මේ ළමයිනුත් ස්කෝලෙ එන්ට ඕන. තේරුණා ද?"

"හොඳයි මාමේ."

"මට ස්කෝලෙ මහත්තයා යැයි කියන්න. කැමතිද ස්කෝලෙ බලන්න? වරෙල්ලා ලැජ්ජා වෙන්ට එපා"

"බැහැ. අපිට ගෙදර යන්ට ඕනෑ." යයි ලැජ්ජා ගතියක් පාමින් අපි කීවෙමු.

"හොඳයි, ගෙවල්වලට පලයල්ලා. ඉගෙන ගන්ට ආ විට ස්කෝලෙ බලපල්ලා. අඳුර වැටෙන්න ඉස්සෙල්ලා තව සැරයක් තණකොළ එකතු කරන්ට ඕන."

දැකැත්තක් සහ ලණු පටකුත් අතින් ගත් දුයිෂෙන් තණකොළ කැපීමට ගියේ ය. මලු කර තබාගත් අපි අයිලය දෙසට ගමන් කළෙමු. හිටි හැටියේ ම මා තුළ අදහසක් උපන්නේ ය.

"කෙල්ලනේ, නැවතියල්ලා වියළි ගොම ස්කෝලෙට බාර දෙමු. හීත කාලෙට ගිනි තපින්ට ඇහැකි."

"නුඹ හරි කෙල්ලක් නේ. ගෙදර ගෙනියන්නේ මොනවද!"

"අපි ගිහිං තවත් ගොම එකතු කර ගනිමු."

"බැහැ, රෑ බෝවෙලා ගෙදර අය බනීවි."

මා එනතුරු නොසිට ඔවුහු ගෙවල් කරා ගියහ.

එදා එවැනි තීරණයක් ගැනීමට හේතු වූයේ කුමක් නිසා ද යන්න අද වනතුරුත් මට තේරුම් ගැනීමට

නොහැකි විය. මගේ යෙහෙළියන් මට අවනත නොවී ගෙවල් කරා ගිය නිසා ද නැතිනම් කුඩා කල සිට ම ඇබ්බැහි වුණු මුරණ්ඩු ගති නිසා දැයි කිව නොහැකි ය. ග්‍රාම්‍ය මිනිසුන්ගේ පහරවලට නිතර ගොදුරු වූ මගේ හැඟීම් හා අභිලාෂයන් මැලවී ගොස් තිබිණි. එහෙත් මගේ හදවත කාරුණික සිනාවකින් උණුසුම් කළ ඒ මිනිසාට, මා කෙරෙහි විශ්වාසය තබා කරුණාවත් ලෙස කතා කළ ඒ මිනිසාට මගේ කෘතඥතාව පළ කළ යුතු යැයි මට හැඟිණි. මගේ මුළු මහත් ජීවිතයත් ඉරණමත් දුකත් සැපත් යන මේ හැම දෙයක්ම පටන් ගත්තේ ඒ වියළි ගොම පිරි මල්ල නිසා බව මම හොඳ හැටි සහ ස්ථිර ලෙස දනිමි. මා එසේ කියන්නේ මගේ ජීවිතයේ පළමුවැනි වරට, නොබියව, කල්පනා නොකර, අවශ්‍ය යැයි සිතූ දෙයක් හිතට එකඟව කළ බැවිනි. යෙහෙළියන් මා තනිකර දමා ගිය විගස ම දුයිෂෙන්ගේ පාසලට දුව ගොස් වියලි ගොම සහිත මල්ල හිස් කළෙමි. කඳු අතර වූ පටු බෑවුම් සහ දෙණි අතරින් වේගයෙන් පැන ගොස් මා කඳු ගැටය නැග්ගේ නැවත වරක් වියළි ගොම අහුලා ගැනීමට යි.

මා වේගයෙන් දුව ගියේ අරමුණක් නැතිවා සේ ය. මා තුළ අධික ශක්තියක් තිබෙන්නාක් මෙන් හැඟී ගිය අතර හදවත ශ්‍රේෂ්ඨතම වීර ක්‍රියාවක් කළාක් මෙන් පිරිණි. මගේ ප්‍රීතියේ රහස හිරු දැනගත්තාක් මෙනි. ලෙහෙසියෙන් හා නිදහස් ලෙස මා දුව පැන ඇවිදින්නේ ඇවිද යන්න සහ මා මේ තරම් සන්තෝෂ වන්නේ ඇයිද යන්න හිරු දැනගත්තාක් වැනි ය. ඔව්, මා ලෙහෙසියෙන් හා නිදහසේ දුවන්නේ මන්දැයි හිරු දැනගත් බව මට විශ්වාස ය. මන්ද කුඩා වුව ද මා හොඳ දෙයක් කළ බැවිනි.

හිරු කඳු ගැටයට මුවා වෙමින් සිටියේ ය. බැස

යන හිරු මා දෙස බැලීම සඳහා සම්පූර්ණයෙන් මුවා නොවී සිටින බවකි, මට දැණුනේ. හෙතෙම මා යන මග ආලෝකමත් කළේ ය. සරත් සමයේ වියළි පොළොව රතු, රෝස හා දම් පැහැයෙන් බැබලෙන්ට විය. මග දෙපස සිහින් පන් ගස්වල අතු ඒ මේ අත වැණුනේ දිලිසෙමිනි. මා හැඳ සිටි අණ්ඩ දමන ලද සායේ රිදී පැහැති බොත්තම් හිරු රැස් නිසා දිලිසෙන්ට විය. මා ඉදිරියට දුව ගියේ සිත් සතන් ප්‍රීතියෙන් කුල්මත් කරවීමෙනි. මහ පොළොව, අහස සහ සුළඟ දෙසට හැරෙමින් මෙසේ කීවෙමි: "මා දෙස බලපල්ලා! මා කොතරම් ආඩම්බර ද! මම ඉගෙනගන්ට යනවා, ළමයින් අඬගසාගෙන ඔවුනුත් සමග මම ස්කෝලෙ යනවා...!"

මා ඒ විධියට බොහෝ වේලා දුව පැන ඇවිද්දේ දැයි මට කිව නොහැක්කේ, වියළි ගොම එකතු කළ යුතු යැයි හිටි හැටියේ ම මතක් වූ නිසා ය. කොතරම් ලොකු පුදුමයක් දැ: ගිම්හාන සමයේ දී අඩියක් පාසා ම ගොම දකින්ට ලැබුණේ හැම තැනම හරකුන් සිටි බැවිනි. එහෙත් දැන් මහ පොළොව ගොම ගිලගත්තාක් මෙන් අතුරුදහන් වෙලා ය. සමහර වේලාවට මා සෙව්වේ නැතුවා වෙන්ට පුළුවන්. සොයමින් ඇත ගිය ද එකතු කර ගැනීමට ලැබුණේ වියළි ගොම ටිකක් පමණි. මල්ල පුරා වියළි ගොම එකතු කරගැනීමට බැරි වෙතියි යන බිය මා තුළ ඇති වූයෙන්, කුමක් කරම්දෝ හෝයි නොදන 'චියි'[1] පඳුරු අස්සේ මම දුවන්ට වීමි. අමාරුවෙන් මල්ලෙන් බාගයක් පුරවා ගතිමි. ඉර අවරට ගියෙන් අඳුර ඉක්මනින් පැතිරෙන්ට විය.

මේ තරම් අඳුරු වැටෙන තෙක් තණ පිටියේ තනිවම රැඳී සිටි දවසක් මට මතක නැත. පාළු, ගොළු

1 චියි - පන් වර්ගයකි.

කඳුගැටවලට ඉහළින් රාත්‍රී අඳුර පැතිරෙන්නට විය. හොඳටම බියගත් මම මල්ල කර තබාගෙන අයිලය දෙසට දුවන්ට වීමි. කෑ ගසා අඬන්නට තරම් මා බිය වුවද ධෛර්යය උපදවා ගත හැකි වූයේ, මෙවැනි අසරණ තත්ත්වයක මා වැටී සිටිනු දුයිෂෙන් ගුරුතුමා දුටුවොත්, ඔහු කුමක් කියති දැයි මගෙ යටි සිතෙහි හැඟීමක් හටගත් බැවිනි. ගුරුතුමා පැත්තක සිට මා දෙස බලා සිටින්නාක් වැනි හැඟීමක් ඇති කරගත් මම වටපිට නොබලා සිත එක්තැන් කරගතිමි.

මා ගෙදර දුව ගියේ හති දමමින් සහ පෙරෙන දහදියෙන් යුතුව ය. මම අමාරුවෙන් හුස්ම ගනිමින් ගෙට ඇතුළු වීමි. ගිනි මොළවමින් සිටි නැන්දා තර්ජනය කරමින් ඉදිරියට ආවා ය. නපුරු, රළු ගැහැනියකි මගේ නැන්දා.

"තෝ කොහෙද බොල ගියෙ?" කියමින් ඉදිරියට ආ ඈ මල්ල උදුරාගෙන පැත්තක තැබුවා ය. "තෝ එකතු කළේ මෙච්චර ද?" ඕ තර්ජනය කළා ය.

මගේ යෙහෙළියෝ මේ වන විට නැන්දා වෙත කේළම් කීමෙහි ලා සමත් වූහ.

"ඇයි කළු බැල්ලියේ! තෝ මොකට ද ස්කෝලෙට ගියෙ? ස්කෝලෙදි ම තෝ මක බෑවුණානන්!" යැයි බනින්ට වූ නැන්දා, මගෙ කණින් ඇද එක පිට එක බැගින් ටොකු ඇන්නා ය. "අම්ම අප්පා නැති වල් කෙල්ල! වෘකයා කවදාවත් බල්ලෙක් වෙන්නේ නැහැ. මේකි ගෙදර තියෙන දේවල් පිට ගෙනියනවා. මීට පස්සේ ස්කෝලෙ අහලකින්වත් ගියොත් තොගෙ අණ්ඩක් කඩනවා. තොට යස ස්කෝලයක් දෙන්නම් හිටපිය..."

මම නිසලව සිට කෑ ගසා නොහැඬීමට වග බලා ගත්තෙමි. පසුව ළිප තුළ නගින් ගිනි මැලය දෙස බලමින් නිශ්ශබ්දව, සෙමින් කිසිවකුට නොපෙනෙන

පරිදි, මා හැඬුවේ ගෙදර සිටි බළල් පැටියා අත ගාමිනි. මා හඬන හැම වාරයක දී ඉව ඇල්ලීමෙන්, බළල් පැටියා මා වෙත එයි. මා හැඬුවේ නැන්දාගේ තර්ජනවලට බිය වූ නිසා නොවේ. ඒවා මට නුපුරුදු ඒවා නොවී ය. නැන්දා මින් පසු කිසි දිනක මා පාසලට යවන්නේ නැති බව ස්ථිර බැවිනි. මා එසේ වැළපුණේ...

ඊට දවස් දෙකකට පසු හිමිදිරි පාන්දර බල්ලන් මහ හඬින් බුරනවා ඇසිණි. දුයිෂෙන් ගෙයක් පාසා යමින් පාසලට ළමයින් එකතු කිරීම එයට හේතුව විය. ඒ දවස්වලට අයිලය හරහා පාරවල් නොතිබිණි. අපේ අයිලයේ තිබුණේ මැටියෙන් සෑදූ අඳුරු පැල්පත් පමණකි. ඒවා ඒ මේ අත විසිර යන සේ සාදා තිබිණි. තමන්ට රිසි තැනෙක ගම්මු පැල්පත් සෑදූහ. දුයිෂෙන් සහ ඔහු පිටුපසින් ගමන් කළ ළමයින් කෑකෝ ගසමින් ගෙයක් පාසා ගියෝ ය.

අපේ පැල්පත පිහිටියේ එක් කෙළවරක ය. නැන්දාත් මාත් පිටි කොටමින් සිටියෙමු. පැල්පත අසල ලී මඩුවේ වළක බහා තිබූ තිරිඟු ගොඩ ගැනීමෙහි මාමා යෙදී සිටියේ ය. තිරිඟු කඩපලට ගෙන යාමට ඔහු සූදානම් විය. වරින් වර මෝල්ගස් දෙකකින් අප පිටි කොටමින් සිටිය ද, කිසිවකුට පෙනෙන පරිදි ගුරුතුමා කොහේදැයි මම හොර ඇසින් බැලුවෙමි. අපේ පැල්පතට ඔහු නොඑතියි යන බියක් මා තුළ උපනි. නැන්දා මා පාසල් යවන්නේ නැති බව මට සහතික ය. එහෙත් මා කොතැන ජීවත් වන්නේ ද යන්න දැන ගැනීම සඳහාවත් ඔහු මෙහි එනවා දකීමට මම ආශා කළෙමි. අපේ ගෙදරට නැවිත් ඔහු ආපසු නොයා යුතුයැයි මම දෙවියන් යදීමි.

"ආයුබෝවන්! දෙවියන්ගේ පිහිටයි! දෙවියෝ

පිහිට වෙන්නේ නැතිනම් අපි රංචුව පිටින්ම පිහිට වෙන්නම්, බලන්න අපි කී දෙනෙක්ද කියල!" දුයිෂෙන් අපේ නැන්දාට ආචාර කරමින් විහිළු කරන්නාක් මෙන් කතා කළේ තමා පිටුපස ආ අනාගත ශිෂ්‍ය රැළ පෙන්වමිනි.

ඈ මොනවාදෝ කියමින් මිමුණුවා ය. මාමා තිරිඟු වළෙන් හිස එළියට දමා බැලීමට තරම්වත් වුවමනාවක් නොදක්වූවේ ය.

දුයිෂෙන් එයින් අධෛර්යයට පත් නොවූයේ, ගෙවත්තේ තිබූ ලී කොටයක් මත හිඳගෙන කඩදාසියක් හා පැන්සලක් ගෙන මෙසේ පැවසී යː

"අද අපේ ස්කෝලෙ උගැන්වීම පටන් ගන්ටයි යන්නෙ. ඔහෙලගෙ දුවට වයස කීය ද?"

කිසිවක් නොකී නැන්දා කෝපයෙන් මෝල්ගහ වංගෙඩිය තුළට දැම්මා ය. ඈ කතා කිරීමට කිසිදු වුවමනාවක් පෙන්නුවේ නැත. එහෙත් මගේ හදවත ගිනි ගත්තාක් මෙනිː දැන් මොනවා වෙයි ද? මා දෙස බැලූ දුයිෂෙන් අඩ සිනාවක් පෑවේ ය. එවිට මගේ හදවත ප්‍රීතියෙන් සැලෙන්ට විය.

"අල්තීනායි, උඹේ වයස කීය ද?" යි ඔහු ඇසූ නමුදු මා නොවේ පිළිතුරු දීමට ඉදිරිපත් වුණේ.

"උඹට මොකට ද වයස දැනගන්ට ඕන හේතුව. උඹ ඉස්පැටර් කෙනෙක් ද" යි කැළඹුණු ස්වරයකින් නැන්දා ඇසුවා ය. "ඒකිට ස්කෝලෙ යන්ට වෙලාවක් නැහැ. ඈගේ අම්ම අප්පා නැහැ. අම්ම අප්ප ඉන්න ළමයින්ට පවා ස්කෝලෙ යන්ට බැරි කොට ඈට මොන ස්කෝලයක් ද? බලාපන්, උඹ එකතු කරල තියෙන කොලු - කෙළි රංචුව. උන් එක්ක පලයන් ස්කෝලෙට. මෙතන උඹට වැඩක් නැහැ."

දුයිෂෙන් හුන් තැනින් නැගිට්ටේ ය.

"මොනවද ඔය කියන්නෙ! පොඩ්ඩකට කල්පනා

කරල බලන්ඩ. ඈ අනාථ වුණේ ඇගේ වරදින් ද? අනාථ ළමයින්ට ඉගෙනීම තහනම් කරල නීතියක් පනවලා තියෙනව ද?"

"උඹගෙ නීති ගැන හොයන්ඩ මට වෙලාවක් නැහැ. මගේ නීති අනුවයි මම වැඩ කරන්නෙ. උඹ මට අණදෙන්ට හදන්ට එපා!"

"අපි හැමටම බලපාන්නෙ එක නීතියයි. ඔයගොල්ලන්ට ඒ ළමයව එපා වුණාට ඒ ළමයව අපට, සෝවියට් ආණ්ඩුවට ඕන. අපට විරුද්ධ නම් අපි අණ කරනවා!"

"කොහෙ ඉඳල ආපු ලොක්කෙක් ද මේ!" යයි කෝප වූ නැන්දා ඇසුවා ය. "ඈ හැසිරිය යුත්තේ කවුරු කියන විධියට ද? ඈට කන්ට බොන්ට දෙන මා කියන දේ ද යන එන මං නැති පාදඩයකුගෙ පුතෙක් කියන දේ ද ඈ අහන්ට ඕන!" යැයි නැන්දා ගුගුලා ය.

තිරිඟු බහා තියන වළ තුළට වී තිරිඟු ගොඩ ගනිමින් සිටි මාමා එළියට නොඑන්ට කුමකින් කුමක් වේ දැයි කිය නොහැකිව තිබිණි. ගෙදර මූලිකයා සිටින බව අමතක කර දමා ඈට අයිති නැති වැඩවලට අත ගැසීමට නැන්දා ඉදිරිපත් වීම මාමාට ඉවසුම් නොදෙන කාර්යයකි. එවැනි අවස්ථාවල දී ඔහු ඈට අනුකම්පා රහිත ලෙස තැලුවේ ය. මෙවර ද ඔහු තුළ පැන නැංගේ ඉවසුම් නොදෙන කෝපයකි.

"ඇයි බොල ගෑනියේ" යැයි කෑ ගසමින් ඔහු තිරිඟු වළෙන් ගොඩ ආවේ ය. "උඹ කවද සිට ද ගෙදර ලොක්කා වුණේ. උඹ අණ දෙන්ට පටන් ගත්තේ කවද ඉඳල ද? ඕපාදූප කීම අඩු කරපන් වැඩ කිරීම වැඩි කරපන්. ඒයි, උඹ තෂ්තන්බෙක්ගේ පුතා, ඔය කෙල්ලව ගනිං ස්කෝලෙට, කැමති නම් උගන්නපං, බැරි නම් පුච්චාගෙන කාපන්. තොපි ඉක්මනට

පලයව් යන අතක!" හේ ගුගුලේ ය.

"ආ එහෙනම් ඒකි ස්කෝල ගානෙ ඇවිදීවි. ගෙදර වැඩ කවුද කරන්නෙ? ඔක්කොම කරන්ට ඕන මමයි?" නැන්දා ඇසුවා ය.

මාමා සැනෙකින් පිළිතුරු දුන්නේ ය: "මං කියන විධියට විතරයි වැඩ!"

හැම නරක දේකම හොඳ ටිකක් තියෙනවලු. පළමුවැනි වරට මට පාසල් යාමට සිදු වුණේ ඒ විධියටයි.

එදා සිට හැමදාම උදේට දුයිෂෙන් ගෙවල් ගානේ ගොස් අප එකතු කළේ ය.

පළමුවැනි වරට අප පාසලට පැමිණි දා පිදුරු අසුරන ලද බිම වාඩිවෙන්නට සැලැස්වූ ගුරුතුමා සෑම ළමයකුටම ඇක්සයිස් පොතක්, පැන්සලයක් සහ ලෑල්ලක් බැගින් දුන්නේ ය.

"ලෑල්ල දණහිස් මත තබාගත්තාම ලියන්ට පහසුයැ"යි දුයිෂෙන් කීවේ ය.

ඉක්බිතිව බිත්තියේ අලවා තිබූ රුසියන් ජාතිකයකුගේ පින්තූරයක් පෙන්වමින් ඔහු මෙසේ පැවසී ය:

"ඒ තමයි ලෙනින්."

ඒ පින්තූරය ජීවිතයේ කිසි දිනෙක අමතක නොවන පරිදි ම සිතෙහි ඇඳිණි. එ වැනි පින්තූරයක් පසුව මට කිසි කලකදී හමු නොවී ය. ඒ පින්තූරය 'දුයිෂෙන්ගේ' යැයි මට ම කියා ගතිමි. යුද කබායක් හැඳ සිටි ඒ පින්තූරයේ ලෙනින් තරබාරු බවක් දැරී ය. ඔහුගේ යටි රැවුල වඩාත් උල්ව පෙනිණි. තුවාල වූ ඔහුගේ අත රෙදි පටියකින් බැඳ තිබිණි. හිසේ පිටුපස කොටස වැසී යන සේ හිස් වැස්මක් ලෙනින් පැළඳ සිටියේ ය. දැඩි නිසලතාවක් දරූ ඔහුගේ ඇස් මහත් ඕනෑකමින් බලන්නාක් මෙන් විය. ඔහුගේ මෘදු

උණුසුම් බැල්ම දකින මට හැඟී ගියේ, ඔහු අපට මෙසේ කියන්නාක් මෙනිඃ

"අනේ දරුවනේ, කොතරම් සුන්දර අනාගතයක් නුඹලාට ලැබෙන්නේ දැයි නුඹලා දන්නවා නම්!" ඒ නිශ්චල මොහොතේ දී ඔහු මා ගැන සිතන්නාක් මෙන් මට දැනිණි.

දැන්වීම් පෝස්ටර් මුද්‍රණය කරන කොළයක මුද්‍රණය කැරැ තිබූ ඒ පින්තූරය දුයිෂෙන් ළඟ බොහෝ කාලයක් තිස්සේ තිබුණු බව විමැසිල්ලෙන් බලන විට පෙනී යයි. ඉරි තැලී, කොන් නැමී තිබූ ඒ පින්තූරය හැරුණු විට පාසල් බිත්තියේ අන් කිසිවක් අලවා නොතිබිණි.

"කියවන්ටයි ගණන් කරන්ටයි මම නුඹලාට උගන්වන්නම්. අකුරු සහ ඉලක්කම් ලියන සැටි පෙන්වා දෙන්නම්. මම දන්න සෑම දෙයක්ම නුඹලාට කියා දෙන්නම්..." යැයි දුයිෂෙන් පැවසී ය.

පුදුම සහගත ඉවසිලිමත් බවක් පෙන්වමින් ඇත්ත වශයෙන් ම ඔහු දන්නා සෑම දෙයක් ම අපට උගැන්වූයේ ය. හැම ළමයකු වෙත ඇවිත් පැන්සල අල්ලා ගත යුතු ආකාරය කියා දුන්නේ ය. නොතේරෙන වචන සිත් ඇදගන්නා සුලු ක්‍රමයකින් හෙතෙම විස්තර කළේ ය.

යම්තම් උගත් ඒ තරුණයා අමාරුවෙන් වචනයෙන් වචනය අකුරු ගලපා උච්චාරණය කරමින්, එකද පොතක්වත් නැතිව, යටත් පිරිසෙයින් හෝඩියක් පවා නැතිව, ඒ තරම් ශ්‍රේෂ්ඨ කාරියක් කළේ කෙසේ ද යන්න ගැන සිතන විට අද වුව ද මම පුදුම වෙමි. පිය පුතු පරම්පරා කීපයක් ම අකුරු නූගත් අයගේ දූ පුතුන්ට ඉගැන්වීම ලෙහෙසි පහසු වැඩක් නොවේ. ඉගැන්වීමේ මූලධර්මයන් ගැන හෝ ක්‍රමයන් ගැන හෝ දුයිෂෙන් කොහෙත්ම දැන සිටියේ නැත. එවැනි

විද්‍යාවන් තිබෙන්නේ යැයි ඔහු සැක නොකළ බව මට සහතික ය.

ඔහුට හැකි තරමින් ඔහු අපට උගැන්වී ය. දැනීමේ ප්‍රමාණය සහ අවශ්‍ය යැයි හැඟෙන තරමට අපට ඉගැන්වූ ඔහු තුළ එක්තරා විධියක සහජ දක්ෂතාවක් තිබිණැයි කිව හැකි ය. කොතරම් පිරිසුදු හදවතකින් හා උනන්දුවකින් යුතුව ඔහු තම කාරිය ඉටු කළේ ද යන්න, ඔහුගේ ප්‍රයත්නයන් අපතේ නොයාමෙන් පෙනෙයි.

තමා කළේ වික්‍රමයක් බව දුයිෂෙන් දැන සිටියේ නැත. ඔව්, වචනයේ නියම අර්ථයෙන් ම එය වික්‍රමයකි. අපේ අයිලයෙන් පිට නොගිය කිර්ගීස් ළමයින් වූ අපට කඳු මුදුන් වසා සිටින සුදෝ සුදු හිම සැමදාම පෙනෙන තරම් විශාල වූ සිදුරුවලින් ගහන මැටි බිත්ති සහිත ඒ පාසල, නොඇසූ විරූ, නොදුටු විරූ, නව ලෝකයක් මවා පෙන්වී ය.

ලෙනින් විසූ මොස්කව් නරගය අවුලියෙතා සහ තෂ්කන්ට් නගරවලට වඩා කීප ගුණයකින් විශාල බවත්, තලස්කා තැනිතලාව මෙන් දහස් වාරයක් ලොකු මහා සාගර තිබෙන බවත්, කඳු තරම් විශාල නැව් තිබෙන බවත් අපි දැන ගතිමු. වෙළෙඳ පොළේ දී මිලට ගන්නා භූමිතෙල් ලබාගන්නේ පොළව හැරීමෙන් බව ඔහු අපට කී ය. අපේ මව්පියවරුන් පොහොසත් වූ පසු අපේ පාසල අලංකාර ජනේල සහිත සුදු පැහැති මන්දිරයකට ගෙන යන බවත් ඉගෙන ගන්නා සිසුන් සඳහා මේස පුටු ආදිය එහි තිබෙන බවත් අපි විශ්වාස කළෙමු.

යම්තම් හෝඩියේ අකුරු කියවීමට හා ලිවීමට ඉගෙන ගත් අපි ‘අම්මා’, ‘තාත්තා’ යන වචන ලිවීමට පෙර ‘ලෙනින්’ යන වචනය අකුරු ගලපා ලීවෙමු. අපේ දේශපාලන ශබ්ද කෝෂය ‘බායි’ හෙවත්

ඉඩම් හිමියා, 'ගොවි දාසයා', 'සෝවියට් සභා' යන වචනවලින් යුක්ත විය. අවුරුද්දක් තුළ දී 'විප්ලවය' අකුරු ගලපා ලියන සැටි උගන්වන බවට දුයිෂෙන් පොරොන්දු විය.

දුයිෂෙන්ගේ කතාවලට සවන් දුන් අපි සිතින් යුද පෙරමුණුවලට ප්‍රතිවිප්ලවවාදී සුදු රුසියානුන්ට එදිරිව සටන් කළෙමු. ලෙනින් ගැන කළ විස්තර කොතරම් සිත් ඇදගන්නා සුළු වී ද යත්, අප සිතුවේ දුයිෂෙන් ඔහු දැක තිබෙන සැටියකි. ඔහු එදා කී කතාවලින් බොහොමයක් ශ්‍රේෂ්ඨ නායකයාණන් ගැන ජනතාව අතර පැවතුණු කටකතා බව දැන් නිගමනය කළ හැකි ය. එහෙත් දුයිෂෙන්ගේ ගෝලයන් වූ අපට ඒ කතා දීප්තිමත් හිරු මෙන් ඇත්ත විය.

සැඟවුණු අදහස්වලින් තොරව දවසක් දා අපි මෙසේ ඇසුවෙමු:

"ඉස්කෝලෙ මහත්තයා, ලෙනින්ට අත දී ආචාර කර තිබෙනවා ද?"

එවිට ගුරුවරයා හිස වනමින් මෙසේ කී ය:

"නෑ ළමයිනේ, මම ලෙනින්ව කවදාවත් දැකලා නැහැ."

ඔහු හුස්ම ගත්තේ අපහසුවෙනි. අප ඉදිරියේ ඔහු අමාරු තත්ත්වයකට මූණ පෑවාක් මෙනි.

සෑම මාසයකම අවසානයේ දී ඔහු ප්‍රාදේශීය නගරයට ගියේත් ආවේත් පයින් ය. ඒ සඳහා ඔහුට දින දෙක තුනක් ගත විය.

ඔහු නැති දවස්වල දී අපට දැනුණේ තද පාළු ගතියකි. මගේ සහෝදරයකු ඈත ගමනක් ගොසින් එනතුරු නොඉවසිල්ලකින් සිටිනවාට වඩා දැඩි වුවමනාවකින් දුයිෂෙන් නැවත එන තුරු මම බලා සිටියෙමි. නැන්දාට නොපෙනෙන පරිදි ගෙදර වැඩපල කරන ගමන් ගෙවත්ත පිටුපසට යන

මම බොහෝ වේලාවක් ස්ටෙප්ස් තණබිම් දෙස බලාගෙන සිටියෙමි. ගමන් මල්ලත් කරගසාගෙන ගුරුතුමා මේ දැන් ඒවි. හදවත උණුසුම් කරවන සිනා මුහුණ මට දක ගැනීමට ලැබෙන්නේ කවදා ද, දැනීම ගෙන දෙන ඔහුගේ වචන අසන්නට ලැබෙන්නේ කවදා ද?

දුයිෂෙන්ගේ ගෝල පිරිස අතරින් වැඩිමලා මා ය. අනිත් අයට වඩා මා හොඳින් අකුරු උගත්තේ ඒ නිසා විය යුතු ය. එහෙත් හේතුව එයින් සීමා නොවේ. ගුරුවරයා කී සෑම වචනයක්ම, පෙන්වූ සෑම අකුරක්ම, මා පිළිගත්තේ පාරිශුද්ධ බවේ සංකේතයක් ලෙස ය. දුයිෂෙන් උගැන්වූ දේ තරම් වැදගත් දේ මෙලොව නැතැයි යනු මගේ දැඩි විශ්වාසය විය. ඔහු මට දුන් ඇක්සයිස් පොත මා ප්‍රවේසම් කරගත් බැවින් දැකැත්තෙන් වැලි පොළොවේ අකුරු ලියන්ට වීමි. අඟුරු කැටවලින් මැටියෙන් සෑදූ ගෙවැටෙහි ද, හිමෙන් වැසී ගත් පොළොවේ ද, දූලි වැලි සහිත පාරවල ද අකුරු ලියූවෙමි. දුයිෂෙන් තරම් උගත් නැණවත් මිනිසකු මෙලොව තවත් නැතැයි මම එදා විශ්වාස කළෙමි.

ශීත කාලය පැමිණියේ ය.

පළමු හිම වැටෙන්ට පෙර ගල් සහිත නොග ැඹුරු ගඟ හරහා පාසල් ගියෙමු. එහෙත් පසුව හිම තරම් සීත ගඟ හරහා යාම දෙපා පිළිස්සී යාමට තරම් වේදනාවක් ගෙන දෙන්නක් විය. මේ වධයට විශේෂයෙන් භාජනය වූයේ කුඩා එවුන් ය. වේදනාව ඉවසාගත නොහී සමහරු ඇඬූහ. එවිට දුයිෂෙන් සිසු දරුවන් එකා බැගින් අතින් ගෙන ගඟ හරහා ගියේ ය. එකකු කර තබා ගෙන තවෙ'කකු අතින් රැගෙන දුයිෂෙන් ගඟ හරහා යයි. මේ විධිහට ඔහු සියලුම සිසුන් එගොඩ කරයි.

යටගිය ඒ සියල්ල දැන් මා මතක් කරන විට ඇත්ත වශයෙන් ම සිදුවුණේ ඒ ආකාරයෙන්ම දැයි සිතීම පවා උගහට ය. එහෙත් එදා ගම්මුන්ගෙන් සමහර දෙනෙක් අසභ්‍යකම නිසා හෝ නොවැටහීම නිසා හෝ දුයිෂෙන් දෙස බලමින් සිනාසුණහ. පොහොසත් එවුන් ශීත කාලය ගත කරන්නේ කඳුවල ය. ඔවුන් ආවේ පිටි මෝල වෙත පමණකි. රත් පැහැති ලොම් සහිත සිවල් හමෙන් සාදන ලද හිම කබා සහ වටිනා බැටලු හමෙන් නිම කරනු ලැබූ කබා හැඳගත් ඔවුහු, සිසු දරුවන් කරෙන් සහ අතින් ගෙන ගඟ හරහා යන දුයිෂෙන් දෙස බලා උපහාසාත්මක ලෙස සිනාසෙති. තරබාරු වල් අශ්වයින් පිට යන එවුන්ගෙන් එකෙක් සිය සගයා අමතා මෙසේ කියයි:

"අර බලනව එකෙකුව කරේ තියාගෙන තවකෙකුව අතින් අරගෙන!"

හති දමන අශ්වයාට පහරක් ගසන අනිකා මෙසේ පිළිතුරු දෙයි:

"දෙවැනි ගෑනි හැටියට කසාද බැඳගත යුත්තේ කාව දැයි මම දැන සිටියේ නෑ; මං වගේ මෝඩයෙක් මහ පොළොව පළාගෙන යන්ට හිතෙනව."

අශ්වයින්ගේ ලාඩම්වලින් වීසිවෙන කුණු සහ මඩ අපේ ඇඟපත පුරා විසිර යාමට ඉඩ සලස්වා ඔවුහු වේගයෙන් අසුන් එළවූහ.

ඔවුන් පසුපස එළවාගොස් ඔවුන්ගේ අශ්වයින්ගේ කටකලියාවෙන් අල්වා, ඒ මෝඩ මිනිසුන්ගේ උඩඟු මුහුණු දෙස බලා මට කෑ ගැසීමට සිත් වූ වාර අපමණ ය: "අපේ ගුරුවරයාට නින්දා කරන්ට එපා! නුඹලා මෝඩ අශීලාචාර මිනිස්සු!"

දුබල කෙල්ලකුගෙ වචනවලට සවන් දෙන්නේ කවු ද? පීඩා විඳිනු ලැබූ මට සිදු වූයේ කඳුළු වැගිරවීමට ය. තමන්ට කළ නින්දා අපහාස කිසි

ගණනකට නොගත් දුයිෂෙන් හැසුරුණේ ඒ කිසිවක් නොඇසූ කෙනකු ලෙස ය. සිදු වූ දෙය අමතක කර දමනු වස් අප සිනාගන්වන අන්දමේ විහිළු - තහළු කිරීමට ඔහු සමත් විය.

කොතරම් මහන්සි දරුව ද ගඟ හරහා ලී පාලමක් සෑදීමට තරම් අවශ්‍ය දෑ සොයා ගැනීමට දුයිෂෙන්ට නොහැකි විය. දවසක් කුඩා ළමයින්ට ගඟ හරහා යාමට උදව් කළ දුයිෂෙන් හා මම එහා ඉවුරේ සිටියෙමු. කකුල් නොතෙමෙන සේ යම්තම් ගඟ හරහා යාමට හැකි වන පරිදි ලොකු ගල් කැට ගඟ හරහා වීසි කිරීමට අපි ඉටා ගතිමු.

සාධාරණ ලෙස කල්පනා කර බලන්නේ නම්, සිය දූ දරුවන්ට පාසල් යාම පිණිස යටත් පිරිසෙයින් ගඟ හරහා ඒ දණ්ඩක්වත් දැමීමේ වගකීම් ගම්මුන් සාමූහිකව භාරගත යුතු ය. නූගත්කමේ ගිලී සිටි ගම්මු ඒ දවස්වල ඉගෙනීම වැදගැම්මකට නැති දෙයක් ලෙස සැලකූහ. ගම්මුන් දුයිෂෙන් සැලකුවේ වැඩක් නැතිව ළමයි කරගහගෙන ඇවිදින පුද්ගලයකු ලෙස ය. වුවමනා නම් උගන්වාපන් නැතිනම් ගෙදරවලට යන්ටෙයි කියාපන් යන අදහස අනුව ඔවුහු වැඩ කළෝ ය. නිතර අසුන් පිට යන ගම්මුන් ගඟ හරහා ගමන් කළේ ද එලෙසම ය. එහෙත් ඔවුන් ඒ ගැන කල්පනා කළ යුතුව තිබිණ. අනිත් අයට වඩා පහත් නුවූ සහ මෝඩ නුවූ ඒ තරුණයා කුමක් සඳහා දුක් කරදර අමාරුකම් හා නින්දා අපහාසවලට මුහුණ දෙන්නේ ද, උපහාස හා බැනුම් නොතකා ඔවුන්ගේ දූ පුතුන්ට අකුරු උගන්වන්නේ මහත් ධෛර්යයකින් හා මිනිස් ශක්තිය ඉක්මවා ගිය ඉවසිලිමත් බවකින් යුතුව නොවේ ද?

ගඟ හරහා ලොකු ගල් කැට දැමූ දා අවට සෑම තැනම හිම වැටී තිබිණ. ගඟේ වතුර හදවත පවා

හිරි වැටෙන තරම් තද ශීත ගතියක් ගෙන දුන්නේ ය. පාවහන් නැතිව නිතර වැඩෙහි යෙදී සිටි දුයිෂෙන් ශීතලට ඔරොත්තු දුන්නේ කෙසේ දැයි මට කිව නොහැකි ය. නොගැඹුරු දිය ඇති ගඟේ පතුල මගේ පාදයන් පිළිගත්තේ ඉදිකටු මෙන් උල් වූ ගල්තුඩුවලිනි. දවසක් දා ගඟ හරහා මා යද්දී කකුල්වල කෙණ්ඩා පෙරලීමෙන් ඇති වූ වේදනාව විසින් ගල් ගැසිණ. කෑ ගැසීමට හෝ කකුල් දිග හැරීමට හෝ බැරි වූයෙන් ක්‍රමයෙන් මම ඇද වැටීමට පටන් ගතිමි. ගඟ හරහා ගල් කැට දමමින් සිටි දුයිෂෙන් හනික මා වෙත ආවේ ය. වැටෙන්ට නොදී මා අල්ලාගෙන එගොඩට වත්තම් කැරගෙන ගොස් ඔහුගේ කබාය මත මා වාඩි කරවා, තද ශීත නිසා නිල් පැහැ ගත් මගේ දෙපා වේගයෙන් පිරිමැද්දේ ය. ශීතල වූ මගේ අත් ඔහු සිය කට ළඟට ගෙන හුස්ම හෙළීමෙන් උණුසුම් කළේ ය.

"අල්තීනායි, නුඹ ඉවුරේ ඉඳන් උණුහුම් වෙයන්, මම ඉතුරු ගල් කැට ගඟ හරහා දාන්නම්." යැයි දුයිෂෙන් කීවේ ය.

ගඟ හරහා ලොකු ගල් කැට පෙලක් දමා ඉවර වූ පසු සපත්තු පටි ගැස ගසන්ට වූ ඔහු මා දෙස බලා මෙසේ ඇසී යඃ

"කොහොමද උදව්කාරී, උණුහුම් වුණා ද? ඔය කබාය පොරවා ගනින්, ඔන්න ඔය විධියට!" ටික වේලාවක් නිශ්ශබ්දව සිටි හෙතෙම නැවත මෙසේ ඇසී යඃ "අල්තීනායි, නුඹ නොවෙද ස්කෝලෙට වියළි ගොම ගෙනාවේ?"

"ඔව්" යැයි මම පිළිතුරු දුනිමි.

ඔහු කට කොනකින් සිනාසුණේ ය. "මා ඒ බව දැන සිටියා." යන්නක් ඒ සිනාව කියා පෑවේ ය.

ඒ මොහොතේ දී මගේ කම්මුල් රත් වූවාක්

මෙන් දැනිණි. වැදගැම්මකට නැති දෙයක් ගැන වුව ද ගුරුතුමා අමතක කර නැති බවයි එයින් පෙනෙන්නේ. මගේ ප්‍රීතිය නිම්හිම් නැති විය. හත්වැනි දෙව්ලොවට ගියාක් මෙනි මට දැනුණේ. දුයිෂෙන් ද මා ප්‍රීති වන බව දුටුවේ ය.

"දයාබර මගෙ පුංචි කෙල්ල" යැයි මා දෙස බලා ඔහු ළයාන්විත හඬකින් කී ය. "උඹ ඉගෙනගන්ට හරි හපනී.... මට පුළුවන් නම් නුඹව ලොකු නගරෙකට යවල උගන්වන්ට. උඹ දක්ෂ කෙනෙක් වේවි!"

දුයිෂෙන් දුරින් පා තබමින් ගං ඉවුරට ආවේ ය.

සුළං පහරට අසුව වේගයෙන් පා වෙන වලාකුළු කඳුවලට මුවා වී යන සැටි බැලීම පිණිස හිස අහස දෙසට හරවා දෑත් මත හිස තබාගෙන වරක් සිටියාක් මෙන් ම දැනුදු දුයිෂෙන් මා ඉදිරිපිට සිටී.

ඔහු එදා සිතුවේ මොනවා ගැන ද? ඉගෙනීම සඳහා ඔහු මා විශාල නගරයකට සිතින් යැව්වා වෙන්ට පුළුවනි? දුයිෂෙන්ගේ කබාය පොරවාගෙන උණුසුම් වෙමින් සිටි මම ඒ මොහොතේ දී මෙසේ සිතුවෙමිඃ "ගුරුවරයා මගේ මවගේ කුස උපන් සහෝදරයෙක් වුණා නම්! ඔහුගේ ගෙල බදාගෙන තදින් ඔහු වැළඳගන්ට පුළුවන් නම්! දෙනෙත් තදින් වසා ගෙන ලොව තිබෙන ඉතාම හොඳ වචන ඔහුගේ කනට කොඳුරා කියන්ට ඇත්නම්! දෙවියනේ ඔහු මගේ සහෝදරයකු කරන්ට!"

ඔහුගේ මිනිස් ගති නිසාත්, උදාර අදහස් හා අපේ අනාගතය ගැන ඔහු දුටු සිහින නිසාත්, අපි හැම දෙනෙක්ම ඔහුට ආදරය කළෙමු. අපි ළමයින්ව සිටිය ද ඒ සත්‍යය අවබෝධ කර ගත්තෙමු. දිනපතාම පාසල් යාම සඳහා බොහෝ දුර පයින් ගමන් කිරීමටත්, හිම වැස්ස, කුණාටු සහිත තද ශීතට මුහුණ දෙමින් කඳු නගින්ටත් අපට ධෛර්යය දුන්නේ කවු

ද? අප පාසල් ගියේ කාගේවත් බලකිරීමක් නිසා නොව අපේම කැමැත්ත නිසා ය. හිම කැට බවට පත් වූ පිණි බිඳු මුහුණේ හා ඇඳුම්වල තැවරෙන අයිස් අල්මාරියක් වැනි ඒ පාසල් මඩුව තුළට අප බලෙන් ගෙන යාමට බැරි ය. ගිනි තැපීම සඳහා උදුන ළඟට ගියේ එකා බැගිනි. අනිත් ළමයින් දුයිෂෙන්ගේ පාඩම්වලට සවන් දුන්නේ සිටි තැන්වලින් පිටතට නොගොසිනි.

එක් ශීත දවසක - මගේ මතකේ හැටියට එය ජනවාරි මස අග හරිය විය යුතු ය. - දුයිෂෙන් පුරුදු පරිදි ගෙයක් පාසා යමින් සිසුන් එක් රැස් කරගෙන පාසල් ගියේ ය. එදා ඔහු අප කැටුව ගියේ නිශ්ශබ්දව ය. ඔහුගේ මුහුණ බැරෑරුම් විලාසයක් පෑ ය. ඇහි බැම රාජාලියකුගේ මෙන් එකි'නෙක ගැටී තිබිණ. ඔහුගේ මුහුණ කළු යකඩවලින් සෑදුවක් ලෙස ය මට පෙනී ගියේ. අපේ ගුරුවරයා මෙවැනි දුක් මුසු ගතියකින් පසුවනවා අප කිසි දිනෙක දක නැත. ඔහු දෙස බැලූ අපි නිශ්ශබ්ද වීමු. කිසියම් ඇබැද්දියක් වී තිබෙන බව අපට ද හැඟිණ.

මග හිමවලින් වැසී තිබෙන විට, එය උඩින් පළමුවෙන්ම ගියේ දුයිෂෙන් ය. ඉන්පසු මා සහ අනිකුත් ළමයි ගියෙමු. මෙවර ද, කඳු පාමුල පෙරදා රෑ වැටුණු හිම ගොඩ ගැසී තිබිණි. දුයිෂෙන් හිම හරහා ගියේ ය. මිනිහකු ගමන් කරන ආකාරය බලන විට ඔහුගේ හැඟීම් සහ සිත ක්‍රියා කරන සැටි කීමට පුළුවන. අපේ ගුරුතුමා යම්කිසි ශෝකයකින් පෙළෙන බව එදා මට දැනිණි. එල්ලා වැටුණු හිසත්, අමාරුවෙන් තැබූ පාදයනුත් ඒ ශෝකය හෙළි කළේ ය. තද කළු පාට සහ සුදු හිමවලින් වැසී ගත් ඒ බියජනක දර්ශනය මෙතෙක් අමතක නොවී ය: එකා පිටුපස එකා බැගින් පෙල ගැසී යන අපි

දුයිෂෙන්ගේ කළු කබායට පිටුපසින් ගමන් කරමු. කන්ද උඩ ඔටුවකුගේ මොල්ලියක් මෙන් හිම කැට ගොඩ ගැසී තිබිණි. සීත සුළං පහරින් හිම කැට ඒ මේ අත විසි වී යයි. අඳුරු අහසේ කළු පැහැති වලාකුළක් හුදෙකලාව පාවෙයි.

අපි පාසලට ඇතුළු වීමු. දුයිෂෙන් ළිප මෙළවීමට ඉදිරිපත් නොවී ය.

"නැගිටිනු" යැයි හෙතෙම අණ කළේ ය.

අපි නැගිට්ටෙමු.

"තොප්පි ගලවාපල්ලා!"

අප අණ අනුව හිස් වැස්ම ඉවත් කළෙමු. ඔහු ද තමා හැඳ සිටි 'බුදිඔනි' තොප්පිය[1] ගලවා දැමුවේ ය. මෙසේ කරන්නේ ඇයි දැයි අපි නොදත්තෙමු. හෙම්බිරිස්සාවෙන් පෙළෙමින් සිටි ඔහු කැළඹීමෙන් යුතුව කථා කළේ යඃ

"ලෙනින් මිය ගියා. ලෝකයේ සියලුම රටවල මිනිස්සු දුක් වෙමින් සිටිනව. නැගිට නිශ්ශබ්දව සිටපල්ලා. ලෙනින්ගේ පින්තූරය ඉදිරිපිට නිශ්ශබ්දව සිටගනිල්ලා. මේ දිනය සිහි තබාගනිල්ලා."

කඳු මුදුන්වල සිට පෙරළී ගෙන ආ හිම පතනයට යට වී ගියාක් මෙන් අපේ පාසල නිශ්ශබ්ද විය. සිදුරු අස්සෙන් හමන සුළංවල ශබ්දය ද 'සුරු, සුරු' ගාමින් කුඩා හිම කැට පිදුරු මත වැටෙන සැටි ද ඇසේ.

මහා නගර ගොළු විය. පොළොව දෙදරුම් කවන කම්හල් නිහඬ විය. හඬ නගමින් දුවන දුම්රිය අතරමග නැවතිණ. මුළු මහත් මිහිතලයම දුක් සයුරේ ගිලිණ. අපේ ජනතාවගේ ඉතා සුළු කොටසක් වන අපි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නොකරමින් කාටවත් නොපෙනෙන ඒ මඩුව තුළ අපේ ගුරුතුමාත්

1 බුදිඔනි තොප්පිය - සිවිල් යුද්ධ කාලයේ දී සහ සෝවියට් රජය පිහිට වූ පළමුවැනි දහ අවුරුද්ද තුළ දී රතු හමුදා භටයන් පැළඳි හිස් වැස්මකි.

සමග ලෙනින්ගේ පින්තූරය ඉදිරිපිට සීරුවෙන් සිටගෙන දුක්බරින් පිරුණු ඒ පැයේ දී ලෙනින්ගෙන් සමුගත්තෙමු. ඔහුගේ මරණය නිසා දුක්වන ළඟම සහෝදර සහෝදරියන් හා සගයින් වශයෙනි අප එලෙස දුක් වූයේ. හිස් වැස්මකින් සැරසී, තුවාල වූ අත වෙලාගෙන සිටි අපේ ලෙනින්, බිත්තියේ සිට අප දෙස බලාගත් වනම සිටියේ ය. පැහැදිලි, පාරිශුද්ධ ඔහුගේ බැල්ම අප දෙස බලා මෙසේ කියන්නාක් මෙනි, මට හැඟී ගියේ: "නුඹලාගේ අනාගතය කොතරම් සැපවත් දැයි නුඹලා දන්නවා නම්, ළමයිනේ!" ඒ මොහොතේ දී ඔහු මගේ අනාගතය ගැන කල්පනා කරන බවක් මට හැඟිණි.

දැතින් නෙත් පිස දමූ දුයිෂෙන් මෙසේ කී ය:

"මම ප්‍රාදේශීය නගරයට යනවා. එහි ගිහිං පක්ෂයේ සාමාජිකයෙක් වෙනවා. ආපසු එන්නේ දවස් තුනකට පස්සේ..."

මට මූණ පාන්ට වූ ශීත දවස් අතුරින් අතිශයින්ම දැඩි ශීතලක් දැනුණේ ඒ දවස් තුන තුළදී ය. අපේ ලොවින් තුරන් වූ ඒ මහා පුරුෂයාගේ අඩුව පුරවනු වස් සොබාදහමේ දැවැන්ත බලවේගයන් මහත් වූ පරිශ්‍රමයක් දරන්නා සේ ය. කෝපයෙන් බුර බුරා පැන නැගුණු මහා කුණාටුව හඬ නැගුවේ ය. කුඩා හිම කැට කුණාටුවට අසුව ඒ මේ අත විසිර ගියේ ය. ඇටකටු හිරි වැටෙන තරම් තද ශීතලක් පැන නැගිණි.... කුණාටුව මෙල්ල නොවී ය: බුර බුරා නගිමින් මහ පොළොව මත හැප්පුණු කුණාටුව හඬා වැළපුණේ ය....

කෙමෙන් අපේ අයිලය නිහඬ විය. කඳු අවට නිසල බව ද පැතිර ගියේ ය. අහසේ පාවුණු කළු පැහැති වලාකුළු කඳු අවට අඳුරු කළේ ය. තුෂාරය නිසා ගෙවල්වලින් පිට නොවූ ගම්මු උදුන් අසලට

වී ගිනි තැපූහ. දුම් කවුලුවලින් නගින දුම් තුෂාරයට හා කුණාටුවට හසුව දුනු ගැසී අතුරුදන් වෙයි. ඒ මදිවට අසල කැලෑවල වෘකයෝ හූ හඬ දෙමින් මොර ගැසූ හ. දවල් කාලයේ දී පාරවල දී මුණු ගැසුණු ප්‍රචණ්ඩ වෘකයෝ රෑ වූ විට ගොදුරු සොයමින් පැල්පත් ළඟට ම ආහ. අරුණෝදය වන තෙක් ම ගොදුරු සොයමින් උහු අයිලයේ ගොඩේ ඇවිද්දාහ.

අපේ ගුරුවරයා ගැන මා තුළ බියක් උපනි. හිම කබායක් නැතිව ඔහු කොහොමද මහ රෑ සීතලේ ගමන් කරන්නෙ. දුයිෂෙන් අයිලයට හැරී ආ යුතු දවසේ දී, ඉවකින් මෙන් මා තුළ අසීරු ගතියක් ඇති විය. හදවත අසුබ ලකුණක් කොඳුරා කියන්නාක් මෙනි. නිතරම ගෙදරින් පිටත දුව ගිය මා ඉමක් නැති ස්ටෙප්ස් තැනිතලාව දෙස බලන්නට වීමි. ගුරුවරයා දැන් ඒවි නේ ද? එහෙත් ඔහුගේ ප්‍රාණය හෝ ආත්මය හෝ දකින්ට නොලැබිණි.

"අපේ ගුරුතුමා කොහිද? පමාවෙන්ට එපා වඳින්නම් ඉක්මනින් ආපහු එන්ට. අපි ඔබ එනතුරු බලා ඉන්නවා ඇහුණද, ගුරුතුමා! අපි ඔබ එනතුරු බලා ඉන්නෙමු!"

මගේ නිහඬ විලාපයට ස්ටෙප්ස් තැනිතලාව පිළිතුරු නොදුන්නෙන්, මම හඬන්නට වීමි.

මගේ යාම් - ඊම් නැන්දාගේ හිතට ඇල්ලුවේ නැත.

"දොරපලුවලට අද උඹ නිවාඩුවක් දෙනවද නැද්ද? තැනක හිඳගෙන බැටළු ලොම්වලින් නූල් අඹරපන්. ළමයි ශීතල වෙලා. මීට පස්සේ දොර හැරියොත් බලපිය තොට කරන දේ!" දබරැ'ගිල්ල උලුක් කරමින් තර්ජනය කළ ඈ ගෙදරින් පිටත යාමට මට ඉඩ නොතැබුවා ය.

සවස් වුණ ද ගුරුවරයා අයිලයට ආ බවක්

දැන ගැනීමට නොහැකි වූයෙන් නොසන්සුන් ගතියක් දැනිණි. දුයිෂෙන් දැනටමත් අයිලයට ඇවිත්, පොරොන්දු දවසේ දී හරියට වෙලාවට ඔහු අයිලයට ඒම සිරිතක් යැයි තමාටම කියා ගනිමින් හිත සනසා ගැනීමට උත්සාහ කළෙමි. ඔහු හිටි හැටියේ අසනීප වෙලා. ඒ නිසා හෙමින් එනවා ඇති. ඒ මදිවට හිම කුණාටුව පටන් අරගෙන, ස්ටෙප්ස් තැනි තලාවල අන්ධකාරය නිසා වල්මත් වීමට ඉඩ තිබෙනවා, යන හැඟීම සැනෙකින් ම සිතට වදී. භාරදුන් වැඩේ කිරීම අසීරු ය. මගේ අත් මා කියන දේ නොඅසන්නාක් මෙනි. අඹරන කෙඳි හිටි හැටියේ කැඩේ, එවිට නැන්දා ලෝබ නැතිව බැන වදී.

"අද තිට මක් වෙලා ද? තිගේ අත් දරකෝටු වගේ?" යැයි කියමින් බැන වදින නැන්දා මට ටොකු ඇන්නා ය. අවසානයේ දී ඈට ඉවසාගත නොහැකි වූයෙන් මොර දෙන්ට පටන් ගත්තා ය. "තෝව මාරයාවත් ගෙනියන්නේ නැති හැටි! මේ මල්ල සයිකාල් මැහැල්ලිට ගිහිං දීපිය."

උඩ පැන නටන්ට තරම් ප්‍රීතියකි, මා සිත තුළ හටගත්තේ. දුයිෂෙන් ඔවුන්ගේ ගෙදර වාසය කරයි. සයිකාල් සහ කරතන්බායි මගේ මවුගේ දුර නෑයෝ වෙති. ඉස්සර වරින් වර මම ඔවුන් හමුවීමට ගියෙමි. සමහර දවස්වල ඔවුන්ගේ ගෙදර රෑ ගත කළෙමි. නැන්දාට එය මතක් වුණා ද, නැතිනම් ඈට දෙවියෝ අණ කළාදැයි කීමට නොපිළිවන. ඈ මෙසේ කීවා ය.

"සාගත කාලෙට දෙන බොල් වී වගෙ තෝ මට එපා වෙලයි තියෙන්නෙ. මැහැලිය ඉඩ දෙනවා නම් රෑ උන්දැලගෙ ගෙදර නැවතියන්. මගේ ඇස්වලට නොපෙනී පල යන්ට..."

සැනෙකින් මම ගෙවත්තට පැන ගතිමි. කෝපයට පත් රකුසකු මෙන් සුළං පහර ප්‍රචණ්ඩ ලෙස නැඟී

සිටී. මොහොතක් නිසලව සිට නැවතත් හමන සුළං පහර ඉදිකටු මෙන් සීන් තුඩු සහිත කුඩා හිම කැට මුහුණ දෙසට එවයි. මල්ල කිහිලි ගසාගත් මම, අලුත වැටුණු හිම මත තබා ඇති අශ්ව ලාඩම් නිසා පැහැදිලි ව පෙනෙන අඩිපාර ඔස්සේ අයිලයේ එහා කෙළවර දක්වා දුව ගියෙමි. මා කල්පනා කළේ එකම දෙයක් ගැන පමණි: "ගුරුවරයා අයිලයට ඇවිල්ල ද? නැද්ද?"

දුවගිය නමුදු ඔහු සිටියේ නැත. දොරකඩ අසල සිටගෙන මා හති දමන සැටි දුටු සයිකාල් ආච්චි අම්මා බිය ගත්තා ය.

"උඹට මක් වෙලා ද? මොකද හති දමාගෙන දුවගෙන ආවේ. විපත්තියක් වෙලා ද?"

"නැහැ නිකම්. මල්ල ගෙනාව. ආච්චිලා ගෙදර අද රෑ නවතින්න පුළුවන් ද?"

"නැවතිය, මගේ කෙල්ලෙ, අනේ බං උඹට නාකි අපව අමතක වුණා නේද? මොකො උඹ පහුගිය සරත් කාලෙ ඉඳල මෙහෙ ආවෙ නැත්තෙ. ළිප ළඟට ගිහිං උණුහුම් වෙයං."

"ඒයි මහගෙ, ඔය මස් ටික හදල අරගෙන දුවට කන්න දීපං. දුයිෂෙන් මෙලහකටත් මඟ එනවා ඇති." යැයි කී කර්තන්බායි කවුළුව අසල වාඩි වී පරණ හිම සපත්තුවලට අණ්ඩ දැමුවේ ය. "දුයිෂෙන් මෙලහකට ගෙදර එන්ට ඕන, ඔව් දැන් ඉක්මනින් ඒවි. අඳුරු වෙන්ට ඉස්සෙල්ලා ඒවි. අපේ අස්ස මාල්ලට ගෙදර එන්ට ඉව තියෙනවා."

අඳුරු රැය ක්‍රමයෙන් ගෙට ඇතුළු විය. නිතරම මුරකාවල් කරමින් සිටි මගේ හදවත, බල්ලන් බුරන හඬ නිසා ගැහෙන්ට පටන් ගත්තේ ය. එහෙත් දුයිෂෙන් තවම ගෙදර ආවේ නැත. සයිකාල් කයිකතන්දර කීමෙන් කාල කා දැමීමට ඉදිරිපත් වීම

සැනසුමක් ගෙන දිණි.

දුයිෂෙන් එන තුරු මැදියම් රෑ වන තෙක් අපි බලා සිටියෙමු. අවසානයේ දී විඩාවට පත් කර්තන්බායි මෙසේ කී යː

"මහගෙ නිදිමතයි, පැදුරු එලාපන්. එයා අද එන එකක් නැහැ. දැන් ඉතින් රෑ බෝ වුණා. ලොක්කන්ට වැඩ ඇති. මිනිහා ඒ නිසා නවතින්ට ඇති. නැතිනම් මෙලහකටත් ගෙදර ඇවිල්ලා."

මහල්ලා නිදාගැනීමට සූදානම් විය.

ළිප අසල මුල්ලක පැදුරක් එලා මට නිදා ගැනීමට කීය. එහෙත් මට නින්ද ගියේ නැත. මහල්ලා කහිමින් නිතර ම මුණු මුණු ගෑවේ ය. තොල් මතුරමින් දෙවියන් යැදී ය. ඉන් පසු සෙමින් දොඩවන්ට වියː

"මගේ අස්ස මාල්ලට මොනවා වුණාද දන්නේ නැහැ. පිදුරු ගන්නවත් මේ දවස්වල පුළුවන් කමක් නැහැ සල්ලි දීලා හරි කොල්ලු ටිකක් හොයාගන්න බැහැ."

කරතන්බායි ගොරවන්නට විය. එහෙත් සුළං හැමීම තොරතෝංචියක් නැතිව කෙරිණ. ගෙයි වහළ ගැලවී යන තරම් වේගයෙනි සුළං හැමුවේ. ගොරහැඩි අත්වලින් වීදුරු පිසදමන්නාක් වැනි හඬක් ඇති විය.

මහල්ලාගේ සැනසිලි බස්වලින් මම සැහීමට පත් නොවීමි. දැන් දැන් ගුරුවරයා එතියි මා සිත කීවේ ය. ඔහු එමින් සිටි මග මම සිතින් මවා ගත්තෙමි. හිමෙන් පිරි කාන්තාරය මගේ මනැසට හසු විය. මා බොහෝ වේලා නිදාගත්තේ දැයි කිව නොහැකි ය. එහෙත් යම් කිසි අහේතුවක් නිසා තිගැස්සී නැගී සිටියෙමි. අම්හිරි හූ හඬ ඇත සිට අවුත් සුළං සමග මිශ්‍ර වී නැගී සිටියාක් මෙනි. වෘකයෙක්! එකෙක් ද, නැහැ කීප දෙනෙක්. කෑ ගසමින් හූ හඬ දෙමින්

උහු කීප දෙනෙක් හැම අතින්ම දිව ආහ. උන්ගේ හඬ එකට වෙළී අහසට නැගුණාක් මෙන් දැනිණි. වරෙක ඒ හඬ ඈත සිට ඇසෙන්නාක් මෙන් දැනේ. තවත් වරෙක වෘකයන් ළඟ සිට හඬ නගන බව හැඟෙයි. නැවතත් ඒ හඬ අයිලයේ කෙළවර සිට පැතිර යන්නාක් මෙනි.

"හිම කුණාටුවකට සැරසෙනවා වගේ." යැයි මැහැල්ල කොඳුලා ය.

නිහඬව සිටි මහල්ලා ඕනෑකමින් සවන් දී සිට නැගී සිටියේ ය.

"නැහැ, නැහැ, ඒක කුණාටුවක් නෙවි! කාවදෝ එළවාගෙන යනවා වගෙ. ඇහෙනවද, දෙවියනේ දුයිෂෙන්වද දන්නේ නැහැ. මොකද දන්නේ නැහැ. මිනිහා මෝඩයි. මහගෙ ඉක්මනින් ලාම්පුව පත්තු කරපන්" යැයි කී කරතන්බායි අඳුරේ ම හිම කබාය ඇඳ ගත්තේ ය.

"හනිකට ලාම්පුව පත්තු කරපන්! දෙයියන්ගෙ නාමෙට ඉක්මන් කරපං!"

බියෙන් වෙවුලමින් අපි නැගිට සිටියෙමු. සයිකාල් ලාම්පුව සොයා එය දැල්වීමට පෙර සතර අතින් ළං වූ වෘකයින්ගේ බියකරු හඬ එකවර නැවතිණ.

"යක්කු රැළ ළං වුණා!" කී කරතන් බායි පොල්ලකුත් අතේ ඇතිව දොර හැරීමට ළං වූ අතර බල්ලෝ බුරමින් කඩා පනින්ට වූහ. ජනේලය අසල වැටී තිබුණු නැවුම් හිම පාගමින් ගමන් ගත් පුද්ගලයෙක් දොරට තට්ටු කරන්ට විය.

ගෙතුළට වැදුණු දැඩි ශීත සුළං පාරක් නිසා කුඩා හිම කැට අප සිටි කාමරයට වැදී විසිර ගියේ ය. සුළං පාර මෙල්ල වී නැවතුණු පසු අපි දුයිෂෙන් දුටුවෙමු. මැලවී ගිය ඔහු හති දමමින් ගෙතුළට වැද, ඒ මේ අත වැනෙමින් විත් බිත්තියට හේත්තු විය.

"තුවක්කුවක්!" යැයි හෙතෙම හති දමමින් ඉල්ලා සිටියේ ය.

ඔහු කී දෙය තේරුම් ගැනීමට අපි අපොහොසත් වීමු. මගේ ඇස් නොපෙනී යන්නාක් මෙන් දැනේ. මහල්ලන්ගේ කන්නලව්ව පමණක් මට ඇසෙයි.

"කළු එළුවත් සුදු එළුවත් දෙයියන්ට බාරයි! ශුද්ධ බව්බෙදීන් තුමාණෙනි, ඔබ වහන්සේගේ පිහිටයි. ඒ උඹ ද?"

"තුවක්කුවක් දීපල්ලා, තුවක්කුවක්!" දුයිෂෙන් කී ය.

"තුවක්කු අප ළඟ නෑ, උඹ කොහෙද යන්නෙ?"

මහලු ජෝඩුව දුයිෂෙන්ගේ උරහිස්වල එල්ලුණෝ ය.

"පොල්ලක් දීපල්ලා!"

එහෙත් මහල්ලෝ දිගට ම කන්නලව් කළහ.

"උඹ කොහේවත් යන්නේ නෑ. අපි ජීවත්ව ඉන්න තුරු. යනවා නම් අපව මෙතැනම මරා දමාපල්ලා!"

ඇඟ පත දුර්වලව ගොස් අතපය සොලවා ගැනීමට බැරි තරම් දුර්වල ගතියක් දැණුනෙන් මම නිහඬව පැදුර මත දිගා වුණිමි.

"හරි ගියේ නෑ. ගේ ළඟට එනකල් පැන්නුවා." යැයි කී දුයිෂෙන් අත තිබූ කෙවිට මුල්ලකට වීසි කළේ ය. "අස්පයා මගදී හෙම්බත් වුණා. වෘකයෝ අප පස්සේ පන්නාගෙන ආවා. අයිලයේ මායිමට ම ආපු අස්පයා මුලින් කපාපු ගහක් වගේ එකපාරට ම ඇද වැටුණා. වෘකයෝ උගේ ඇඟට කඩා පැන්නා."

"අස්පයා දෙයියන්ට බාරයි. උඹ පණ පිටින් ආපු එක තමයි ප්‍රධාන වැඩේ. අස්පයා වැටුණේ නැතිනම් උන් නුඹවත් කා දමාවි. අපේ ආරස්සක බව්බෙදීන් දෙවියන්ට පින් දෙන්න ඕන. ඇඳුම් ගලවලා ළිප ළඟට වෙයං. මම උඹේ සපත්තු ගලවන්නම්." යැයි

කියමින් කරතන් බායි පාත් විය. "මහගෙ, උඹ තියෙන දෙයක් රත් කරපන්."

ළිප ළඟ රැස් වූ ඉක්බිතිව කරතන්බායි සැනසුම් සුසුමක් ලෑවේ ය.

"වෙන්ඩ තියෙන දේ වලක්වන්ට බෑ. මොකද උඹ මේ තරම් රෑ වුණේ?"

"ප්‍රාදේශීය කොමිටියේ රැස්වීම දිග්ගැස්සුණා කරකේ[1]. මම පක්ෂෙට බැඳුණා."

"ඒක හොඳයි. ඇයි උඹ එළිවෙනකං ඉඳල පාන්දර නාවේ? උඹට මහ රෑ එන්න කියලා කවුරුවත් එහෙම බල කළා ද?"

"අද එන බවට මම ළමයින්ට පොරොන්දු වුණා. උදේ ඉඳලා ස්කෝලෙ වැඩ පටන් ගන්ට."

"අනේ මෝඩ ගෑනියෙ!" යැයි තරමක් කෝපයෙන් හිස වනන්නට වූ කරතන්බායි මෙසේ කී ය. "මෙහෙ බලාපන්, උඹට තේරෙනවද එයා ළමයින්ට දුන් පොරොන්දුව කඩ කරන්ට ලෑස්ති නෑ. උඹේ පොරොන්දුව ඉටු කරන්ට ගිහිං මැරුණා නම්? උඹ කියන දේ හොඳට කල්පනා කරල බලපන්?"

"මගේ යුතුකම, මගේ රස්සාව, කරකේ. වෙන දෙයක් ගැන කතා කරපන්. හැමදාම මම පයින්ම ගමන් කරන්නෙ. මේ පාර මම නුඹගේ අස්පයා ඉල්ලාගෙන ගිහිං වෘකයන්ට පූජා කළා..."

"ඒ ගැන කතා කරලා වැඩක් නැහැ. විනාශ වූ දේ විනාශ වුණාමයි. අස්පයා නුඹ වෙනුවෙන් ජීවිතය පූජා කළා!" අමනාපයට පත් කරතන්බායි කී ය. "සතවරුසයක් අස්පයෙක් නැතුව ජීවත් වුණා නම් දැන් මොකද බැරි. සෝවියට් ආණ්ඩුව තියෙනව නම් තවත් අශ්වයෙක් ගන්ට පුළුවන් වේවි..."

"ගමරාල කියන්නෙ ඇත්ත." කඳුළු පිරි දෑසින්

---

1 කරකේ - කරතන්බායිගේ සුරතල් නමකි.

යුතුව සයිකාල් කීවා ය. "තවත් අශ්වයෙක් ගන්ට පුළුවන්... පුතේ, කාපන්, නිවෙන්ට ඉස්සෙල්ලා..."

ඔවුහු නිහඬ වූහ. විනාඩි කීපයක් වියළි ගොම පිළිස්සීමෙන් ලබා ගත් ගිනි මැලයෙන් උණුසුම් වූ ඉක්බිතිව කරතන්බායි කල්පනාකාරීලෙස මෙසේ පැවසී ය.

"දුයිෂෙන්, උඹ දිහා බලනකොට මට පේන්නෙ උඹ මෝඩයෙක් හැටියට නෙවි, සිහි නුවණ ඇති මොලේ තියෙන ඉලන්දාරියකු හැටියට යි. මොන ඉලව්වකට ද උඹ ඔය ස්කෝලයක් බදාගෙන හය හතර තේරෙන්නේ නැති කිරි සප්පයන් වෙනුවෙන් වැඩ කරන්නෙ? වෙනින් රස්සාවක් හොයාගන්ට, බැරි ද? එඬේර රස්සාවක් හොයා ගනිං. බඩ කට පුරා කා බී උණුහුම් වෙන්ට පුළුවනි..."

"මට තේරෙනවා, කරකේ. උඹ කියන විදියට ඔය හය හතර නොතේරෙන කිරිසප්පයින්ට ස්කෝලයක් එපා නම්, උන්ට උගන්වන්ට වුවමනා නැති නම්, සෝවියට් පාලනය වැඩි දුර යන එකක් නෑ. උඹ කැමතියි සෝවියට් ආණ්ඩුව තියෙනවට. ඒ හින්දා තමයි මට ස්කෝලෙ බරක් නැත්තෙ. මට පුළුවන් නම් ළමයින්ට වැඩිය හොඳින් උගන්වන්ට. ඊට වැඩිය දෙයක් මම බලාපොරොත්තු වෙන්නෙ නෑ. ලෙනින් ඒ ගැන මෙහෙම කීවා..."

"ඔව්, ඒක ඇත්ත..." කරතන්බායි දුයිෂෙන්ගේ කතාවට බාධා කරමින් කී ය. මොහොතක් නිහඬව සිට ඔහු අනතුරුව මෙසේ පැවසී ය:

"උඹ තවම වැලපෙනවා. ඇඬූ කඳුලුවලින් ලෙනින්ට පණ දෙන්ට බෑ. පණ දෙන්ට පුළුවන් බලයක් මේ ලෝකෙ තියෙනව නම්! උඹ හිතන්නේ අනිත් උදවිය ලෙනින්ගෙ මරණෙ ගැන අඬන්නෙ දුක් වෙන්නෙ නැතැයි කියල ද...? උඹ මගේ ඉල ඇට

දිහා බලපන්. මගෙ හදවත දුක්බරින් වැලපෙනවා. මම දන්නෙ නැහැ උඹගේ දේශපාලනයට හරියාද කියල. ලෙනින් පිට ආගමකට අයිති වුණත්, මම එයාගෙ නාමයට දිනපතාම පස් පාරක් දෙවියන්ට පිං දෙනවා. සමහර වෙලාවට මෙහෙම කල්පනා කරනවා. උඹලා අපි කොපමණ දුක් වෙලා වැලපුණත් ප්‍රයෝජනයක් නැහැ. නාකියෙක් වගේ හිතන මම, ලෙනින් ජනතාව සමග නැවතිලා ඉන්න බවයි අදහස් කරන්නෙ, ලෙනින් අපේ පුතුන්ගෙත් මුණුපුරන්ගෙත් ලේ තුළ ජීවත්වෙනවා, දුයිෂෙන්.”

“උඹේ කතාව බොහොම වටිනව, කරකේ, උඹට බොහොම ස්තුතියි. උඹ හිතන විදිය හරියට හරි. ලෙනින් අප අතරින් වෙන් වී ගියත් අපි ඔහුගෙ ඉගැන්වීම් ක්‍රියාවට පෙරලනවා....”

ඔවුන්ගේ කතා බහ ඇසූ මම ඇත සිට පැමිණියාක් මෙන් ප්‍රබෝධයක් ලැබීමි. මුල් කොටස සිහිනයක් තුළින් මැවුනාක් මෙන් දනිණි. තුවාල නොලබා, යහතින් දුයිෂෙන් පැමිණ සිටීම විශ්වාස කිරීමට එදිරි ව මුලදී මා සිත කැරලි ගැසී ය. පසුව දුකින් හා බියෙන් නිදහස් වූ මගේ හදවත තුළට ඒ පුවත වසන්තය මෙන් කඩා වැදිණ. ඒ උණුසුම් හැඟීම් නිසා මම අඬා වැලපෙමින් කඳුලු වැගුරුවෙමි. මා එදා සන්තෝෂ වූ තරම් අන් කිසිවෙක් කිසිම දවසක සන්තෝෂ නොවූවා විය හැකි ය. ඒ මොහොතේ දී මා ඉදිරියේ කිසිවක් නොතිබුණාක් මෙනි. අයිලයේ පැල්පත්, හිම කැටි රැගෙන වේගයෙන් නැග එන හිම කුණාටුව, හූ හඬ නගන වෘක රැළ, ගමේ සීමාවේ වෘකයන්ට අසු වී වධ විඳින කරතන්බායිගේ එකම අශ්වයා ආදී කිසිවක් මා ඉදිරියේ නොතිබිණි. හදවතින් හා බුද්ධියෙන් ද, ශරීරයේ හැම ඉඳුරන්ගෙන් ද මා ලැබූ ආනන්දජනක ප්‍රීතිය ඉමක් නැති, මිනිය

නොහැකි ආලෝකයක් මෙන් විය. දෙපා සිට හිස දක්වා පොරවා ගත් මම පිටතට නොඇසෙන සේ කට තදින් වසා ගත්තෙමි. එහෙත් දුයිෂෙන් මෙසේ ඇසි යඃ

"ළිපට එහා කවුද ඉකි ගසන්නේ?"

"ඒ අල්තීනායි, ඊයේ බයවුණු ගමන් තවම අඬනවා." යැයි සයිකාල් කීවා ය.

"අල්තීනායි ? ඈ කොහෙ ඉඳලද ආවේ?"

හුන් තැනින් නැගී සිටි දුයිෂෙන් මගේ උරහිසින් අල්ලා, "මොකොද, අල්තීනායි උඹ අඬන්නේ ? මොකද වුණේ?" යැයි ඇසී ය.

බිත්තිය දෙසට හැරුණු මම පෙරටත් වඩා වැඩියෙන් හඬ නගා ඇඬුවෙමි.

"ඇයි දරුවා නුඹ ඔය තරම් බය වුණේ? උඹ ලොකු ළමයෙක් නොවැ.... මගේ දිහා බලපන්..."

දුයිෂෙන්ගේ ගෙල බදාගත් මම, කඳුලෙන් පිරි මගේ මුහුණ ඔහුගේ උරහිස මත තබාගෙන ඉකි බිඳිමින් අඬන්ට වීමි. හැඬීම නවත්වා ගැනීමට මට බැරි විය. මම නිම්හිම් නැති ප්‍රීතියෙන් වෙවුලන්ට වීමි.

"මේ කෙල්ලගෙ හදවත කකියන්ට පටන් අරගෙ නද දන්නෙ නැහැ." යි කී කරතන්බායි කලබල වී නැගී සිටියේ ය. "ඇයි බොල ගෑනියෙ ඉක්මනින් මතුරපන්..."

ඔවුහු හැම දෙනාම කලබල වූහ. සයිකාල් මතුරන්ට පටන් ගත්තී වරෙක ඇල් වතුර හා තවත් වරෙක උණු වතුර මගේ මූණට ඉසිමින් මා සමග එක්ව හඬන්නට වූවා ය.

මගේ 'හදවත කකියන්ට පටන් ගත්තේ' විස්තර කිරීමට බැරි තරම් වූ ප්‍රීතිය නිසා බව ඔවුහු නොදත්හ.

මා සන්සුන් වී නින්දට වැටෙන තුරු මා අසල

හිඳගත් දුයිෂෙන් ඔහුගේ ශීතල අතින් මගේ නළල පිරිමැද්දේ ය.

ශීත සමය කඳුකරයෙන් පිට විය. නිල්වන් අහස වසන්තයට සැරසිණ. තැනිතලා වසා සිටි හිම කැටි දියවෙන්ට පටන් ගති. උණුසුම් සුළං කඳුකරය දක්වා පැතිර ගියේ ය. වසන්තයේ නැවුම් පුසුඹින් අවට ප්‍රබෝධමත් විය. කිරි දොවන විට නැගෙන හුමාලය මෙන් වසන්තය පැතිර ගියේ ය. කඳු මුදුන්වල හිම දියවීමට පටන් ගත්තේ ය. හිම නිසා කැටි ගැසී තිබුණු ගංගා නදී ජලය කෙමෙන් දියවෙමින් ගලා බසින්නට විය. පසුව මිටි තැන් සොයා ගිය ජල කඳ මහත් වෙමින් හඬ නගා ගලා බැස්සේ ය.

මගේ යෞවන සමයේ පළමුවැනි වසන්තය එය විය හැකි ය. කොයි හැටි වුව ද මේ වසන්තය පෙර ඒවාට වඩා සුන්දර බවක් ගෙන දුන්නේ ය. අපේ පාසල පිහිටි කඳු ගැටය උඩ සිට බලන විට වසන්තය වැළඳගත් ලෝකය අතිශයින්ම අලංකාර බවක් කියා පෑවේ ය. දැත් විදහාගත් වසන්තය කඳුකරයේ සිට පහළ බැස රිදී පැහැයෙන් දිලිසෙන ඉමක් කොනක් නැති ස්ටෙප්ස් බිම්වලට දුව ගියේ හිරු එළිය මුසු මීදුම් පටලයක් සහිතව ය. හත් ගව්වක් දුර කොහේදෝ විලක හිම දියවී යන්ට පටන් ගත්තේ ය. හත් ගව්වක් දුර කොහේදෝ තැනක අශ්වයෝ හේසාරවය කළහ. හත්ගව්වක් දුර අහසේ වටුවෝ සුදු පැහැති වලාකුළු සිය පියාපත්වලින් ගෙන පියාඹා ගියෝ ය. පියාඹා යන වටුවෝ විඩාපත් ගීතමය හඬකින් මිනිස් හදවතට ආයාචනා කළෝ ය...

වසන්තය පැමිණීමත් සමගම අපි වඩාත් ප්‍රීතියෙන් විසුවෙමු. නොයෙකුත් විධියේ ළමා කෙළි සෙල්ලම් සොයා ගත් අපි තේරුම් රහිතව කොක් හඬලමින් සිනාසුනෙමු. පාසලේ වැඩ අවසාන වීමෙන් පසු

ගෙවල් කරා දුව ගියේ කෑ කෝ ගසමිනි. මගේ හැසිරීම නිසා රොස් වූ නැන්දා, මට බැන වැදීමට අමතක නොකළා යː

"මොකද බොල උඹ නටන්නේ. මීට කලකට ඉස්සෙල්ලයි උඹට කසාද බඳින්ට තිබුණෙ. උඹේ වයසෙ හොඳ ගෑනු ළමයි දීග ගිහිං ගෙදරට වස්තුව ගේනව... උඹ ස්කෝලයක් බදාගෙන නෙයියාඩම් නටනව... හිටපිය උඹට යස පාඩමක් උගන්වන්නම්..."

නැන්දාගේ ඇණුම් - බැනුම් මම එතරම් හිතට නොගත්තෙමි. හැමදාම බැන වැදීම අමුත්තක් නොවේ. මා දීගෙ නොගොස් ගෙදර සිටින්නේ ය යන චෝදනාව සාධාරණ නොවේ. වසන්ත සමයේ දී මා උස ගිය බව ඇත්ත ය.

"උඹ තවම පිස්සියෙක් වගෙ කොණ්ඩෙ කඩාදමාගෙන ඉන්නෙ. ඒ මදිවට රතු පාට හිස කෙස්!" යැයි වරක් දුයිෂෙන් සිනාසෙමින් කී ය.

ඔහුගේ කතාව නිසා මම අමනාප නොවීමි. හිස අවුල් කරගෙන හිටිය ද මගේ හිසකෙස් රතු පාට නොවේ. මා තරුණියක් වී මනාලියක් වූ දාට මෙහෙම ඉන්ට බලාපොරොත්තු වන්නේ නැහැ. මා එදාට කොතරම් ලස්සන මනාලියක්දැයි නැන්දාට බලාගත හැකි වේවි. මගේ ඇස් පුංචි තරු මෙන් දිලිසෙන බවත් දයාබර මූණක් තිබෙන බවත් දුයිෂෙන් පැවසී ය.

දවසක් පාසල් වාරය අවසන් වී ගෙදර ගිය විට, අපේ මිදුලේ කාගෙදෝ අශ්වයින් දෙදෙනකු බැඳ තිබෙන බව දුටුවෙමි. උන්ගේ කුර දෙස බැලූ මට තේරුම් ගියේ උන් කඳුකරයේ සිට මෙහි ආ බවකි. සමහර අවස්ථාවල දී අසු පිටින් යන්නහු කඩ මණ්ඩියට හෝ පිටි මෝලට හෝ යන ගමන් අපේ අයිලයට ද එති.

ගෙට ඇතුලු වීමට පෙර සිට ම නැන්දාගේ අපූරු සිනාව මට ඇසුණේ ය. "අනේ, බෑනෝ, මට දීපු මුදල් නිසා උඹ දුප්පත් වෙන්නෙ නෑ. උඹේ අතට යස කිරිල්ලියෙක් ලැබුණට පස්සේ නුඹ මාව මතක් කරල පිං දේවි... හී, හී, හී...." නැන්දාගේ උපහාසය අනුමත කරමින් සිනාසෙන හඬ ගෙතුළින් ඇසුණු ද, මා ගෙට ඇතුළු වත්ම එහි සිටි හැම දෙනෙක් ම නිශ්ශබ්ද වූහ. එලන ලද පලස් මත වාඩි වී සිටි රත් පැහැති මූසල මුහුණක් ඇති මිනිහා ගල් රූපයක් මෙනි මා දුටුවේ. යටැසින් මා දෙස බැලූ ඔහු සෙමින් කෑරුවේ ය. හිවල් සමින් කරන ලද ඔහුගේ හිස්වැස්ම ඩහදියෙන් පිරී නළල දක්වා වැසී තිබිණි.

"රත්තරං දුවේ, උඹ ආවද!" යි නැන්දා මඳ සිනා පාමින් සාදරයෙන් මා පිළිගත්තා ය.

පලස මත වාඩි වී සිටි මාමා, මා නොහඳුනන මිනිසකු සමග කඩදාසි සෙල්ලම් කළේ ය. ඔවුහු වොඩ්කා බී එළු මස් කෑවෝ ය. වෙරිමත් වී සිටි ඔවුහු අපූරු තාලයකට හිස් වනමින් කඩදාසි සෙල්ලම් කළහ.

අළු පැහැති අපේ බළලා පලස් මත තිබූ ආහාර ළඟ කිට්ටු වනවාත් සමගම අර මූසල මිනිහා, බළලාගේ හිස් කටුවට වැරෙන් පහරක් ගැසී ය. වේදනාව ඉවසාගත නොහී කෙඳිරි ගෑ බළලා ගේ මුල්ලට බඩ ගෑවේ ය. බළලා වේදනාවෙන් පෙළිණි. ගෙදරින් පිට වීමට මට මහත් ඕනෑකමක් තිබුණ ද එය කෙසේ කළ යුතු දැයි නොවැටහිණි. නැන්දා මගේ ආධාරයට ඉදිරිපත් වූවා ය.

"දුවේ අන්න කුස්සියේ කෑම තියෙනවා. නිවෙන්ට ඉස්සෙල්ලා කාපන්."

මම ගෙදරින් පිට වී කුස්සිය දෙසට ගියෙමි. නැන්දාගේ හැසිරීම නිසා මා තුළ කුතුහලයක් ඇති

වූයෙන්, මා ප්‍රවේසම් විය යුතු යැයි මට හැඟිණි.

පැය දෙකකට පසු අමුත්තෝ අසුන් පිට නැගී කඳුකරයට ගියහ. සැනෙකින් නැන්දා පරණ පුරුදු විධියට ම බැන වදින්ට පටන් ගත්තා ය. "එහෙනම් උන්දෑගේ ආදරය මහ රැවටීමක්" විය යුතු යැයි මම වටහා ගතිමි.

ඊට පසු සයිකාල් මැහැල්ල දවසක් අපේ ගෙදරට ආවා ය. මා ගෙමිදුලේ හිටිය ද ඈ කියන දේ මට ඇසිණි.

"අනේ දෙවියනේ! උඹ ඔය කෙල්ලව මරා දමන්නයි හදන්නෙ."

නැන්දා සහ සයිකාල් අතර මහ විවාදයක් ඇති විය. දෙදෙනාම තම තමන්ගේ අදහස කියා පෑම සඳහා මහත් හඬින් කෑගැසූහ. ඉක්බිතිව සයිකාල් මැහැල්ල ගෙයින් පිට වූයේ තරහෙන් පිපිරෙමිනි. මා දුටු ඈ වඩාත් කෝප වූ නමුදු ඇගේ බැල්ම අනුකම්පා සහගත බවක් කියා පෑවේ ය. මගේ හිත දෙදරුම් කෑවාක් මෙන් විය. ඇයි, ඈ මා දෙස ඒ විධියට බැලුවේ? මා කළ වරද කුමක් ද?

දුයිෂෙන්ගේ මුහුණ මලානික බවක් දරූ අතර ඔහු කරදරයකට මැදි වී තිබෙන බවත්, එය පිටතට නොපෙන්වීම සඳහා ඔහු දැඩි පරිශ්‍රමයක් දරන බවත්, පසුදා පාසල් ගිය විට පෙනෙන්නට තිබිණි. ඔහු මා දෙස නොබලන සැටි ද මම දුටුවෙමි. පාසල අවසන් වීමෙන් පසු අපි රොත්ත පිටින් පිටතට යාමට සූදානම් වූ විට, ඔහු මට අඬ ගැසී යː

"අල්තිනායි, නැවතියන්." ගුරුවරයා මා ළඟට ආවේ ය. මා දෙස මහත් ඕනෑකමින් බලා උරහිසට අත තබා මෙසේ කී යː "උඹ ගෙදර යන්න එපා අල්තිනායි, උඹට තේරුණා ද?"

බියගත් මම ගල් ගැසුණෙමි. නැන්දා කරන්ට යන

දේ මට වැටහුණේ මේ දැන් ය.

"මම උඹ වෙනුවට වග කියන්නම්." යැයි දුයිෂෙන් කී ය. "දැනට උඹ අපේ ගෙදර නැවතියන්. මට නොපෙනෙන තරම් ඈත යන්න එපා."

ගල් ගැසී සිටි මා දෙස නැවත වරක් මහත් ඕනෑකමින් බැලූ දුයිෂෙන් ඇඟිලිතුඩුවලින් මගේ නිකට අල්ලා මෙසේ පැවසී යඃ

"උඹ බයවෙන්ට එපා, අල්තීනායි!" ඔහු සිනාසුණේ ය. "මා ඉන්න තුරු උඹ කාටවත් බයවෙන්න එපා. ඉස්සර වගේ ම ස්කෝලෙ වරෙන්, ඉගෙන ගනින්. වෙනින් දේවල් ගැන කල්පනා කරන්ට එපා.... මම දන්නවා උඹ හරි බියගුල්ලී.... ඒ ගැන කියන්න හිටියෙ මීට කලින්." හාස්‍ය උපදවන කිසිවක් මතක් වුණු නිසාදෝ ඔහු සිනාසුණේ ය. "මතකද එදා හිටි හැටියේ ම කරකේ අතුරුදන් වුණා. ආපහු අවේ කා එක්කද දන්නව ද? ගුරුකම් කරන ජයිනාකවා මැහැල්ල එක්ක. 'මොකටද?' කියල ඇහුවම, 'ඔය තෙල් ටිකක් මතුරලා ගාන එක හොඳයි නොවැ අල්තීනායිගේ හෘද වස්තුව යක්ෂ දිස්ටියකට බය වෙලා තිබුණු තැනින් වෙනින් තැනකට ගිහිල්ලා' කියල කරකේ කීවා. එතකොට මම කිව්වා ඔය ගෑනිව එලවලා දාන්ටයි කියලා. එහෙම නැත්නම් වෙන්නෙ ඉතුරුවෙලා ඉන්න එළුවන් ටික දෙනාවත් දන් දෙන්නයි. අපි පොහොසත් උදවිය නොවෙයි. අස්පයකුව තෑගි දෙන්ට වත්කමක් නැතුවට වෘකයන්ට උෟව දන් දුන්නා. මේ කතාව වෙන වේලාවෙදී උඹ නිදාගෙනයි සිටියෙ. ඒ විධියට මම ජයිනාකාවා ආපහු යැව්වා. මේ සිද්ධියෙන් පස්සෙ කරකේ සුමානයක් යන තුරු මා සමග කතා කළේ නෑ. නාකි මාව උඹ නින්දාවට පත් කළා කියලා කරකේ මට බැන වැදුණා. ඒ වුණාට නාකි ජෝඩුව

බොහොම කරුණාවන්ත උදවිය. දැන් ඉතින් අපි යමු ගෙදර, අල්තීනායි...”

ගුරුවරයාගේ හිත නොරිදෙන පරිදි හැසිරීමට මා කොතරම් වෙර දැරුව ද, ඒ බිජනක හැඟීම් යටපත් කරගැනීමට මම අපොහොසත් වීමි. කවර මොහොතක වුවද නැන්දා වින් බලහත්කාරයෙන් මා ඇදගෙන යාමේ තර්ජනය එල්ල වී තිබිණි. ඔවුන්ට කැමති දෙයක් මට කිරීමට බලයක් ඔවුන් සතුව පවතී. එය වැලැක්වීමට අයිලයේ කාටවත් නොහැකි ය. ඒ බියජනක මොහොත බලාපොරොත්තු වූ මම පසුදා එළි වනතුරු නොනිදා සිටියෙමි.

මගේ මානසික තත්ත්වය ගැන දුයිෂෙන් දැන සිටියේ ය. මා තුළ හටගත් දොම්නස දුරු කරන අදහසින්දෝ ඔහු කුඩා පැළැටි දෙකක් පාසලට ගෙනාවේ ය. දවසේ පාඩම අවසන් වූ පසු මා අතින් අල්ලා ගත් ඔහු මෙසේ පැවසී යː

“අල්තීනායි, දැන් උඹයි, මමයි එක වැඩක් කරමු.” යි ඔහු මඳ සිනා පෑවේ ය. “අපි මේ පැළැටි දෙක හිටවමු. මේ පැළැටි දෙක වැඩී ගොස් ලොකු ගස් වී, ශක්තිමක් වෙන්නා වගේ ම නුඹත් හැදිලා, වැඩිලා, හොඳ කෙනකු වේවි. නුඹේ උපන් වෙලාවේ හැටියට නුඹට එහෙම හොඳ කලදසාවක් යන බව මට හොඳටම විශ්වාසයි. නුඹ තවම ළපටියි, හරියට මේ පොප්ලර් පැළැටි වගේ. අල්තීනායි අපි දැන් මේ පැළැටි හිටවමු, හොඳේ ! නුඹට ඉතා හොඳින් ඉගෙනගන්ට වාසනාව ලැබේවා යි කියා පතාගෙන පැළැටි හිටවමු...”

පැළැටි උසින් මට සමාන විය. සිටවා නිම වූ විගස ම වාගේ කඳුකරයේ සිට හැමූ සුළං නිසා ඒ පොප්ලර් පැළැටිවල කොළ සෙලවෙන්ට පටන් ගත්තේ, හරියට ඒවා තුළට ජීවමය හුස්ම ඇතුළු

කළාක් මෙනි. අඩි කීපයක් පස්සට ගිය දුයිෂෙන් සිනාසෙමින් මෙසේ පැවසී යː

"බලපන් හරි ලස්සනයි! අන්න අර උල්පතේ ඉඳල මෙතනට පොඩි වතුර පාරක් කපමු. පස්සෙ බලාගත හැකි කොයිතරම් ලස්සන පොප්ලර් ගස් ද කියල. මේ කඳුගැටය උඩ අපේ පොප්ලර් ගස් දෙක සහෝදරයන් දෙදෙනකු වගේ වැඩේ වි. මිනිස්සු හැමදාම ඒ ගස් දෙස බලාවි. හොඳ උදවිය ඒ ගස් දෙස බලා ප්‍රීති වේවි. ඒ කාලෙ වෙනකොට, අල්තීනායි, ජීවිතය වෙනස් වේවි. ජීවිතය වඩාත් හොඳ අතට හැරිලා උසස් වෙලා ඉදිරියට ම ගමන් කරාවි..."

දුයිෂෙන්ගේ දයාබරත්වය නිසා මා සිත තුළ කොයි තරම් ප්‍රීතියක් ඇති වී ද යත්, අද වුව ද ඒ හැඟීම් ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා සුදුසු වචන සොයා ගැනීම අපහසු ය. එහෙත් එදා මම නිවිහැනේ ඔහු දෙස බලාගත්වනම සිටියෙමි, ඔහුගේ මුහුණේ අලංකාර වර්ණයන් තිබෙන බව පළමුවරට එදා දුටුවෙමි. ඔහුගේ ඇස්වල මුදු කරුණාබර ගතියත් වැඩෙහි දක්ෂ ශක්තිමත් අත් සහ හදවත උණු කිරීමෙහි සමත් දයාන්විත සිනා රැල්ලත් මින් පෙර කිසි දිනෙක නොදුටු පරිදි එදා මම දුටුවෙමි. එතෙක් නොදුටු නව ලෝකයකට මා ගෙන ගිය අලුත් හැඟීම්වලින් මසිත පිරී ගියේ ය. මගේ යටි සිත දුයිෂෙන් වෙත ගොස් මෙසේ කියා සිටීමට බල කරන්නාක් මෙන් දැනිණිː "ගුරුතුමාණෙනි, ඔබ විනීත ගති ඇති උත්තමයෙකි... ඔබේ ගෙල බදා සිප ගැනීමට මා කැමතියි!" එහෙත් ඒ හැඟීම් වචනවලින් ප්‍රකාශ කිරීමට මා තුළ ධෛර්යයක් නැත. සමහර විට එසේ කිව යුතුව තිබුණේ යැයි මට හැඟේ...

එදා අප කඳුගැටය මත සිටියේ තම තමාගේ

බලාපොරොත්තු සහිත සිහිනයන් මවා ගනිමිනි. අහස පැහැදිලිව තිබිණ. අවට කඳුකරය සුන්දර වසන්තය සිහිකරවමින් මධුර බවක් ඇති කළේ ය. බැලු බැලූ අතින් කොළ දළු ලියලා පීදීගෙන එන ගස් කොළං නිසා අවට පෙදෙස් වඩාත් දැකුම්කලු බවක් කියා පෑවේ ය. මා වෙත ඉදිරිපත් වී තිබෙන තර්ජනය මුළුමනින්ම වගේ අමතක විය. හෙට මොනවා වේද යන්න ගැන මා තුළ හැඟීමක් නොතිබිණ. දෙවැනි දවසේ දීත් නැන්දා මා සොයා නාවේ ඇයිදැයි වටහා ගැනීමට මම අපොහොසත් වීමි. සමහර විට ඔවුන් මා අමතක කර දමුවා වෙන්ට පුළුවනි. නැතිනම් මට නිවීහැනේ ඉන්ට අවසර දීමට ඔවුහු ඉටාගත්තෝ ද? එහෙත් දුයිෂෙන් ඒ ගැන කල්පනා කළේ ය.

"අල්තිනායි, නුඹ බයවෙන්ට එපා. අපි විසඳුමක් සොයා ගනිමු." යි අයිලයට එන ගමන් දුයිෂෙන් කීවේ ය. "අනිද්දාට මම ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයට ගිහිං නුඹ ගැන කියන්නම්. සමහර විට වැඩිදුර ඉගෙන ගැනීම සඳහා නුඹව නගරයට යවන්ට අවසර ලබාග න්ට පුළුවන් වේවි. නුඹ එහි යන්ට කැමති ද?"

"ස්කෝලෙ මහත්තයා කියන හැටියට වැඩ කරන්ට මම සූදානම්."

නගරය යනු මොකක්ද යන්න ගැන මා තුළ කිසිම අදහසක් හෝ හැඟීමක් තිබුණේ නැති වුවද, දුයිෂෙන්ගේ කීම නිසා ම, මම නගර ජීවිතය ගැන සුහද බලාපොරොත්තු ඇති කර ගත්තෙමි. නොහඳුනන, නොදන්න පළාතක් වන නගරය නිසා මා තුළ සෑහෙන බියක් වරෙක උපනි. එහෙත් තවත් වරෙක නගරයට යාමට සිතින් ලකලැහැස්ති වුණෙමි. කෙටියෙන් කියතොත් නගරය පිළිබඳ හැඟීම මා සිතින් බැහැර නොවී ය.

පසුදා පාසල් ගිය මම නගරය ගැන සිතමින්, කා

ළඟ නවතින්නේ ද ආදිය ගැන කල්පනා කළෙමි. යම් කිසිවෙක් මට නවාතැන් සහ ආහාර වේලක් දෙන්නේ නම්, මම ඔහුගේ ගෙදර දොර වැඩපල කරන්නෙමි; දර පලන්නෙමි, වතුර අදින්නෙමි, රෙදි සෝදන්නෙමි, කියන ඕනෑම වැඩක් කර දෙන්නෙමි. මෙසේ සිතුවිලි සාගරයට ගිලී සිටි මම පාසලට ළඟා වූ අශ්වයන්ගේ කුර ශබ්දය අසා තිගැස්සී සුසුම්ලෑවෙමි. අශ්වයෝ කෙතරම් වේගයකින් පාසල දෙසට දුව ආවෝද යත්, දැන් දැන් උන් අපේ පාසල් මඩුව පොඩි පට්ටම් කර දමනු ඇතැයි මට සිතිණි. බිය ගත් අපි ගැහෙන්නට වීමු.

"කලබල නොවී පාඩම් කරපල්ලා" යැයි දුයිෂෙන් සැනෙකින් පැවසී ය.

දොරපළු විවෘත වී මගේ නැන්දා ඇතුළු වූවා ය. කෝප වූ ඈ උපහාසාත්මක ලෙස යටි තොල විකෘති කොටැ මඳ සිනා පෑවා ය. ඉදිරියට ගිය දුයිෂෙන්, "ආවේ මොන කාරණාවකටද?" යි ඇසී ය.

"මම ආ කාරණාව අහන්ට උඹට අයිතියක් නෑ. මගේ කෙල්ලව දීගෙ දෙන්ට යනවා. ඒයි තෝ ගෙයක් නැති කෙල්ල! මෙහෙ වර." කියමින් මා වෙතට නැන්දා කඩා පැන්නා ය. දුයිෂෙන් එවිට පාර හරස් කළේ ය.

"මෙතැන ඉන්නෙ පාසල් ළමයි. දීග දෙන්ට ගෑනු මෙහෙ නැහැ." කලබල නොවී ස්ථිර ස්වරයකින් දුයිෂෙන් පැවසී ය.

"ඒවා බලාගනිමු. ඒයි බොලන් මෙහෙ ඇවිත් ඔය බැල්ලව අල්ලා බැඳපියව්!"

එදා මා දුටු අර මූසල රතු මුහුණා වෙතට අත දිගු කැරැ නැන්දා අණ දුන්නා ය. ඔහු පිටුපස තවත් අසරුවන් දෙදෙනෙකි. උන් අත විශාල තෝමර දෙකක් තිබිණ.

ගුරුතුමා සිටි තැනින් සෙලවුණේ නැත.

"ඇයි බොල බැල්ලිගෙ පුතෝ, තෝ අනුන්ගෙ කෙල්ලන්ව, තියගෙන ඉන්නව නෙවද? පල යන්ට!"

රතු මූණා වලසකු මෙන් දුයිෂෙන් වෙත කඩා පැන්නේ ය.

"තමුසෙට මෙහෙ ඇතුලුවීමට අවසර නැහැ. මේක ස්කෝලයක්." යැයි දොරපළුව අල්ලා ගනිමින් දුයිෂෙන් කෑගැසී ය.

"මම කිව්වා නේද, මේකා ඔය බැල්ලිව තියාගෙන ඉන්වයි කියල. පිනට ගෑනු අරගෙන!" යැයි නැන්දා කෝපයෙන් කෑගැසුවා ය.

"තොගෙ ස්කෝලෙ යකාට ගියදෙන්" කී රතු මුහුණා අත තිබ කසය උළුක් කරගෙන ඉදිරියට ආවේ ය.

ඔහුට වඩා කඩිසර වූ දුයිෂෙන් සැනෙකින් පයක් ඔසවා ඉදිරියට එමින් සිටි රතු මුහුණාගේ යටි බඩට පහරක් ගැසී ය. "මගේ අම්මෝ" යැයි මොර ගාමින් රතු මුහුණා ඇද වැටුණේ ය. එවිට තෝමර අතින් ගෙන සිටි සහචරයෝ දෙදෙනා වේගයෙන් ඉදිරියට පැන දුයිෂෙන්ට පහර පිට පහර දුන්හ. පාසල් ළමයි මා වටා සිටගත්හ. තෝමරයන් අතින් ගත්තවුන් දෙදෙනාගේ පහරවලින් කැඩී ගිය දොර සරනේරුවලින් වෙන් විය. මා පොරකන්නවුන් අතරට යාම සඳහා ඉදිරියට ගිය ද, පාසල් ළමයි මා වටකරගෙන සිටියාහ.

"ගුරුතුමාට ගහන්ට එපා, ගුරුතුමාව අත හැරපල්ලා, මාව අරගෙන පලයල්ලා" යි මම කෑගසා කීවෙමි.

දුයිෂෙන් හැරී බැලුවේ ය. ලේවලින් නෑවී සිටි ඔහු දෙස බැලීම පවා බියජනක ය. දොර පළුවක් අරගෙන ඒ මේ අත වැනූ දුයිෂෙන් අප දෙසට හැරී

ගොළු හඬින් මෙසේ කී ය.

"ළමයිනි දුවපල්ලා, අයිලයට දුවපල්ලා! අල්තිනායි, දුවපන්!"

ඔහුගේ අතක් කඩා දමන ලදී. දුයිෂෙන් තුවාල ලැබූයෙන් අඩියක් පස්සට තබමින් පහර දුන්නේ ය. තුවාල ලැබූ ඔහුගේ අත පපුවට තද කරගෙන ඔහු පහර කෑවේ ය. ආරක්ෂා රහිතවැ සිටි දුයිෂෙන්ට ඔවුන් පහරදුන්නේ වියරු වැටුණු මීහරකුන් මෙනි.

"ගහපියව්, කොටපියව්, ඇනපියව්, ඔලුව පලාපියව්, පණ යනතෙක් ඇනපියව්!"

රතු මූණාත් සමග නැන්දා මා වෙත ආවේ යක්ෂාවේශයෙනි. මගේ ගෙල වටා මගේම දිගැති කෙස් වරලෙන් බැඳ ඔවුහු මා මිදුලට ගෙන ගියෝ ය. මුළු ශක්තියම යොදා මම ආපසු හැරුණෙමි. ලේ පෙරෙමින් සිටි දුයිෂෙන් සහ කෑගසමින් සිටි පාසල් ළමයින් මගේ දෙනෙතට හසු විය. දුයිෂෙන්ගේ ලේවලින් පාසල් බිත්තිය රත් පැහැ ගෙන තිබිණ.

"ගුරුතුමා!"

මට ආධාර දීමට තරම් තත්ත්වයක නොවේ දුයිෂෙන් සිටියේ. තෝමර කාරයින්ගේ පහරවලින් බේරීම සඳහා හිස ඒ මේ අත වනමින් නොවැටී සිටි දුයිෂෙන් බී වෙරිමත් වූ එකකු මෙන් ඒ මේ අත වාරු විය. එහෙත් ඔහුගේ හිසට පහර පිට පහර වැදිණි. මා බිම හෙලා අත් පිටිතලහා කොට බැඳ දමන ලදී. ඒ වේලාවේ පහර ලැබූ දුයිෂෙන් බිම වැතිර සිටියේ ය.

"ගුරුතුමා!"

මගේ කට තුළට රෙදිකඩක් ඔබා මා සෑදලය හරහා තබන ලදී.

අසු පිට නැගුණු රතු මූණා අත්වලින් හා පපුවෙන් මා හිර කළේ ය. දුයිෂෙන්ට පහර දුන් තෝමර කාරයෝ දෙදෙනා ද අසුන් පිට නැගී ගත්හ. නැන්දා

මා අසලින් ගමන් කරමින් මට ටොකු ඇන්නා ය.

"ඔය ටිකට නේද බොල තෝ නෙයියාඩම් නැටුවේ. ඔන්න තොට දෙන සත්කාරය. තොගේ ස්කෝලෙ ගුරා ඉවරයි. ළු පණ අදිනව...."

එහෙත් එය අවසානය නොවී ය. පිටුපසින් මොරගා කෑගසන හඬකි:

"අල්තී-නා-යි"

අමාරුවෙන් හිස ඔසවා බැලීමි. දුයිෂෙන් අප වෙත දුවගෙන ආවේ ය. අඩපණ වෙනතුරු පහර ලබා සිටි ඔහුගේ, ලේ පෙරෙන අතෙහි ගල් ගෙඩියකි. ඔහු පිටුපස පාසල් ළමයි ගමන් ගත්හ.

"මෘගයිනි, හිටපියව්, නැවතියව්, අතහැරපියව් අල්තීනායිව," ඔහු මරහඬ දෙමින් කෑගැසී ය. මේ වන විට ඔහු අප පසුකරන තරම් වේගයකින් දිව්වේ ය.

තුවාල ලබා තිබූ අත වසා සිටි කමිසයේ අත් කර දත්වලින් අල්ලා ගනිමින් දුයිෂෙන් අනිත් අතේ තිබූ ගල් ගෙඩිය අසරුවන් වෙත දමා ගැසූ නමුදු එය ඉලක්කය අසලින් ගියේ ය. එවිට තෝමර කාරයෝ, නැවතත් වරක් දුයිෂෙන් වෙත කඩා පැන පහර දී ඔහු මඩ ගොහොරුවක එබූහ. කිසිවක් නොපෙනී යන තරම් අන්ධකාරයකින් මගේ දෙනෙත් වැසී ගියාක් මෙනි. දුයිෂෙන් පිටුපස ආ ළමයින් ඔහු වටා සිටගෙන සිටි සැටි යම්තමින් දැක ගැනීමට මට පුළුවන් විය.

මා ගෙන යනු ලැබුවේ කොහාටද, කෙසේ ද යන්න ගැන කීමට මම නොදනිමි. මා කූඩාරමක් තුළ සිටින බව දැනිණි. කූඩාරමේ මුදුන වසා නොතිබිණ. මුදුනේ තිබූ ඒ විසාල සිදුර තුළින් සැන්දෑ අහසේ බැබලෙන තරු දුටිමි.

කිසිදු අනතුරක් නැතිව දීප්තිමත් ලෙස බැබලෙන

ඒ සැඳෑ තරුවල කාන්තිය නෙතට ලක් විය. අසලින් ගලා බසින ගඟක් ශබ්ද කරයි. රෑ කුකුළන්ගේ බියගත් ඝෝෂාව බැටළු රැළක් ළඟ එන බව කියා පෑ ය. නිවී ගිය ගිනිමැලය අසල කරවල මෙන් වියලී ගිය වයස්ගත වූ ගැහැනියක් හිඳගෙන සිටියා ය. ඇගේ මූණ රාත්‍රී අඳුරු මෙන් කළු පාට ය. මම හිස අන් අතකට හරවා ගත්තෙමි. එක බැල්මකින් ඔහු මරා දැමීමට මට පුළුවන් නම්!

"කළුහාමි ඕකිව නැගිට්ටවපන්!" මෙසේ අණ කළේ රතු මූණා ය.

කරවල වැනි වියලී ගිය අත්වලින් මගේ උරහිස් අල්ලා ඈ සොවන්නට වූවා ය.

"උඹේ සහකාරියව සනසාපන්. ඇට කියා දීපන්. ඇහුවේ නැතුවට පලක් නෑ. ඈ සමග කරන කතාව බොහොම කෙටියි."

රතු මූණා කූඩාරමෙන් පිට විය. කළු ගැහැනිය වචනයකුදු නොදොඩා කරබාගත් වනම සිටියා ය. සමහරවිට ඈ ගොළු ගැහැනියක් වන්නට ඇත. නිවී ගිය ගිනිමැලයේ අළුවලට සමාන ඇගේ දෙනෙත් මළ එකියකගේ මෙන් විය. කූඩා කල සිටම හාම්පුතුන් නැතිවැ දඩාවතේ යන බල්ලන්ට, කුරිරු මිනිස්සු අතට අසුවන හැම දෙයින්ම දමා ගසති. බල්ලෝ කෙමෙන් ඒ අතෝරයන්ට පුරුදු වෙති. උන්ගේ ඇස් හිස් බවක් සහ සානුකම්පික බවක් කියා පායි. කළු ගැහැනියගේ බැල්ම, මා ජීවතුන් අතර නොව මළවුන් අතර සිටින බවක් සිහියට නංවාලයි. එය විශ්වාස කිරීමට තුඩු නොදුන්නේ අසලින් ගලා බසින ගඟේ ජලය නගන ශබ්දය යි. වරෙක එම ශබ්දය වැඩි වෙයි, වරෙක අඩු වෙයි. ගඟේ ජලය නිදහසේ ගලා බැස්සේ ය.

නැන්දේ, නුඹ තරම් දුෂ්ට දුර්දාන්ත ගැහැනියක්

තවත් නැහැ. සදහටම නුඹට සාප කරනවා. මගේ කඳුළු සහ ලේ නුඹ ගිල දැමීමට සමත් මහා ගංගාවක් වේවා! පහළොස් හැවිරිදි කෙල්ලක වූ මා එදා රෑ ගැහැනියක් බවට පත් වූවද ඒ ස්ත්‍රී දූෂකයාගේ දූපුතුන්ට වඩා මම වයසින් බාල වීමි....

කෙසේ හෝ පැන යා යුතු යැයි මම තුන්වැනි රාත්‍රියේ දී තීරණය කරගතිමි. මා අතරමං වී ගියාවේ. මා ලුහුබැඳ ආවාවේ. මගේ ගුරුතුමා - දුයිෂෙන් මෙන් මම ද අන්තිමය දක්වා සටන් කරන්නෙමැයි ඉටා ගතිමි.

ඝන අඳුර පැවති කූඩාරම තුළින් පිට වීම සඳහා, කිසිවකුට නොඇසෙන සේ හෙමින් හෙමින් පා තබමින් දොර ළඟට ආ නමුදු, කඹයකින් දොර පොල්ල ගැට ගසා තිබිණි. ඒ ගැට අඳුරේ ලිහා දැමීම කළ නොහැක්කකි. කූඩාරම තුළින් පොළොව හාරා සිදුරක් සාදා ගෙන ඉන් රිංගා යෑම මගේ අදහස විය. මා එසේ කිරීමට තැත් කළ නමුදු කූඩාරම පොළොවට තද වන සේ ශක්තිමත්ව සාදා තිබුණෙන්, එය ද කළ නොහැකි විය.

කළ යුතු එකම දෙය පිහියක් වැනි මුවහත් දෙයක් සොයා දොර පොල්ල බැඳ තිබෙන කඹයේ ගැට කපා දැමීමයි. අඳුරේ ඒ මේ අත යමින් අතපත ගෑ නමුදු සොයාගත හැකි වූයේ ලී ඇබයක් පමණකි. ආවේශ වූ විටක මෙන් මම කූඩාරම යට පොළොව හාරන්නට වීමි. මා කරන්නේ බලාපොරොත්තු රහිත වැඩක් වුවද ඒ ගැන කල්පනා කර බැලීමට තරම් මට වෙලාවක් නැත. මා හිත යොමු වූයේ එකම අදහසක් කෙරෙහි ය. කෙසේ හෝ මෙතැනින් පැන යාම ය. නැතිනම් මිය යාම ය. ගොරවමින් නිදන ඔහු අශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කරන සැටි අසා සිටීමට තවත් මට නොපුළුවන. මෙතැනින් පිට වී සිය පණ හානි

කරගත යුතු ය. යටත් නොවී නිදහසේ මිය යා යුතු ය!

තොකොල් - දෙවෙනි බිරිඳ. අහෝ ඒ වචනවලට මම කොතරම් වෛර කරම් ද! කවුරුන් විසින් ඒ වචනය සොයා ගනු ලැබුවේ ද! සිතත් කයත් දෙකම වහල්භාවයට හෙළනු ලැබ සිය කැමැත්තට එදිරිව දෙවැනි බිරිඳක් බවට පත් වූ එකියකගේ තත්ත්වය කොතරම් අසරණ දැයි ඔබ දන්නෙහිද? මිනිස් උරුමය උදුරාගනු ලැබ, වදවේදනාවලට, විනාශයට හා මරණයට කැප වූ අවාසනාවත් කාන්තාවෙනි, මිනී වළවල් තුළින් නැගිටපල්ලා! වදහිංසාවලට පාත්‍ර වූ කාන්තාවෙනි, ඒ අඳුරු යුගය බියගන්වමින් නැගී සිටපල්ලා! නුඹලාට මූණ පාන්නට සිදු වූ ශෝකජනක ඉරණමට, මුහුණ දී එය අභිබවා නැගී සිටීමට උත්සාහ කරන, නුඹලාගේ පෙළපතට අයත් අන්තිම එකිය වූ මා ය, නුඹලාට මෙසේ ආමන්ත්‍රණය කරන්නේ!

ඒ වචන කියා පෑම ඉරණම විසින් මට භාර දී තිබෙන බව එදා රෑ මම නොදන සිටියෙමි. ආවේශ වූ එකියක මෙන් මා එදා කූඩාරම තුළ පොළොව හාරන්නට වීමි. ගල් සහිත පොළොව මට යටත් වීමට කැමති වූයේ නැත. නියපොතු බදා සිටි සිහින් හම පිපිරී ලේ ගලන්ට වුවද පොළොව හෑරීම නැවතුවේ මා නොවේ. යම්තම් අතක් පමණක් එබීමට තරම් වළක් කූඩාරම යටින් හාරාගන්ට පුළුවන් වූයේ අරුණෝදය වැටුණු පසුව ය. බල්ලෝ බුරන්ට වූහ. අසල්වැසියෝ නැගිටින හඬ ද ඇසිණ. අශ්වයෝ රංචුවක් 'ටක්' 'ටොක්' යන හඬ නගමින් දිය බීමට ගිය අතර, නිදිමතින් බර බැටලු රැළක් ශාන්තව ගමන් ගත්හ. පසුව කූඩාරම තුළට පිවිසි එකියක් බිම අතුරා තිබූ පලස් අසුරන්නට වූවා ය. ඒ කළු ගැහැනිය ගොළුවකු සේ වැඩ කටයුතුවල නිරත වූවා ය.

එහෙනම් වෙනින් තැනකට යාමටයි සූදානම් වන්නේ. හෙට වෙනින් තැනකට යා යුතු බවත්, පසුව ඈත කඳුකරයට ගොස් ගිම්හානය ගත කළ යුතු බවත් කියනවා මට ඊයේ ඇසිණි. මගේ සිත කම්පා විය. අලුත් තැනක සිට පළා යාම සියවාරයක් අසීරු ය.

මවිසින් භාරනු ලැබූ වළ අසල ම වාඩි වුණු මා යම්තමින්වත් සෙලවුණේ නැත. සැඟවීමට කිසිදු හේතුවක් හෝ උවමනාවක් නොදනිමි.... කූඩාරම තුළ පොළොව හාරා තිබෙන සැටි කළු ගැහැනිය දුටු නමුදු ඈ කිසිවක් නොදොඩා සිය කටයුතුවල නිරත වූවා ය. ඈ හැසුරුණේ කිසිවක් නොදුටුවාක් මෙනි. ජීවිතය ඈට කිසිදු සතුටක් හෝ ප්‍රීතියක් ගෙන නොදෙන බවත් ඈ තුළ කිසිදු හැඟීමක් ඇති කරවීමෙහි සමත් දෙයක් නැති බවත් ඇගේ ඉරියව් කියා පෑවේ ය. නිදා සිටි ස්වාමි පුරුෂයා කුද්දන්ට ඈ ඉදිරිපත් නොවූවා ය. ගමනට සූදානම් වීම සඳහා ඔහුගෙන් උදව් ඉල්ලීමට පවා ඈ මැලි වූවා ය. ගීත කබායක් හැඳ තවත් පොරෝනා කීපයක් පොරවාගෙන, ඔහු ගොරව ගොරවා නිදයි.

කූඩාරම තුළ එලා තිබූ පලස් සියල්ලම අසුරන ලදී. ඉතිරිව තිබුණේ කූඩාරම ගලවා දැමීම පමණකි. කූඩුවක සිරකොට තබන ලද එකියක මෙන් වාඩි වී සිටි මට ගඟින් එහා හරකුන් හා අසුන් පිට බඩු පටවන සැටි පෙනිණි. බඩු පැටවීමෙහි යෙදී සිටි මිනිසුන් වෙත අසරුවන් තිදෙනකු එන සැටි මම දුටුවෙමි. ඔවුන්ගෙන් මොනවාදෝ ඇසූ අසරුවෝ අප සිටි තැනට පැමිණෙනු වස් හැරුණහ. මා කලින් සිතුවේ ඒ මිනිසුන් ගමන් මාර්ගය පෙන්වන්නවුන් හැටියට ය. එහෙත් පසුව මා දුටු දර්ශනය මා සිත අඩපණ කළේ ය. අසරුවන් තිදෙනාගෙන් එකෙක් දුයිෂෙන් ය. අනික් දෙදෙනා රතු පාට උරපටි

පැළඳගත් මහජන මිලීෂියා භටයෝ ය.

මා වාඩි වී සිටියේ මියගිය එකියක මෙන් විය යුතු ය. කෑගැසීමට පවා මා තුළ ශක්තියක් නොතිබිණි. සැනෙකින් මගේ හදවත ප්‍රීතියෙන් ඉපිල ගියේ ය. ගුරුතුමා ජීවත්ව ඉන්නවා. එහෙත් මගේ සිත පාළු වී ගොස් තිබිණ. මා විනාශයට හා දූෂණයට ගොදුරු වී සිටින්නියකි...

දුයිෂෙන්ගේ හිස සහ අතක් බැන්ඩේජ් පටිවලින් වෙළා තිබිණි. ඔහු අසු පිටින් පැන්නේ ය. පා පහරකින් දොර ඇරගෙන කූඩාරමට ඇතුළු විය. රතු මූනා පොරවාගෙන සිටි ලොම් සහිත පොරෝනා ඇද දැම්මේ ය.

"නැගිටපන්!" යැයි මහ හඬින් කෑගැසී ය.

රතු මුහුණා හිස ඔසවා දෑස පිස දමාගනිමින් ම දුයිෂෙන්ට පහර දීමට මාන බැලුවේ ය. එහෙත් සැනෙකින් මිලීෂියා කාරයෝ දෙදෙනා රතු මුහුණා අල්ලාගත්හ. දුයිෂෙන් ඔහුගේ කමිසයේ කරපටියා අල්ලා තමා ළඟට ඇද්දේ ය. රතු මුහුණාගේ හිස දුයිෂෙන්ගේ හිසට ළං විය.

"වල් ඌරා!" යැයි දුයිෂෙන් දත් විලිස්සමින් ගුගුළේ ය. "දැන් ඉතින් වරෙන් යා යුතු තැනට! යමු!"

රතු මුහුණා බියසුලු ගතියක් පාමින් කීකරුව ගමන් කළේ ය. එහෙත් අර මිනිහාගේ උරහිසින් අදිමින් දුයිෂෙන් ඔහු දෙස රවා බැලී ය. කැළඹුණු ස්වරයකින් ඔහු මෙසේ පැවසී ය.

"තණකොළ පොඩි කරන්නා වගේ ඈ සමතලා කොට විනාශ කළා යැයි උඹ හිතනවද? මෘගයා, උඹේ කාලෙ ඉවරයි...! දැන් ඇගේ කාලයයි!"

රතු මුහුණාට සපත්තු හැඳ ගැනීමට අවසර දෙන ලදී. පසුව ඔහුගේ දෑත් පිටි කර කොට බැඳ අසෙකු පිට ඔහු නංවන ලදී. එක් මිලීෂියා භටයෙක් අසු

මෙහෙයැවී ය. අනික් මිලීෂියා භටයා පසුපසින් සිය අසුපිටින් ගමන් කළේ ය. දුයිෂෙන්ගේ අසු පිට නැගීමට මට සලස්වනු ලැබූ අතර ඔහු මා අසලින් ගමන් කළේ ය.

අප කූඩාරමෙන් බැහැරව ගමන් ආරම්භ කරත්ම, අමනුස්ස විලාපයක් වැනි හැඬීමක් ඇසිණ. අර කළු ගැහැනිය අප පිටුපසින් දිව ආවා ය. ඈ ගලක් ගෙන සිය සැමියා වූ රතු මුහුණාට, ඔහු ඇඳ සිටි හිවල් සමින් කළ තොප්පියට පහර පිට පහර දෙන්ට වූයේ පිස්සියක මෙනි.

"තෝ මගේ ලේ උරා බීවා, මිනීමරුවා!" යැයි ඈ මර ලතෝණි දුන්නා ය. "මගෙ මරණ මොහොතේදී වුණත් උඹට සමාව දෙන්නේ නැහැ, මිනීමරුවා. උඹව ජීවතුන් අතර තියන්නේ නැහැ!"

අවුරුදු හතළිහක් තිස්සේ ඈ හිස ඔසවා කතා නොකළා වෙන්නට ඇති. එහෙත් දැන් සිතත්, කයත් වෙලා සිටි හැඟීම් වේගයන් ගලා බසින ජල ධාරාවක් මෙන් නැගී ආවේ ය. ඇගේ සාප කිරීම් දසත පැතිර ගොස් දෝංකාරය ඇති කළේ ය. වරෙක එක් පැත්තකින් ද තවත් වරෙක තවත් පැත්තකින් ද දුව ගිය ඈ බියසුලු නිවටයකු මෙන් වකුටුවැ අසු පිටින් යන ඇගේ සැමියාට ගොමවලින් ද, ගල් - මුල් සහ පස්වලින් ද, අතට අසුවන හැම දෙයකින්ම ද දමා ගසමින් සාප කළා යː

"උඹ යන තැන තණ කොළ ගහක්වත් පැලවෙන්ට එපා! උඹේ මළ මිනිය වළ නොදා තිබුණාවේ. තොගේ ඇස් කළු කපුටෝ උගුල්ලාගෙන කාපුවාවේ! පල යන්ට හැඳ ගැවිලා පල! මගේ දෑසට නොපෙනී සදහටම දුරු වෙයං! මිනීමරුවා, මෘගයා, හැඳිග ැවියං!" පසුව ඈ සුසුම්ලමින් ඉවත ගියා ය. සුළං පහරට අවුල් වූ හිසකෙස් නිසා බියපත් වූවාක් මෙන්

ඈ වේගයෙන් දුවන්ට පටන් ගත්තා ය.

අසල්වැසියෝ අසුන් පිට නැගී ඇය අල්ලා ගැනීම පිණිස ගියෝ ය.

බියකරු සීනයක් දුටු කලෙක මෙන් මගේ හිස දෙදරන්ට විය. විඩාවට පත් වූ සහ පාගා දමනු ලැබූ මා අසු පිටින් ගමන් ගත්තේ වේදනාවෙනි. අසුගේ නාස් ලණුව අතින් ගත් දුයිෂෙන් ගමන් කළේ පටිවලින් වෙලනු ලැබූ තමාගේ හිස පාත් කරගනිමිනි.

වේදනාව හා වදහිංසා ගෙන දුන් කඳුබෑවුම් පසුකර යාම සඳහා සෑහෙන වේලාවක් ගත විය. මිලීෂියා කාරයෝ සිරකරුවාත් රැගෙන බොහෝ සෙයින්ම ඉදිරියෙන් ගමන් ගත්හ. අසු නැවැත්වූ දුයිෂෙන් පුදුම වූ කලෙක මෙන් මා දෙස පළමුවරට ඇස් ඔසවා බැලී ය.

"අල්තීනායි උඹව ආරක්ෂා කරගැනීමට මට බැරි වුණා. සමාවෙයන්." පසුව ඔහු මගේ අතක් ගෙන ඔහුගේ කම්මුල මත තබාගනිමින් මෙසේ කීයඃ "උඹ මට සමාව දුන්නත් මම, මටම කිසිදාක සමාව දෙන්නේ නැහැ...."

හුස්ම ගැනීමට බැරි වූ කලෙක මෙන් මම අශ්වයාගේ බෙල්ලේ එල්ලී ගතිමි. මා හඬා අවසාන වන තුරු දුයිෂෙන් මගේ හිස පිරිමැද්දේ ය.

"අල්තීනායි, අඬන්ට එපා. යමු. මේ අහපන් මං කියන දේ. තුන්වැනිදා මම ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයට ගියා. නුඹව ඉගෙනගැනීමට නගරයට යවනවා. නුඹට ඇහෙනවද?"

පිරිසිදු දියපාරක් වෙතට ආ ඉක්බිතිව දුයිෂෙන් අසු නැවැත්වී ය.

"අල්තීනායි, අසු පිටින් බැහැලා නාගනින්. මෙන්න මම සබන් කැල්ලක් ගෙනාවා." යි කිමින්

ඔහු කමිස සාක්කුවෙන් සබන් කෑල්ලක් එළියට ගත්තේ ය. "ලෝබ නැතුව හොඳට නාගනින්. මම එහා පැත්තට ගිහිං අස්වයාට තණකොළ කවන්නම්. ඇඳුම් ගලවලා ගඟට බැහැලා නාගනින්. වෙච්ච දේ සියල්ල අමතක කරපන්. හොඳට නාගත්තා ම හිතට ලේසියක් දැනේවි. හොඳේ?"

මම හිස වැනුවෙමි. දුයිෂෙන් අහක ගිය පසු ඇඳුම් උනා ගඟට බැස්සෙමි. ගඟ පතුලේ තිබූ රතු, නිල් සහ සුදු ගල්කැට මා දෙස බැලුවෝ ය. නිල්වන් දියපාර බුබුලු නගමින් ඇස්වට දක්වා ගලා ගියේ ය. මම දිය කිමිදී නෑවෙමි. සිසිල් ජලය මා වැළඳගත්තේ ය. දවස් කීපයකට පසු මම පළමුවරට සිනාසුණෙමි. සිනාසෙන විට කොතරම් ප්‍රීතියක්ද දැනෙන්නේ. කීපවරක්ම දිය කිමිදී නෑවෙමි. පසුව තවත් ගැඹුරු තැන් සොයා පීනුවෙමි. එහෙත් දියපාර මා නොගැඹුරු තැනකට ගෙන ගියේ ය. නැවතත් වරක් බුබුලු නගමින් ගලා යන දියපාරට පැන නෑවෙමි.

"වතුර! ඒ දවස්වලට කුණු කිලුටු පලවා හැර මා සෝදාගන්න, නුඹ වගේම පිරිසුදු බවක් මට ලබාදෙන්න, ජලය!" තොල මතුරමින් කුමක් නිසාදැයි නොදැන මම සිනාසුනෙමි.

තමාට වැදගත් වූ තැන්වල දී පා සටහන් සදාකාලිකව ම තබා යාමට මිනිසාට බැරි ඇයි ? දුයිෂෙන් සහ මා කඳුකරයේ සිට ආ ඒ අඩිපාර සොයාගන්නට හැකි නම්, ගුරුතුමාගේ පා සටහන් සොයා ඒවා සිප ගැනීමට මා සූදානම් ය. ඒ අඩිපාර සියලුම මාර්ග හා මාවත්වලට වඩා මට අගනේ ය. මා යළි ජීවිතයට ගෙනැවිත්, මට අලුත් විශ්වාසයක් දී, අලුත් බලාපොරොත්තු සහ ආලෝකය ලබා දුන් ඒ දවසටත්, අඩිපාරට සහ මාවතටත් දේවාශිර්වාද ලැබේවා.... එදා පෑයූ

ඉරටත්, එදා පැවති කාලගුණයටත් කෘතඥතාවය හිමි වේවා....

දවස් දෙකකට පසු දුයිෂෙන් මා දුම්රියපොළට කැඳවාගෙන ගියේ ය.

එම සිද්ධියෙන් ඉක්බිතිව අයිලයේ නැවතී සිටීම නුවණට හුරු නැති බව පෙනිණි. අලුත් ජීවිතයක් පටන් ගත යුත්තේ අලුත් තැනකිනි. මගේ තීරණය නිවැරදි බව ජනතාව කීහ. මා සමග දුම්රියපොළට ගිය අනික් දෙදෙනා සයිකාල හා කරකේ ය. ඔවුහු කුඩා ළමයින් සේ හැඬූහ, වැලපුණහ. අතරමගදී කෑමට ගන්න යැයි කියමින් ආහාර වර්ග පිරවූ කොට්ටඋරයක් සහ පැකට් කිහිපයක් ද මට තෑගි කළහ. අපේ අසල්වැසි, නිතර වාද කිරීමෙහි සමත් සතිම්කුල් ද මට ආයුබෝවන් කීමට ආවේ ය.

"අනේ දුවේ උඹට දේව පිහිටයි. සුබ ගමන්." යැයි ඔහු කීය. "බයවෙන්ට එපා. දුයිෂෙන් ගුරුන්නාන්සේ කියන විධියට වැඩ කරපන්. උඹට හරි යාවි. මොනවට කියනවද අපිටත් කාරණාකාරණ තේරෙන්ට පටන් අරගෙන තියෙනවා."

ගමේ සිට දුම්රියපොළට එනවිට, මා ගමන් කළ ගැල පසුපසින් දුව ආ පාසල් ළමයි අත වැනූහ.

තෂ්කන්ට් අනාථ ළමා මන්දිරයට යන තවත් ළමයි කීප දෙනෙක් මා සමග ගමන් ගත්තෝ ය. දුම්රියපොළේ දී අප එනතුරු සමින් කළ කබායක් හැඳගත් රුසියානු ගැහැනියක් බලා සිටියා ය.

ඊට පසු කී වාරයක් මම, ඒ කුඩා කඳුගැටය සහ පොප්ලර් ගස් දෙක අසලැති දුම්රියපොළ පසුකර ගියෙම් ද, මගේ හදවතෙන් හරි අඩක් මා එහි තබා ගිය බවකි මට දැනෙන්නේ.

මලානික නිල්වන් වසන්තයේ සැන්දෑව කණගාටුදායක බවක් සහ හදවත පාළු කරන ගතියක්

කියා පෑවේ අපේ වෙන්වීම කල් ඇතිව හැඟවීමට මෙනි. සිය හැඟීම් ප්‍රකාශ නොකිරීමට දුයිෂෙන් මහන්සි ගත්තේ ය. ඔහුගේ හදවත කොතරම් දැඩි වේදනාවකින් පෙළෙන්නේ ද යන්න මම දනිමි. ඔහු මා දෙස ඉතා ඕනෑකමින් බැලුවේ ය. ඔහු නිතර මගේ හිස ද, ඉඳහිට මගේ මුහුණ ද අත ගෑවේ ය. වරක් මා හැඳ සිටි ගවුමේ බොත්තමක් පවා හරිගැස්සුවේ ය.

"අල්තිනායි, උඹට අඩියක්වත් මා වෙතින් හෙලවෙන්ට ඉඩ හරින්නේ නෑ. ඒ වුණාට එහෙම කරන්ට මට අයිතියක් නෑ, තේරුණා ද? මම එතරම් උගතෙක් නෙවි. නගරයට යන එක හොඳයි... උඹ සමහර විට නියම ගුරුවරියක් වෙන්ට පුළුවන්. එදාට අපේ ස්කෝලෙ අමතක කරන්ට එපා. එදාට උඹ හිනාවේවි.... උඹ යන එක හොඳයි.... බොහොම හොඳයි...."

කඳුකරය අතරින් හඬ නගමින් දුව එන දුම්රියේ විදුලි එළිය දුටිමි. දුම්රියපොළේ මිනිස්සු කලබල වූහ.

"උඹ දැන් නගරයට යනවා." යැයි මට අතට'ත දුන් දුයිෂෙන් දුක්මුසු ස්වරයකින් පැවසී ය. "අල්තිනායි, උඹට වාසනාව උදාවේවා. ප්‍රධාන කාරිය ඉගෙනගන්න එකයි..."

දෑසින් වැගිරෙන කඳුළු මගේ උගුර සිර කළෙන් මට පිළිතුරු දීගත නොහැකි විය.

"අඬන්ට එපා, අල්තිනායි." දුයිෂෙන් මගේ කඳුළු පිස දැමුවේ ය. "අපි දෙන්නා හිටවපු අර පොප්ලර් ගස් දෙක මම බලාගන්නම්" යැයි හිටි හැටියේ දුයිෂෙන් කීය. "උඹ ලොකු උගත් ගෑනියෙක් වෙලා ගමට එනකොට ඒ ගස් ලස්සනට වැඩිලා තියේවි."

ඒ අතර දුම්රිය, ශබ්ද කරමින් හා දුම් ගුලි පිට කැරැමින් පදික වේදිකාවට ළං විය.

"අපි ආයුබෝවන් කියා ගනිමු." යි කී දුයිෂෙන් මගේ නළල සිපගත්තේ ය. "නුඹට හතුරු අන්තරාවක් නැතිව ඉගෙනගැනීමට ඉඩ ලැබේවා. වාසනාව ලැබේවා. බයවෙන්ට එපා, කෙල්ලෙ... හිතට දහිරිය අරගනිං."

මම දුම්රියේ පාපුවරුවට පැන හැරී බැලුවෙමු. තුවාල වූ අත වෙලා බැඳගෙන සිටි දුයිෂෙන්ගේ මලානික ඇස් මා දෙනෙතට හමු විය. ඔහු එදා මා දෙස බලා සිටි හැටි මට කිසි දිනෙක අමතක නොවේ. මා අල්ලීමට මෙන් පසුව ඔහු අත දිගු කරත්ම, දුම්රිය සිය ගමන ඇරඹී ය.

"ආයුබෝවන්, අල්තීනායි, ආයුබෝවන්, රත්තරං කෙල්ලේ!"

"ආයුබෝවන්, ගුරුතුමාණෙනි! දයාබර ගුරුතුමාණෙනි, ආයුබෝවන්!"

දුයිෂෙන් දුම්රිය මැදිරිය අසලින් අඩි කීපයක් දිව්වේ ය. පසුව නැවතී මහ හඬින් කෑගසී යඃ

"අල්-තීනා-යි!"

ඔහු කෑගසුවේ හරියට අමතක වූ වැදගත් යමක් කියන්ට සූදානම් වූ නමුදු එසේ කීමට වේලාවක් නැතිව ගියාක් මෙනි... මගේ හදවතෙහි පතුළ දක්වා සහ අධ්‍යාත්මයෙහි ගැඹුර දක්වා විනිවිද ගිය ඔහුගේ හඬ තවමත් එහි සුරැකිව පවතී...

උමං ගෙයක් හරහා වේගයෙන් දුව ගිය දුම්රිය ඉක්මනින් කසාක් සමබිමට වැදුණේ මා නව දිවියක් කරා ගෙන යමිනි.

ගුරුවරයාට සහ මගේ පළමුවැනි පාසලට ද ආයුබෝවන්, ළමා කාලයට සහ එළිපිට නොකී ආලයට ආයුබෝවන්....

ඔව්, දුයිෂෙන්ගේ බලාපොරොත්තු සැබෑ කරමින් මම ලොකු නගරයක, විශාල ජනේල සහිත මහ

පාසලක ඉගෙනගත්තෙමි. කම්කරු විද්‍යාලයකින් සමර්ථය ලැබූ මා වැඩිදුර ඉගෙනීම සඳහා මොස්කව්හි උසස් විද්‍යා ආයතනයකට යවනු ලැබී ය.

ඉගෙනීම සඳහා වෙහෙස මහන්සි වූ ඒ කාලය තුළ දී මට මුහුණපාන්ට සිදුවූ අමාරුකම් කොපමණ ද, කී වාරයක් මම බලාපොරොත්තු රහිත තත්ත්වයන්ට මුහුණ පෑවේද ? විද්‍යාව හැදෑරීමට තරම් වූ කුසලතාවක් මා හට නැතැයි යන හැඟීම ද ඇති වූ වාර කීපයකි. එහෙත් ඒ හැම අමාරු අසීරු මොහොතකදී මගේ පළමුවැනි ගුරුවරයා සිතින් මවාගත් මම ඔහුට දුන් පොරොන්දුව අනුව පසු නොබැසීමට ඉටා ගතිමි. අනිත් අය එකවර අවබෝධ කරගත් කිසියම් දෙයක් මට අවබෝධ කරගත හැකි වූයේ බොහෝ වෙහෙස මහන්සි වී පාඩම් කිරීමෙන් පසුව ය. හැම දෙයක්ම නැවත මුල සිට පටන් ගැනීමට මට සිදුවිය.

මම කම්කරු විද්‍යාලයේ ඉගෙනගන්නා සමයේ දී මගේ පළමුවැනි ගුරුවරයාට ලිපියක් ලියමින්, ඔහුට පෙම් කරන බවත් ඔහු පතන බවත් කීවෙමි. එහෙත් ඔහු පිළිතුරු එව්වේ නැත. ඉන්පසු අප අතර ලියුම් ගනුදෙනු නතර විය. ඔහු මා ප්‍රතික්ෂේප කළේ, මගේ ඉගෙනීමට බාධාවක් වෙතියි යන බියෙනැයි මට සිතිණ. සමහරවිට ඔහු නිවැරදි වන්නට පුළුවනි.... සමහර විට එසේ කිරීමට වෙනත් හේතූන් තිබුණා විය හැකි ද? ඒ කාලයේ දී මා විඳි දුක් කරදර සුළුපටු නොවේ....

මගේ පළමුවැනි පශ්චාත් උපාධි සංග්‍රහය පිළිග නු ලැබුවේ මොස්කව්හිදී ය. එය මගේ ජීවිතයේ විශාල ජයකි. මේ කාලයේ දී මට අයිලයට යාමට අවස්ථාවක් නොලැබිණි. එහෙත් මා පශ්චාත් උපාධිය දිනාගත් විගස ම යුද්ධය ආරම්භ විය. වරෙක මම

මොස්කව් සිට ප්රුන්සේ නගරයට යමින් සිටියෙමි. මගේ ගුරුතුමා මට ආයුබෝවන් කියා ඇරලූ ඒ දුම්රියපොළට අපේ දුම්රිය පැමිණි පසු මම දුම්රියෙන් බැස්සෙමි. අපේ අයිලය හරහා රජයේ ගොවිපළට යන කරත්තයකින් අයිලයට යාමට මට අවස්ථාව ලැබීම වාසනාවකියි හැඟිණි.

අහෝ මගේ සුන්දර මව්බිම, අපට අමාරු කාලයක් වූ යුද්ධ සමයේදී ය, මා ඔබ වෙතට ආවේ. සම්පූර්ණයෙන්ම නවතාවක් දරූ මගේ අයිලය ප්‍රීතිය ගෙන දුන්නේ ය. අලුත් ජනපද පෙනෙන්ට තිබිණි. වගා කර තිබෙන බිම් ප්‍රමාණය විශාල ය. අලුත් මාවත් සහ පාළම් ද දුටුවෙමි. එහෙත් යුද්ධය මගේ හමුවීම අඳුරින් වසා දැමී ය.

අයිලයට ළං වෙත්ම මා හදවතෙහි පැවති නොසන්සුන්තාවය වැඩෙන්ට විය. නුපුරුදු පාරවල්, ගෙවල්, ගෙවතු මගේ ඇසට හසු විය. අපේ පාසල තිබූ කඳුගැටය දෙස ඕනෑකමින් බැලුවෙමි. පාසල අසල වැවී තිබුණු විශාල පොප්ලර් ගස් දෙක දුටු මගේ හදවත වේගයෙන් සැලෙන්නට විය. හුස්ම ගැනීමට පවා අපහසු බවක් දැනිණි. පොප්ලරයෝ දෙදෙන සුළඟට වැනෙන්ට පටන් ගත්හ. මගේ මුළු මහත් ජීවිත කාලය තුළ දී 'ගුරුතුමා' යන්නෙන් ආමන්ත්‍රණය කළ ඒ පුද්ගලයාගේ නම කියා හඬ නැගුවෙමි.

"දුයිෂෙන්! ඔබට ස්තුතියි. දුයිෂෙන්, ඔබ මට කොතරම් උදව් කළා ද! අමතක කළේ නැහැ. කල්පනාවෙන් වැඩ කළා. ඒ ගස් හරියට ඔබ වගේ." යැයි තොල මැතුරුවෙමි.

මගේ ඇස් කඳුළෙන් පිරී තිබෙන සැටි දුටු කරත්තකාර ගැටවරයා අන්දමන්ද විය.

"ඔබට අසනීප ද?"

"නැහැ, නිකම්. මේ ගොවිපළේ කාවහරි උඹ හඳුනනවා ද?"

"අඳුනනවා. මේ ගොවිපළේ සියලු දෙනා අපේ අය."

"දුයිෂෙන් අඳුනනවා ද? එයා ස්කෝලෙ ඉගැන්නුවා."

"දුයිෂෙන්ව ද? එයා යුද්ද හමුදාවට බැඳිලා පෙරමුණට ගියා. එයා යුද්ධ කාර්යාලයට ගියේ මගේ මේ කරත්තෙන් තමයි."

අයිලයට ඇතුළුවන තැන දී කරත්තය නවත්නවන්ට යැයි කී මම ඉන් බැස සිතන්ට වීමි. මේ වගේ කාලයක අයිලයේ ගෙවල් ගානේ ගොස්, මාව හඳුනනවා දැයි ගම්මුන්ගේ ඇසීමටත්, මම මේ අයිලයේ කෙනෙක් යැයි කීමටත් සුදුසු අවස්ථාව නොවේ යැයි මට ම කියා ගතිමි. දුයිෂෙන් යුද පෙරමුණේ ය. නැන්දා සහ මාමා ඉන්න ගෙදරට මම කිසි දවසක නොයමි යි දිවුරුම් දුන්නේ බොහෝ කලකට පෙර ය. බොහෝ වැරදිවලට මිනිසුන්ට සමාව දිය හැකි ය. එහෙත් ඔවුන් කළ දුෂ්ටකම්වලට සමාව දීම කිසිසේත්ම කළ නොහැකි ය. මා අයිලයට ආ බවක් පවා ඔවුන් දැනගන්නවාට මම අකමැති වූයෙමි, පොප්ලර් ගස් දෙක තිබෙන කඳුවැටිය දෙසට ගමන් කළෙමි.

අනේ, අනේ පොප්ලරයෙනි! නුඹලා ළපටි පැලයන්ව සිට දැන් ලොකු ගස් දක්වා වැඩී සිටිති. මේ කාලයේ දී කොතරම් දේවල් වෙනස් වී තිබේ ද! නුඹලා සිටවමින්, බලාපොරොත්තු බවේ සිහින දුටු ඒ පුද්ගලයා කී අනාවැකි සියල්ල ඉටු වී තිබේ. ඇයි නුඹලා මේ තරම් දුක්මුසු බවකින් සුසුම්ලන්නේ, කුමක් නිසා ද හඬා වැලපෙන්නේ? ළඟ ළඟ ම ශීත කාලය එන බැවින් නුඹලාගේ අතුවල කොළ හැලී යන නිසා ද? ජනතාවගේ දුක් ගැහැට විඳ දරා

ගැනීමට බැරි නිසා ද?

ඔව්, ශීත කාලය පැමිණේවි. තද ශීත කුණාටු හමාවි. හිම කැට සහිත මහ නපුරු සුළිසුළං හමාවි. එහෙත් වසන්තය එනවා සත්තකයි....

සරත් සමයේ සුළං පාරට අසුව හඬ නගන ගස් දෙස බලමින් මම බොහෝ වේලා සිටියෙමි. ගස් දෙකට වතුර ලැබෙන දියපාර මේ ළඟදී කවුදෝ පුළුල් කොට අලුත්වැඩියා කළ බවට සලකුණු තිබිණ. අලුතෙන් ගැසූ උදලු පාරවල සලකුණු එලෙසම තිබිණ. දියපාර පුරා ගලා යන වතුර තැනෙක රැඳුණු විට සුළඟ නිසා රැළි ගැසෙයි. රන් පැහැති කොළ වතුරට අසුව තාලයකට නැටීමට පටන් ගත්තාක් මෙන් සැලෙන්ට විය.

කඳුගැටයේ සිට බලන මට අපේ අලුත් පාසලේ වහල පෙනිණි. එහෙත් අපේ පැරණි පාසලේ හෝඩුවාවක්වත් සොයා ගැනීමට නොහැකි විය.

කඳුගැටයෙන් පහළට විත් කරත්තයේ නැගී මම ආපසු දුම්රියපොළ වෙත ගියෙමි.

යුද්ධය ඇති විය. අනතුරුව ජය ලබාගතිමු. යුද්ධය විසින් ජනතාවට දෙනු ලැබූ දුක්බර දායාදයන් කොපමණ ද! ළමයින් පාසල් ගියේ පියවරුන්ගේ යුද්ධ මළ කිහිලි ගසා ගනිමිනි. සමහර යුදභටයෝ නැවත ගොවිතැනට බටහ. යුද්ධයේ දී දිවි පිදූවන්ගේ භාර්යාවෝ කඳුලෙන් පිරි ඇස්වලින් යුතුව, වැන්දඹු - බිරියන් සේ තමන්ට ලැබුණු ඉරණම හා සමග සමාදාන වූවාක් මෙන් වැඩෙහි යෙදුණාහ. සමහරු සැමියන්. පුතුන් හා නෑයන් දැන් දැන් එතියි යන බලාපොරොත්තුවෙන් පසුවූහ. යුද්ධයෙන් පසු හනික ගෙදර ආවේ හැම එකෙක්ම නොවේ.

දුයිෂෙන්ට කුමක් වූයේ දැයි දැනගැනීමට නොලැබිණි. නගරයට නිතර ආ ගමේ උදවිය, ඔහු

ගැන ආරංචියක් නැති බවත්, යුද්ධයේදී ඔහු මියයන්ට ඇතැයි විශ්වාස කරන බවත් කීවෝ ය. ඔහු ගැන කිසිදු තොරතුරක් දැනගැනීමට නැති බව දන්වෙන ලිපියක් ගමේ සෝවියට් සභාවට ලැබිණි.

"යුද පෙරමුණේ දී මිය යන්ට ඇති. දවස් යනවා නොවැ. එයා ගැන කිසිම ආරංචියක් නැත්තෙ ඒ නිසා වෙන්ට ඕන." ඔවුහු කීහ.

"මගේ ගුරුතුමා නැවත කිසි දවසක ජීවතුන් අතරට එන්නේ නැහැ."යි සමහර දවස්වල දී මම සිතුවෙමි. "අපි සමුගත් දාට පසුව කිසිම දවසක නැවත හමුවුණේ නැතිවම, ඔහු වෙන් වුණා."

අතීතය මතක් වීම විසින් මා හිත තුළ ගොඩ ගැසුණු ශෝකය මා සිතුවාට වඩා විශාල ය.

මම එක්දාස් නවසිය හතළිස් හයේ දී විද්‍යා පරීක්ෂණ කටයුත්තක් සඳහා ටොම්ස්ක් හි සරසවියට යමින් සිටියෙමි. සයිබීරියාව හරහා මා ගමන් කළ පළමුවැනි වාරය එයයි. සීත සමය පටන් ගැනීමට ඔන්න මෙන්න කියා තිබූ ඒ දවස්වල සයිබීරියාව අඳුරු ශීත බවක් දක්වීය. සියවස් ගණන් පැරණි කැලෑ අඳුරු පටලයක් මෙන් විය. අතරින් පතර ගෙවල්වල කළු පැහැති වහලවලට උඩින් සුදු දුම්වලා දක්ක හැකි ය. කුඹුරුවල නැවුම් හිම වැටී තිබිණ. තද ශීත නිසා පිහාටු වකුටු ගසා ගත් කාක්කෝ කෑගසමින් පියාඹා ගියාහ. අහස නිතරම මූසල ගතියක් පෙන්වී ය.

එහෙත් මා සමග දුම්රිය මැදිරියේ ගමන් කළ අසල්වැසි මගියා යුද පෙරමුණේ සේවය කළ එකෙකි. ඔහු ලී කකුලක් පාවිච්චි කරමින් ඇවිද්දේ ය. යුද ජීවිතය පිළිබිඹු කරමින් ඔහු කී විහිළු කතා හා උපහාසාත්මක වදන් නිසා මම සිනාසෙමින් ප්‍රීති වුණෙමි. ඔහු කතා ගෙතීමේ මහා හපනෙකි.

අපහාසයෙන් තොර ඒ උපහාසාත්මක කතාවල ඇත්ත ගැබ් වී තිබිණි. මා වඩාත් පුදුම වූයේ රස කතා කීමේ දක්ෂ ඔහු නොසිඳෙන උල්පතක් සේ එකපිට එක කතා ඇද බෑ නිසා ය. දුම්රිය මැදිරියේ හැම කෙනෙක් ම ඔහුට ඇලුම් කළහ. නොවොසිබීර්ස්ක් අසල තැනක අපේ දුම්රිය විනාඩියකට නවත්වන ලදී. ජනේලය අසල සිටි මම ඔහු කී විහිළු කතාවක් නිසා සිනාසුනෙමි.

දුම්රිය ගමන් වේගය වැඩි කළේ ය; කුඩා දුම්රිය පොළක් පසුකර වේගයෙන් යන දුම්රිය අතුරු පාරකට හැරුණේ ය. ජනේලය අසල සිටි මම වීසි වී ගියෙමි. නැවත මා ජනේලය අසලට ගිය විට, ඔහු, දුයිෂෙන් එතැන සිටියේ ය. දුම්රිය සංඥා කොඩියක් අතේ ඇතිව ඔහු මඩුව තුළ සිටියේ ය. මට කුමක් වී දැයි මම නොදත්තෙමි.

"නැවතියල්ලා!" මම හඬ නගා කෑගැසුවෙමි. මැදිරියේ සිටියහු පිටතට ආහ. කුමක් කරම්දැයි නොදත් මම හදිසි අවස්ථාවල දී දුම්රිය නැවැත්වීම සඳහා කරකැවිය යුතු ඇණය දුටිමි. මුළු වැර යොදා ඒ ඇණය කරකැවීමි.

වේගයෙන් දුවමින් තිබූ දුම්රිය හදිසියේ ම නැවතීම නිසා දුම්රිය පෙට්ටි එකිනෙක හැපී නැවත ඒවා වේගයෙන් පස්සට වීසි විණ. රාක්කවල තිබූ මගීන්ගේ බඩු බාහිරාදිය බිම වැටිණ. පිඟන් කෝප්ප වීදුරු ආදිය බිඳිණ. ළමයි හා සමහර කාන්තාවෝ මොර ගෑහ. ඒ හඬ යටපත් කරමින් එකෙක් " මිනිහෙක් දුම්රියට යට වෙලා" යැයි බෙරිහන් දුන්නේ ය.

මේ වන විට දුම්රිය මැදිරියේ පා පුවරුව අසලට වූ මම පහළ මොනවා තිබෙන්නේ දැයි නොදන බිමට පැන මා ඉදිරියේ කුමක් තිබේදැයි නොදනි

වේගයෙන් සංඥා දෙන්නා වෙත, දුයිෂෙන් වෙත දිව ගියෙමි. දුම්රිය කොන්දොස්තරවරු නළා පිම්බාහ. දුම්රිය මැදිරිවලින් පිටතට පැනගත් සමහර මගීහු මා පස්සේ දුව ආහ.

වැට දිගේ එක හුස්මට මම දිව්වෙමි. දුයිෂෙන් මා හමුවීමට පෙරට දුව ආවේ ය.

ඔහුගේ ගෙල බදාගත් මම "දුයිෂෙන්, ගුරුතුමා" යැයි කෑගැසුවෙමි.

කිසිවක් නොතේරෙන බැල්මකින් යුතුව සංඥා දෙන්නා මා දෙස බැලී ය. ඔහු දුයිෂෙන් ම තමා. ඔහුගේ ඇස්, ඔහුගේ මුහුණ, වෙනසකට ඇත්තේ ඔහුගේ රැවුළත් වයස් ගතවීමත් විතරයි.

"නංගියෙ උඹට මොකද වෙලා තියෙන්නෙ?" ඔහු කසාක් බසින් ඇසී ය. "වැරදීමක් වෙලා පටලවාගෙන වගේ මගේ නම ජන්ගාසින් බෙයිනේද."

"බෙයිනේද?"

වේදනාව, සංවේගය හා ලජ්ජා බය නිසා උපන් හැඟීම් පිට කිරීමට හඬ නගා කෑ ගැසීමට උවමනාවක් තිබුණ ද අත්ලෙන් කට වසාගත්තේ කෙසේ දැයි මම නොදනිමි. මා කළේ කුමක් ද? දෑතින් මූණ වසාගෙන හිස පාත් කරගත්තෙමි. පොළොව විවෘත වී මා ගිල නොගත්තේ ඇයි? සංඥා දෙන්නාගෙන් සමාව ඉල්විය යුතුව තිබිණ. මගීන්ගේ ද සමාව ඇයදීම මගේ යුතුකම ය. එහෙත් මම කළු ගලක් සේ ගොළු වීමි. මා වට කරගෙන සිටි මගීන් ද නිශ්ශබ්ද වූයේ කුමක් නිසා දැයි මම නොදනිමි. දැන් දැන් මට බැණ වැදී කෑකෝ ගසනු ඇතැයි මම බලාපොරොත්තු වීමි. එහෙත් හැම දෙනාම ගොළුවන් සේ නිහඬ වූහ. නිසලතාව බිඳිමින් කවුදෝ ගැහැනියක් මෙසේ කීවා යඃ

"අනේ පව්, අවාසනාවත් ගෑනියක්, පුරුෂයා

නැතිනම් සහෝදරයා කියලා රැවටුණා."

පිරිස කැළඹිණ.

"මදැයි රැවටුණා." එකෙක් ගොරෝසු හඬකින් කී ය.

"යුද්ධය නිසා වෙච්ච දේවල් මේකට විතරක් සීමා වෙලා නෑ..." යැයි අර ස්ත්‍රිය පිළිතුරු දුන්නා ය.

සංඥා දෙන්නා මගේ අතින් අල්ලා ගනිමින් මෙසේ පැවසී යː

"යමු, මම ඔයාව දුම්රිය පෙට්ටිය ළඟට ගිහිං ඇරලන්නම්."

ළඟ සිටි නිලධාරියෙක් අනිත් අත අල්ලා ගත්තේ ය.

"යමු, සහෝදරිය, අපට ඕව තේරුම් ගන්ට පුළුවනි."

මගීහු විසිර යන්නට වූහ. ඔවුන් මා දුම්රිය මැදිරිය වෙතට ගෙන ගියේ අවමඟුල් පෙරහැරකට සහභාගී වන්නාක් මෙනි. අපි හෙමින් ඉදිරියට ගියෙමු. පිටුපසින් අනිත් අය ගමන් කළෝ ය. අපට හමුවන මගීහු කිසිවක් නොදොඩා පිරිසට එක් වෙති. කවුදෝ කාන්තාවක් මගේ දෙඋර සළුවකින් වැසුවා ය. දුම්රිය මැදිරියේ මා සමග ගමන් කරන අසල්වැසි මගියා සිය ලී කකුල බර කොට ඉදිරියට විත් මා දෙස ඕනෑකමින් බැලුවේ ය. නිතරම සිනාසෙන උපහාස කතාකාරයා, ඒ දයාබර වීර පුරුෂයා මා සමග ගමන් ගනිමින්, හිස පහතට නමා ගෙන හැඬුවේ යැයි මම සිතමි. මමත් හැඬුවෙමි. දුම්රිය පොළ අසල වැට ඔස්සේ හෙමින් පා තබන මට උරුවම් බාමින් හඬ නගන සුළං පාරක් දැනෙයි. ඒ සුළං පාර විදුලි කම්බි හා කණු දිගේ දුවවිත් අවමඟුල් බෙර වාදනයක දුක්මුසු හඬක් මා දෙකන්හි බහාලී යː "නෑ, මට ඔහු කිසි දවසක බලන්ට ලැබෙන්නේ නැහැ."

දුම්රිය පෙට්ටිය අසල දී ප්‍රධානියා අප නවත්වමින් බැන වැදුණේ ය. දබරැඟිල්ල දිගු කරමින් තර්ජනය කළ හෙතෙම නඩු පවරන බව ද දඩ ගසන බව ද කියමින් ගුගුලේ ය. ඒ කිසිවකට පිළිතුරු නොදුන් මම කිසිදු වුවමනාවක් නොදැක්වීමි. ඔහු චෝදනා මාලාවක් ලියා මට අත්සන් කරන ලෙස පැන්සලයක් දුන්නේ ය.

එහෙත් පැන්සල එසවීමට තරම් ශක්තියක් මා තුළ නොතිබිණි.

එවිට මගේ අසල්වැසි මගියා ලී කකුලට බර වෙමින් නිලධාරියා අත තිබූ චෝදනා සහිත ලියවිල්ල උදුරාගෙන මහ හඬින් කෑගැසී යː

"ඒ මනුස්සයට නිවීහැනේ ඉන්ඩ දෙනව. දුම්රිය නවත්වන ඇණය කරකැවූයේ මමයි. මම ඒවට පිළිතුරු දෙනව. මම අත්සන් කරන්නම්!"

පමා වූ දුම්රිය රුසියානු සයිබීරියාව හරහා වේගයෙන් දිව්වේ ය. මගේ අසල්වැසි මගියා ගේ ගිතාරය එදා රෑ දුක්බර ගීතයන් ගායනය කළේ ය. ගිතාරයෙන් පිට වූ දුක්මුසු යුද්ධ ගීතයන්ගේ රාවය, යුද්ධය නිසා වැන්දඹු බිරියන් බවට පත් ගැහැනුන්ගේ වැලපීම හා යුද්ධයේ බියජනක අවතාරය මා සිත වෙළා ගති.

අවුරුදු ගෙවිණි. අතීතය අමතකව යන්නට විය. ලොකු සහ කුඩා දේවල නිරත වීම නිසාදෝ කාලය ගෙවිණ. මා විවාහ වූයේ පසු කලෙකදී ය. මගේ සැමියා විනීත පුද්ගලයෙකි. අපට දූ දරුවෝ ද සිටිති. අප ජීවත් වන්නේ හොඳ මිත්‍රයන් මෙනි. දැන් මම දර්ශන විද්‍යාව පිළිබඳ මහාචාර්යවරියක් මි. බොහෝ විට නගර ගම්වලට සහ විදේශීය රටවලට ද යාමට සිදු වේ.... එහෙත් අයිලයට නොගියෙමි. එසේ නොයාමට හේතූන් එමට තිබුණ ද ඒවා සියල්ල

සාධාරණ යැයි කීමට මම ඉදිරිපත් නොවෙමි. මගේ ගම්වැසියන් සමග සබඳකම් තබා නොගැනීම සමාව දිය නොහැකි වරදකි. එහෙත් මගේ ඉරණම හැඩගැසුණු හැටියි ඒ. මගේ යටගියාව මට අමතක වී නැත. එය අමතක කළ නොහැකි ය. තරමක් දුර මගේ යටගියාවෙන් මා ඈත් වූවා පමණකි.

කඳුවල මෙවැනි උල්පත් පැන නගී. ඒ වටා අඩිපාරවල් ඇති වේ. මිනිස්සු අඩිපාරවල් ඔස්සේ ගොස් උල්පත්වලින් ජලය ලබා ගනිති. එහෙත් පුළුල්මාර්ග ඇති වූ පසු අර අඩිපාරවල් අමතක කර දමති. උල්පත් වටා කෙමෙන් කටුවැල් වැවී මුළු ගැනේ. අවට සිට බලන්නකුට ඒ උල්පත් නොපෙනේ. රස්නෙ ඇති දවසක කෙනෙක් සිය පිපාසය නිවා ගැනීම පිණිස මහ මගින් ඉවත් වී අර උල්පත සොයා එති. මුළුගැන්වී තිබෙන උල්පත සොයා එමින් ඒ වටා ඇති වල් පැලෑටි සහ කටුවැල් උදුරා දමති. කිසි කෙනකු විසින් හෝ අපිරිසිදු නොකරන ලද ඒ උල්පතේ ප්‍රණීත සිසිල් ජලය නිසලව ගලා බසිමින් නිල්වන් කැටපතක් සේ විනිවිද පෙනේ. එවිට උල්පත තුළින් තමා ද හිරු සහ අහස ද කඳුවැටි ද පෙනෙන්නා සේ ය.... එවැනි සුන්දර තැන් ගැන අන් අයට නොදන්වා සිටීම පාපයක් ලෙස ගණන් ගන්නා අර මිනිසා සිය සගයන්ට ද ඒ බව දන්වීමට ඉටා ගන්නා නමුදු පසුව එය අමතක කර දමයි.

එදිනෙදා ජීවිතයේ ද මෙලෙස ම සිදු වේ. එහෙත් එය ජීවිතය ය...

මම මේවර අයිලයට ගිය පසු එවැනි දිය උල්පත් ගැන මතක් කළෙමි.

හිටිහැටියේ ම මා කුර්කුරේඋවෙන් එදා පිට වුණේ මන්දයි ඔබ මගෙන් අසනු ඇත. මා දැන් කී කතාව එදා රැස්ව සිටි මිනිසුන් ඉදිරියේ නොකීවේ ඇයි?

මසිතෙහි කොතරම් ලජ්ජාවක් හටගත්තේ ද යත් සිහිවිකල වී ගියාක් මෙන් දැනිණි. ලජ්ජාව උහුලාගන්ට බැරි වූ නිසා මම හදිසියෙන් ම ගමෙන් පිට වුණෙමි. දුයිෂෙන් හමු වී ඔහු දෙස කෙළින් බැලීමට ආත්ම ශක්තියක් මා තුළ නැති බව වැටහිණ. සන්සුන්ව සියල්ල දෙස නැවත කල්පනා කර බලා සිත එක්තැන් කරගෙන මවිසින් කිව යුතු දේ ගම්මුන්ට සහ මිතුරන්ටත් කීම සඳහා පිළියෙල විය යුතු යැයි හැඟිණ.

මා වැරදිකාරියක් බව හැඟී ගියේ මට පෙන්වූ ගරු සත්කාර ලැබිය යුත්තේ මා නොවන බව ඒත්තු ගියා නිසා ය. එදා ඒ අලුත් පාසල විවෘත කරන දා මුල් පුටුව දිය යුතුව තිබුණේ මට නොවේ. ඒ ගරු සැලකිල්ල පිදිය යුතුව තිබුණේ අපේ පළමුවැනි ගුරුවරයා සහ අයිලයේ පළමුවැනි කොමියුනිස්ට්වාදියා වන දුයිෂෙන්ට ය. එහෙත් වූයේ අනිකකි. අපි උත්සව මේස වටා රැස්ව කා බී ප්‍රීති වුණෙමු. එහෙත් ඒ රත්රන් මිනිසා ලියුම් බෙදීම සඳහා, සිය කාරිය ඉටු කිරීම සඳහා ගියේ ය. පාසල විවෘත කිරීමේ උත්සවයට ආදි සිසුන්ගේ සුබපැතුම් ගෙන ඒම සඳහා යුහුසුළු විය.

මෙවැනි සිද්ධීන් වන පළමුවැනි වතාව මෙය නොවේ. කීපවරක් ම එවැනි දේ මගේ ඇසට හසු වී තිබේ. ඒ නිසා මෙවැනි ප්‍රශ්නයක් මම ඉදිරිපත් කරමි. ලෙනින් ගරු සැලකිලි දක්වූ ආකාරයට, චාම් මිනිසාට දිය යුතු නියම ගරුත්වය දීමට තිබෙන හැකියාව අප කෙරෙන් ඈත් වූයේ කවදා ද? මෙවැනි අඩුපාඩුකම් ගැන අප ආත්ම වංචාවෙන් තොරව කීමට ඉදිරිපත් වීම ද ලොකු ජයකි. එවැනි දේවලදී අප ලෙනින්ට තවත් කිට්ටු වීම ඉතා හොඳ දෙයකි.

සිය කාලය තුළ දී දුයිෂෙන් මොන විධියේ

ගුරුවරයකුවැ සිටියේ ද යන්න ගැන තරුණ පරපුරු නොදනිති. පැරැණ්නන්ගේ බොහෝ දෙනකු අද ජීවතුන් අතර නැත. දුයිෂෙන්ගේ ගෝලයන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙක් යුද්ධයෙන් මිය ගියහ. ඔවුහු නියම සෝවියට් වීර සෙබළුන් මෙන් සටන් කළෝය. අපේ පළමුවැනි ගුරුවරයා දුයිෂෙන් ගැන තරුණ පරම්පරාවට කියා දීම මගේ යුතුකම ය. මගේ තත්ත්වයට වැටෙන වෙන කෙනෙක් වුවද එසේ කළ යුතු ය යනු මගේ හැඟීමයි. මම අයිලයට නොගියෙමි. දුයිෂෙන් පිළිබඳ තොරතුරු මට නොලැබිණි. කාලය ගෙවී යත්ම දුයිෂෙන් කෞතුක වස්තුවක් බවට පත්ව මගේ හදවතෙහි නිසල තැනක තැන්පත් විය.

මගේ ගුරුතුමා හමුවීමට නැවත වරක් මම ගමට විත් ඔහු ඉදිරියේ දී සමාව ඉල්ලාගනිමි.

මොස්කව් සිට අයිලයට ගොස් සාදන ලද අලුත් පාසල හා නේවාසිකාගාරය 'දුයිෂෙන්ගේ පාසල' ලෙස නම් කළ යුතු යැයි යෝජනා කරමි. ඔව්, එම පාසලට ඒ චාම් සමූහ ගොවියාගේ, ලියුම් බෙදන්නාගේ නම යෙදිය යුතු ය. මගේ ගම්වැසියන් මේ යෝජනාව පිළිගනු ඇතැයි මම විශ්වාස කරමි. මේ ගැන ඔබේ පිහිට පතමි.

දැන් මොස්කව් වේලාව රෑ දෙක ය. මා නවාතැන් ගෙන සිටින මොස්කව් හෝටලේ සඳලුතලයේ හිඳ නිවී යන පහන් දෙස බලමින් මා සිතන්නේ, අයිලයට ගොස් ගුරුතුමා හමුව ඔහුගේ සුදු පැහැති යටි රැවුළ සිපින සැටිය...

මම ජනේලය හැරියෙමි. සිසිල් සුළං කාමරයට වදී. හිමිදිරි පාන්දර ආලෝකයේ ආධාරයෙන් මගේ දර්ශන දෙස බලමි. අඳින ලද දර්ශන බොහෝ ය. හිමිදිරි පාන්දර අරුණෝදය නිසා පිබිද ඇවිදින මම

කල්පනා කරමි. එසේ කල්පනා කරන හැමවිටක දී ම මට හැඟී යන්නේ මගේ දර්ශන තවමත් සිතුවිලි දාමයකට පමණක් සීමා වී තිබෙන බව ය.

එසේ වුණ ද ඇඳ අවසාන නොකළ ඒ පින්තූර ගැන ඔබ සමග කතා කිරීමට මා කැමති ය. ඔබේ උපදෙස් මට බෙහෙවින්ම වටී. මා අඳින චිත්‍රය පළමුවැනි ගුරුවරයාට, අපේ අයිලයේ පළමුවැනි කොමියුනිස්ට්වාදියාට, දුයිෂෙන්ට කැප කරන බව ඔබ දැනටමත් දන්නවා ඇතැයි මම සිතමි.

සටන්වලින් පිරි, ඒ අසීරු ජීවිතයත්, විවිධ ඉරණම්වලට කැපවූ මිනිස් හැඟීම් සහ බලාපොරොත්තුත් තෙලිතුඩින් හා සායම්වලින් පිළිබිඹු කළ හැකිදැයි මම නොදනිමි. සියල්ල කැටි කොට දක්වීමට තරම් ශක්තියක් මට තිබේ ද. මා ආසා කරන්නේ මගේ අදහස් ඔබට කියාපෑමට පමණක් නොවේ. ඔබ මා සමග එක් වී නිර්මාණාත්මක කලාවේ කොටස්කරුවකු විය යුතු ය.

මට ඒ දර්ශනය නොඇඳ සිටිය නොහැකි ය. එහෙත් ඒ ගැන සිතන විට පවා කොතරම් අදහස් හා සිතුවිලි මා වෙත ගලා එතිද! මට එය කොහෙත්ම අඳින්ට බැරි යැයි සමහර විට හැඟේ. එවිට මම මෙසේ සිතමි: ඉරණම මා සිත්තරකු කළේ ඇයි? එය දුකින් බර ජීවිතයකි! එහෙත් සමහර විට මට හැඟෙන්නේ මා මහා බලසම්පන්නයකු ලෙසය, කඳු පෙරලා දැමීමට වුවද එවිට මා සූදානම් ය. එවිට මම මෙසේ සිතමි: බලපන්, ඉගෙනගනින්, තෝරා ගනින්. දුයිෂෙන් අල්තීනායි සහ පොප්ලර් ගස් දෙකේ දර්ශනය ඇඳපන්. ඉතිහාසය නොදන්නා වුවද කුඩා කාලයේ විශාල ප්‍රීතියක් හා සතුටක් ගෙන දුන් ඒ පොප්ලර් ගස් දෙකේ දර්ශනය චිත්‍රයට නගපන්.

පාවහන් නැති අව්වට දැවී ගිය කොල්ලෙකුගේ රූපයක් ඇඳපන්. ඔහු පොප්ලර් ගසක මුදුනට නැගී එහි අත්තක් උඩ ඉඳගෙන පුදුමයට පත්ව ඈත බලා ඉන්නා සැටි චිත්‍රයට නැගිය යුතු ය.

එසේ අඳින චිත්‍රයක් 'පළමුවැනි ගුරුවරයා' ලෙස නම් කරපන්. සමහර විට දුයිෂෙන් ගඟ හරහා කුඩා ළමයින් පාසලට ගෙන යනවා දර්ශනයට ඇතුළු කළ යුතු ය. ඔවුන් අසලින් අසුන් පිට නැගී යන තරබාරු මෝඩ මිනිසුන් රතු පාට සිවල් හමින් කළ හිස්වැසුම් පැළඳගෙන සිටින සැටි ද පෙන්වපන්....

එහෙත් නැතිනම් ගුරුවරයා, අල්තීනායි නගරයට යන දවසේ සමුගන්නා සැටි චිත්‍රගත කරපන්. මතකද ඔහු අන්තිම වරට කෑ ගැසූ සැටි! අල්තීනායි අද වනතුරුත් අමත නොකරන, සෑම මිනිසෙකුගේ ම හදවත පණ ගැන්විය හැකි දුයිෂෙන්ගේ හඬ චිත්‍රයට නගපන්.

මා තනියම කතා කරන සැටිය ඒ. මට ම නිතරම මා නොයෙකුත් දේ කියා ගත්ත ද ඒ සියල්ල ක්‍රියාවට යෙදිය නොහැකි ය. මා අඳින චිත්‍රය මොන විධියේ එකක් දැයි කීමට මා අපොහොසත් ය. එහෙත් මම ස්ථිරවම එක් දෙයක් දනිමි: මම සොයන්නෙමි.